

VEN
O M
S M

146
R- 8/25

S. 146 Feb 4th - 19

EX LIBRIS X X I I I
COMMENTARIORVM
IN VETERA IMPERATORVM
ROMANORVM NVMISMATA
AENEAE VICI
LIBER PRIMVS

DEO
HOMINES
PROXIMOS
FACIT

VENETIIS
MDLX

Cum privilegijs

PROPERT
ENAPRICV
ET DESTRV
ET OMNIA

R. V. 135(1)

AD PIVM IIII. PONT. MAX.

IN LIB. COMMENTARIORVM
IN C. IVLI CAESARIS NUMISMATA

AE NE AE VICI

PRAEFATIO.

ETERVM maiorum nostrorum
BEATISS. PATER, PIE PONT.
MAX. eximium consilium, prope
diuina prudentia fuit. hoc cum
ex alijs rebus multis aperte perspi
ci potest, in quibus cum magna
hominum vtilitate suæ illi magni-
tudinem sapientiæ declararunt, tum vero ex eo præci-
pue, quòd ad inflàmmandos honestatis studio mortalium
animos tam multa & tam præclara pepererunt, vt ea in
hunc vsque diem ad similem laudem nostras facile exci-
tare mentes possint. Quo in genere non solum statuae,
obelisci, columnae, sepulchra, & cetera eiusmodi fue-
runt, quæ ad famam virtutis eorum, qui generi huma-
no iustitia, ac fortitudine sua viuentes consulissent,
post mortem propagandam esse comparata cernimus;
sed etiam ærei, argentei, atque aurei nūmi. in quibus

A partim

R. 8. 135

partim eminentem eius, quem sibi honore illo afficiendum suscepissent, effigiem expresserunt, partim etiam historiam aliquam ad eiusdem res gestas, moresq; pertinentem, quibusdam obscurioribus, quasi Aegyptiorum hieroglyphicis, effinxerunt. Quo genere honoris primum apud Romanos C. Cæsarem Dictatorem, atque inde alios eius exemplo imperatores constat esse ornatos. Me autem, cum ab ineunte ætate ueteri Romanorum memoriæ deditus essem, in primis hæc doctrinæ ratio delectauit, ut obscuram præ ceteris, ac uariam numerorum ueterum interpretationem, quoad possem memoria, ac notitia comprehenderem. Itaque cum infinitum prope eorum numerum ex omnibus Europæ partibus mihi paraffem, atque in hac cognitione multorum annorum ætatem atq; operã consumpsissem, nihil tandem me ab hominũ utilitate, cuius optimus quisq; maxime rationẽ habere debet alienũ, facturum sum arbitratus, si, doctorum hominum exemplo, quorum hac ætate ad Romanarum rerum memoriã renouandã uidebam ingenia exarsisse, Cæsarum unius, & quinquaginta nummis exponẽdis illorum temporum historiam in tres, ac uiginti libros inclusam, in uulgus ederem. Ex ijs primus est, quo C. Cæsaris Dictatoris nummos, quos uiderim, omnes sum complexus, ut non eos solum mea interpretatione planiores fecerim, sed etiam mea manu è ueteribus nummis expresserim. Nam cum ego in omni antiquitatis genere, ubicunq; pictura ad referenda imagines requiritur, multa quotidie insciẽter & absurde cõmitti

mitti animaduvertere, quia non, cuius ingenio rerum antiquarum imagines exponerentur, eiusdem quoque manu pingerentur, ac sæpe incidere, ut longe aliter, ac res esset, imitatione rudis artifex redderet, necessarium esse duxi, ut ipse omnes nummos mea manu, (neque enim in hoc munere mediocriter sum uersatus) describerem, atque ita artificis opus ad interpretis consilium accommodare. Reliqui deinceps suis quisque temporibus apparebunt. est enim res non summi solum studij, sed sumptus etiam, quod ipse cum aliqua rei familiaris meae iactura sum expertus, prope infiniti. Hunc autem, qui nunc editur, de C. Cæsare librum ego in tuæ potissimum Sanctitatis nomine apparere censui oportere ob eam similitudinem, quam in præstantia magnarum virtutum inter Sanctitatem tuam, & C. ipsum Cæsarem intercedere intellexi. Nam cum mente, ac ratione complector, Cæsarem inuenio non solum ceteris omnibus sacerdotijs, sed etiam Pontificatu maximo præditum, Romanæ urbis Imperatorem, præterea Patrem patriæ appellatum, eundem piû, clementem, iustum liberalemque, fuisse. Quæ quin eadem in tuæ Sanctitatis moribus, ac uita eluceant omnia, neminem iam esse puto, qui dubitet. ea enim Pontificatum maximum gerit, ea imperium Romæ, atque adeo in uniuersa terra christianis consentientibus obtinet. ea Pater est reip. Christianæ, in qua administranda non solum nomine, sed etiam re omnem pietatem, clementiam, ac iustitiam exprimit. & quod causam nostram propius attingit, eadem litterarum cognitione non modo est affa-

tim instructa, sed ingenijs quoq; eorum, qui litteris dedi-
ti sunt, mirifice fauet. huc accedit incredibilis familiae
tuæ splendor, cui me, in primisque Cosmo, Florentiæ
Duci **II**. domino meo perpetuo, eidemq; Sanctitati
tuæ carissimo, omnia iampridem obseruantia, ac pieta-
tis officia debere multis de causis intelligo. Accipiat
igitur hunc librum libèti animo Sanctitas tua, exiguum
animi mei incredibilis erga ipsam testimonium, eum-
que, cum grauioribus à muneribus uacabit, legat. inte-
rea dabo operã, ut augustam eius speciem oris, ad æter-
nam virtutum, ac Pontificatus eiusdem memoriam ex-
ære omni mea industria, atq; artificio, quam proxime
ad ueritatem licet expressam, breui ad eam mittam.

C. IVLII CAESARIS

DICTATORIS VITAE

EPI TOMA,

Ab Aenea Vico Parmense scripta.

IULIUS Cæsar, gentis patriciæ, natus
 est Romæ, patre C. Cæfare, viro clarif-
 simo, auo item C. Cæfare, matre vero
 Aurelia, spectatæ pudicitia femina, C.
 Mario VI. & L. Valerio Flacco Cos.
 Quinctili mense, anno vrbis DCLIII. is,
 ante annum patre amisso, annum agens
 XVII. Flamen Dialis, qui summos inter
 Flamines honor fuit, destinatus est. Affinitate cum Cinna qua-
 ter Consule contracta, cum eius filiam Corneliam vxorem du-
 xisset, à Dictatore Sylla, quòd affinitate Mario erat coniunctus,
 (amita enim Cæsaris Iulia Marij iunioris mater fuerat) dote vxo-
 ris, hereditatibus gentilicij, ac Flaminio multatus, vrbe aufu-
 git; posteaq; in Sabinis à militibus Syllanis deprehensus, duo-
 bus se talentis, Cornelio eorum duci traditis, redemit. mox, pro
 pinquorum, ac Vestalium intercessione impetrata venia, patriæ
 restituitur. Prima militia, quæ fuit ei in M. Thermi Prætoris con-
 tubernio, bello Mithridatico, in Mitylenarum expugnatione ci-
 uicam coronam accepit: deinde à Nicomede, Bithyniæ rege, di-
 scedens, ad quem cum classe missus fuerat, à Ciliciæ piratis ca-
 ptus, quinquaginta talenta pro redemptione soluit. hos statim
 abeuntes persecutus, captos patibulo affecit: quod illis inter io-
 cum sæpe minatus erat. Annum ætatis agens XXI. Consulibus
 P. Seruilio Isaurico, Ap. Claudio Pulchro, Syllæ morte audita,
 propere Romam reuersus, Tribunatus militum honorem, eum,
 B qui

qui suffragio populi mandabatur, (nam & Tribuni mil. præterea
 erant, Rufuli dicti, quos creabant Consules) obtinuit. Quæstor
 Iuliam amitam, vxoremq; Corneliam mortuas, laudauit: moxq;
 duxit Pompeiã: postea vltiorem Hispaniã sortitus est. Dehinc
 Aedilis curulis creatus cum M. Calpurnio Bibulo, cū quo postea
 Consul Consule grauius de republica contendit, præter Comi-
 tium, ac forum, basilicasq;, Capitolium etiam, porticibus ad
 tempus extructis, ornauit. Spectacula gladiatorum, trecenta ac
 viginti paria, cum plura dare S. C. inimicorum opera ad eum
 impediendum facto, vetaretur, venationes etiam, & varij gene 10
 ris ludos, pompas, atque conuiuia sumptibus immensis exhibuit.
 Marij subinde statuas triumphales, victorias, trophæa Iugurthi-
 na, Cimbrica, atque Teutonica, olim à Sylla disiecta, vbique au-
 ro micantia, in Capitolio restituit. Mortuo deinde Q. Cæcilio
 Metello Pio, Numidici filio, Pontifice maximo, in eius locum
 creatus est Pontifex, superatis profusissima largitione duobus po-
 tentissimis competitoribus, Q. Lutatio Catulo, principe Sylla-
 narum partium, & P. Seruilio Isaurico, vtroque Consulari, Isau-
 rico etiam triumphali, sub quo ipse in Cilicia militarat, cum &
 inter Augures cooptatus esset. Postea vrbani Prætor factus, 20
 post præturam vltiorem Hispaniam sortitus, ibi, animaduersa
 Alexandri imagine, illacrymasse fertur, pertæsus ignauiam suam,
 quòd in ea ætate, qua iam Alexander tot gentes suo subiecerat
 imperio, anno scilicet ætatis xxxiii. nihil ipse memoria dignum
 effecisset. Pacata prouincia, & in amicitiam concordiamq; ad-
 ductis ciuitatibus, solita festinatione sua, non expectato succes-
 sore, ante exitum anni, Romam profectus, spreto triumpho,
 Consulatum cum M. Bibulo Calpurnio, quem & in curuli Aedi-
 litate collegam habuerat, obtinuit. Post Consulatum, focero L.
 Calpurnio Pisone, & Cn. Pompeio Magno genero, suffraganti- 30
 bus, imperium Galliarum cum Illyrico per quinquennium, lege
 à P. Vatinio Tribuno pl. lata, impetrauit: quo temporis spatio
 matrem Aureliam amittit. Ibi maximis bellis admirabili vigilan-
 tia, consilio, virtute confectis, rursus in aliud quinquennium im-
 perio

perio prorogato, nouem annis, primum quinque, deinde decem legionibus vsus, omnem ferme Galliam, quæ à saltu Pyrenæo alpibusq; & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, perdomuit, atque pacauit, & in prouinciæ formam redegit: in qua octingenta vi cepit oppida, trecentos subegit populos. Contra Heluetios deinceps, atque Germanos, bellica virtute maxime omnium insignes, exercitu ducto, egregie pugnavit. Aggressus deinde Britannos, Romanis antea ignotos, tributarios fecit. Discissa interim inter Cæsarem & Pompeium, ob Iuliæ mortem, affinitate, indignatione commotus, propter iniquas in se, amicosq; paucorum, sed potentium ciuium iniurias, mira celeritate Romam exercitu ducto, ærarium per multos annos, atque adeo multa sæcula intactum, spoliauit, ipsum Pompeium Italia expulit, Consulem se iterum, collega P. Seruilio, Isaurici filio, Dictatoremq; fecit. In Hispanijs mox Petreium, L. Afranium, M. Varronem, Pompeij legatos, deuicit: Massiliam cepit. Comite inde fortuna (quanquam virtuti magis, quàm fortunæ, debuit) inimicitias persequens, in Pharsalia Pompeium debellauit: & irrequieto victoriæ cursu profectus in Aegyptum, Ptolemæum regem, Cleopatram fratrem, cum qua mox consuetudinem habuit, acie vicit, Cleopatramq; reginam constituit. Inde celeritate summa Pharnacem, Mithridatis Magni filium, profligauit, victoriam tribus tantum verbis amicis significans, veni, vidi, vici. in quo Pompeij Magni obtrectasse gloriæ creditus est, cum à se minimo negotio victas ostenderet eas gentes, quarum victoria Pompeius Magni cognomen adeptus erat. tunc tertium Consul, totidem Dictator creatur. nam in antiquis nummis ita distinguuntur numero Dictaturæ, vt Consulatus. Tres inde præstantiss. duces, Scipionem Metellum, olim à Metello Pio adoptatum, Pompeij socerum, Afranium, & Iubam, Mauritaniæ regem, in Libya superauit; vnoq; mense quater triumphauit, de Gallia, Alexandria, Ponto, & Africa, in quo triumpho Iubam, Iubæ regis filium, qui inter clarissimos rei rusticæ scriptores postea annumeratus est, infantem admodum captiuum duxit. Hinc quar-

tum Consul, quarto Dictaturæ anno (Dictaturam enim perpetuam, itemq; Consulatum per decennium acceperat) in Hispania Pompeij liberos periculosissima omnium pugna devicit : quintum ac nouissimum duxit triumphum . in quo illud sciendum, quinque eius triumphos diuerso quenque fuisse apparatus, & instrumento . Ingentia iterum tunc dedit militibus congiaria, plebi spectacula : conuiuia celebrauit : epulum præbuit : gladiatorium insuper, nauale certamen, ac venationes addidit . Ad rempublicam deinde conuersus, vetera multa correxit, noua instituit : ordinationem anni ad cursum Solis redegit : ciuium Romanorum censum egit : Senatum, bellis ciuilibus exhaustum, suppleuit : patricos allegit : Prætorum, Aedilium, Quæstorum, minorumq; magistratum numerum ampliavit : vestium, ac victus sumptus nimios lege coercuit : auri ne quis, vel argenti ultra drachmas xxv. m. possideret, lege renouata, interdixit : pœnas facinororum auxit : peregrinarum mercium portoria instituit . Q. Fusio Caleno, & P. Vatinio Cos. anno urb. dccvi. Cleopatra regio comitatu urbem ingressa : lecticarum usus, item purpurearum vestium, quæ conchyliata dicebantur, & margaritarum interdictus est ijs, quæ nec viros, nec liberos haberent, & minores essent annorum xlv. reliquis omnibus, per certos tantum dies, concessus . Medicos, ac liberalium artium professores, plurimas etiam vrbes iure ciuitatis donauit . Pictorum, sculptorum, cælatorum opera, tum gemmas, ac margaritas maximis pretijs comparauit, eademq; liberalissime donauit, vt Seruiliæ Bruti matri, quam ad senectutem dilexit, margaritam sexagies h-s emptam, idest scutatis, vt nunc loquimur, aureis centum octoginta millibus . Hæc etiam de ordinanda, instruenda, ampliandaq; vrbe meditatus erat : Marti templum magnificentissime extruere : ex immensa legum copia, optimas quasque, & necessarias conferre in libros : bibliothecas Græcas, & Latinas, quàm maximas posset, publicare : Dacos, qui se in Pontum & in Thraciam effuderant, coercere : mox Parthis, sepe in Syriam finitimasq; Romani imperij prouincias irruptibus, cæde etiam M. Crassi, & Romanarum legionum insolenter

Drachmæ, siue Denarij xxv. m. totidem sūt Iulij Romani, siue Marcelli Veneti argentei, qui ad Venetam monetam redacti cōficiunt summam scutorum 2238. lib. 5. solidos 5.
Nota Liuij verba li. 4. bel. Macedo. Cautum erat, quo ne plus auri & argenti facti, quo ne plus signati argenti & æris, domi haberemus. vide Dionem lib. xlv.

lenter gloriantibus, recuperandi militaria signa, à Crasso amissa, cupiditate adductus, inferre bellum: medio expeditionis tempore Corinthiacum perfodere Isthmum: viam munire à mari supero per Apennini dorsum ad Tiberim vsque: emittere Fucinum lacum: Pontinas post hæc, Setinasq; effundere paludes, vt campum aperiret, compluribusq; mortalium millibus opem, atque subsidium afferret: Anienem ac Tiberim fluuios, ne in posterum urbem inundarent, statim ex vrbe profunda exceptos fossa, & ad Circeios vsq; traductos, Terracinæ immittere mari. proximo
 10 etiam Romæ mari aggeris firmissimi claustra opponere, cum cæca & malefida nauibus saxa ex Hostiensi littore excidisset, portusq; & tanta dignas nauigatione stationes extruere cogitabat. quæ tam præclara, tam vrbi Romæ, Italiæ, orbi terrarum comoda, maiora omnino, quàm quæ antea præstiterat, quæ immortalis dignissima præconio omnes iudicant, illata ei à familiarissimis amicis mors, ne perficeret, effecit. Vxores quatuor habuit, Cossutiam, diuitem admodum, prætextato desponsatam, quam, annos natus xvii. dimisit: Corneliam, Cinnae quater
 20 Consulis filiam, ex qua Iuliam filiam suscepit, mirum in modum amauit, mortuam pro Rostris de more laudauit. Pompeiam, Q. Pompeij filiam, L. Syllæ neptem, repudiauit; quòd eam adulterium cum P. Clodio in templo Bonæ Deæ commisisse suspicaretur. Calpurnia, L. Pisonis filia, ei superstes fuit. Eunoem, siue Euriem, Mauram, Bogudis, regis Mauritaniæ, vxorem, dilexit, sed ardentissime Cleopatram, ex qua etiam Cæsarionem suscepit filium, quem Augustus postea, capta Aegypto, necari iussit, cum vnum oportere esse Cæsarem diceret. Ad libidinem ita
 30 pronus fuit, vt illustrioribus feminis Romanis minime pepercerit: siquidem in suis monumentis plerique tradidere, corruptas ab eo Postumiam Ser. Sulpicij, celeberrimi iuriconsulti, vxorem; Lolliam, A. Gabinij; Tertullam, M. Crassi; Muciam, Cn. Pompeij: præcipue Seruiliam, M. Bruti matrem, dilexit, eiusq; filiam Tertiam, C. Cassij, qui eum percussit, vxorem. Cibi potusq; parcissimus. Rapinarum, ac sacrilegiorum per prouincias,
 &

& Italiam, etiam in vrbe, infamia notatus est. Complurima
 scripsit, è quibus nihil ad nos peruenit, præter quasdam episto-
 las familiares ad Ciceronem, & belli Gallici, ac ciuilis contra
 Pompeium Commentaria, inter bellorum occupationes ita lu-
 culenter, & ornate conscripta, vt eum non eloquentia minus,
 quàm militari virtute, valuisse constet: & Cicero, princeps in
 eloquentia, in eo libro, quem de claris Oratoribus composuit,
 dubitare se ostendit, cui nam è summis oratoribus Cæsar deberet
 cedere. Rhodi enim ab Apollonio Molone, clarissimo dicendi
 magistro, vna edocti fuerant: & aliquandiu facultatem orato- 10
 riam in foro eximia ingenij fama exercuit. Fuisse traditur excelsa
 statura, colore candido, teretibus membris, ore paulo pleniore,
 nigris vegetisq; oculis, vertice caluo, & ob id laurea, à Senatu
 decreta, libenter velato, valetudine prospera; capitis dolore ve-
 xabatur: nouissima ætate repente animo linqui, atque etiam per
 somnum exterreri solebat. bis comitali morbo correptus: exer-
 citatione summa corporis, eximiaq; in victu continentia libe-
 ratus est. Circa corporis curam morosior: armorum, & equitan-
 di peritissimus, laborumpatiens, cautus, audax in primis, incon- 20
 ficiendis rebus strenuus, in expeditionibus cunctis non tam for-
 tunæ munere, quàm sua virtute, ac vigilantia, omnium felicissi-
 mus. Equo insigni, pedes prope humanos habente, utebatur.
 Prodigia contempsit, vel etiam ad lætioris euentus significatio-
 nem ingeniose detorsit: vt cum, initio belli Africani, prolapsus
 in terram, Teneo te, inquit, Africa, videlicet victoriarum omen
 non aliunde, quàm à virtute, petens. In opprimendis seditioni-
 bus militaribus seuerus, constans, moderatus, in vlciscendo le-
 nissimus fuit, vt nihil obliuisceretur magis, quàm iniurias: in
 militibus incitandis vehemens, idemq; comes in laboribus, & pe- 30
 riculis: in amicos, & bene meritos facilis, indulgens, liberalis:
 in parentes, & proximos, atque, quod mirum videatur, inimi-
 cos etiam insigni pietate fuit: sed vna maxime ex omnibus eius
 virtutibus clementia enituit: victis enim Pompeij liberis in Hispa-
 nia, reuersus in urbem, cunctos omnino, qui aduersus eum ar-
 ma

ma tulerant, ignouit : multos etiam magistratibus honestauit.
 quodq; iniquissimum, maximeq; miserandum fuit, clementia
 mortem ei peperit; cum percussorum duces fuerint, quibus ille
 victis vitam concesserat, M. Brutus, & C. Cassius, Prætores etiam
 ab eo creati. Atque hic tamen, diuinus plane vir, nisi tot virtu-
 tes vitijs quibusdam inquinasset, conspiratione in eum ob inui-
 diam gloriæ facta per sexaginta ciues, C. Cassio, & M. Bruto, Ser-
 uiliæ, eius amicæ, filio, & Decimo Bruto Albino principibus, in
 Pompeij Curia, & ante illius statuam Idibus Martijs, spectante
 10 Senatu, ipso quinctum, & M. Antonio Cos. anno vrbis DCCIX.
 tribus & viginti vulneribus confossus est, anno ætatis suæ quin-
 quagesimo sexto, Dictaturæ vero quincto, C. Octauio, sororis
 suæ Iuliæ nepote, herede relicto, & in familiam nomenq; ado-
 ptato. Fuerat coniuratis animus, corpus occisi in Tiberim trahe-
 re, bona publicare, acta rescindere: quæ fieri in tyrannos leges
 iubent. sed metu M. Antonij Consulis, & Magistri equitum M.
 Aemilij Lepidi, destiterunt. Illud facinus primo neque grauius
 Populus tulit, neque factum lætatus est. quare Senatus de conci-
 liatione percussorum, & Cæsarianorum censuit, Cæsari mortuo
 20 diuinos honores, Antonio Consule hortante, decreuit. Funus
 in Campo Martio insigni pompa celebratum: rogas iuxta Iuliæ
 filiæ tumulum extructus: pro Rostris aurata ædes ad simulacrum
 templi Veneris Genetricis collocata, intra quam lectus eburne-
 us, auro ac purpura stratus, & ad caput trophæum cum veste, in
 qua fuerat occisus: idq; Cōsulis Antonij astuto consilio, vt eo aspe-
 ctu iram Populi aduersus Cæsaris percussores commoueret: luctu
 publico, summis honoribus, corpus combustum est. Columna
 deinde, quam mox Dolabella Consul euertit, ad viginti pedum
 lapidis Numidici in foro erecta, sic inscripta: P A R E N T I P A -
 30 T R I A E, ad quam diu sacrificatum, vota suscepta, nomine Cæsa-
 ris ad iusiurandum adiuncto: multa præterea ad eius honorem
 decreta, quæ suis locis in nostris Commentarijs exponentur.
 Magnus interfecti Cæsaris Genius omnes eius paricidij partici-
 pes vltor infectari visus est. neque enim percussorum quisquam,
 nisi

nisi violenta morte, interijt: & quasi semen quodam eius sanguis, & cinis inter ciues sparsum, ea peperit bella, quæ non modo ciuibus luctuosa, verum orbi quoque terrarum vniuerso funesta, calamitosaq; fuerunt. Is tamen consecutus exitus est, vt adoptatus ab eo, & in filij locum ascitus, deuictis & paternis, & suis hostibus, Romanum imperium tranquilla pace, maximeq; diuturna possiderit, diuinisq; post obitum honoribus, æque ac pater eius, consensu omnium maximo sit affectus.

C. IVLIVS CAESAR

I

II

III

III

V

VI

VII

VIII

IX

X

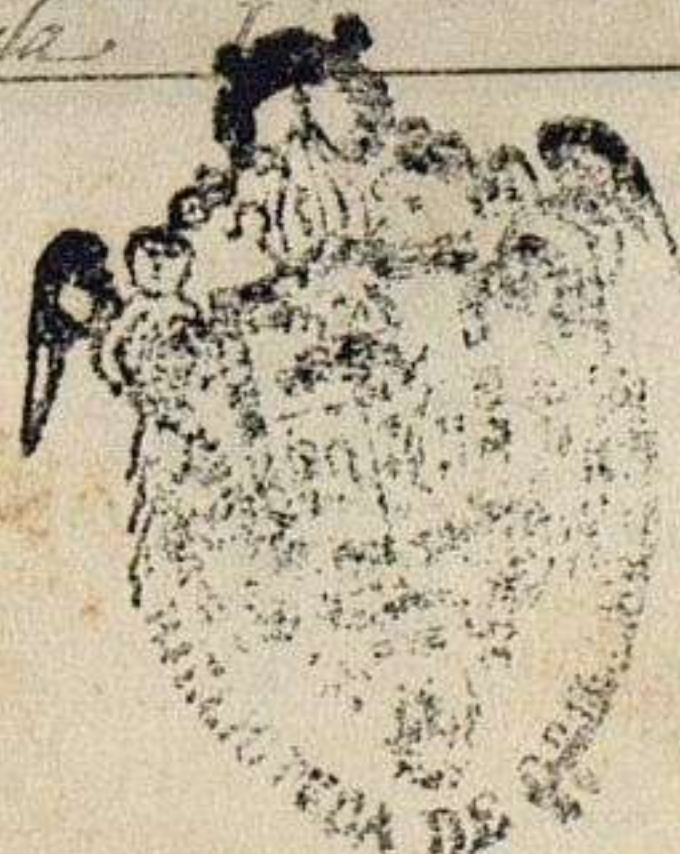
XI

XII

Tabula

C

C. IVLIVS CAESAR

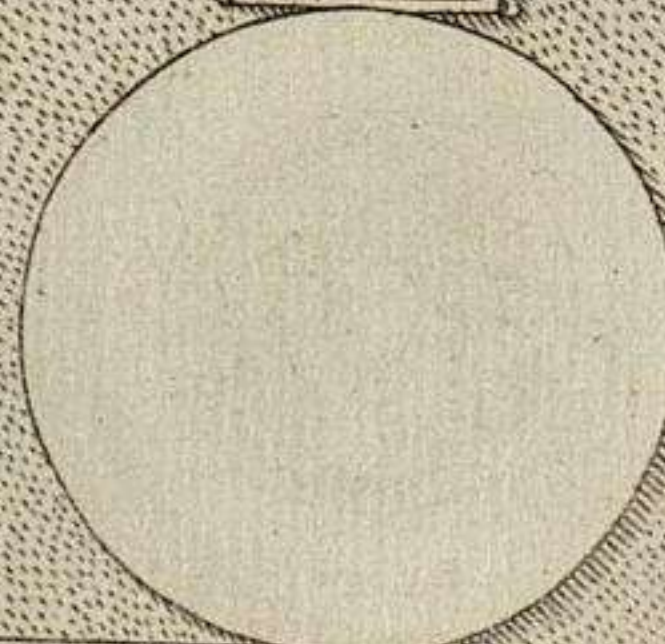
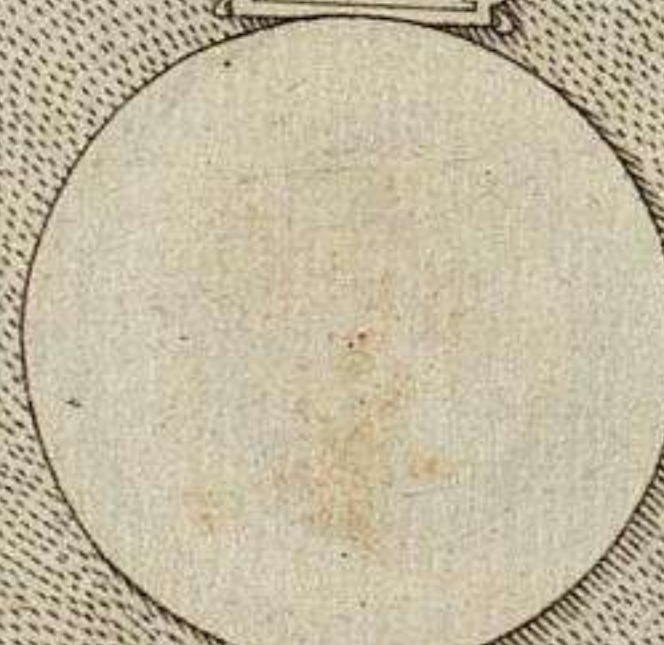
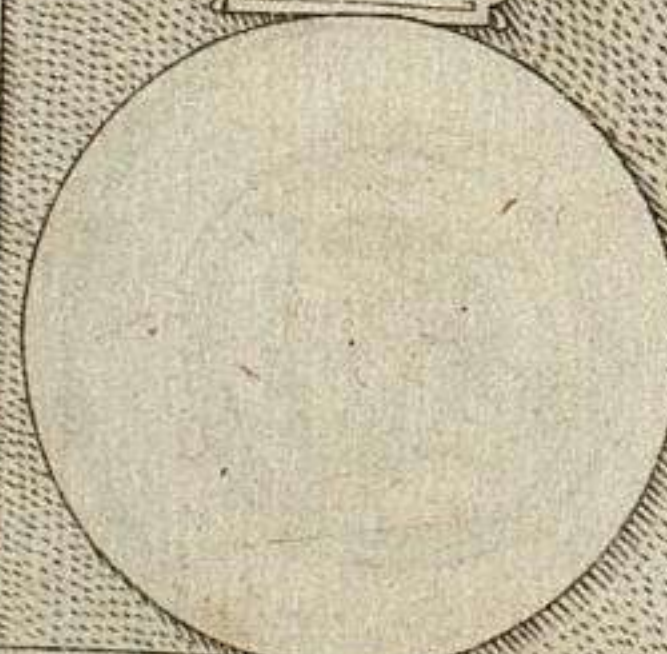
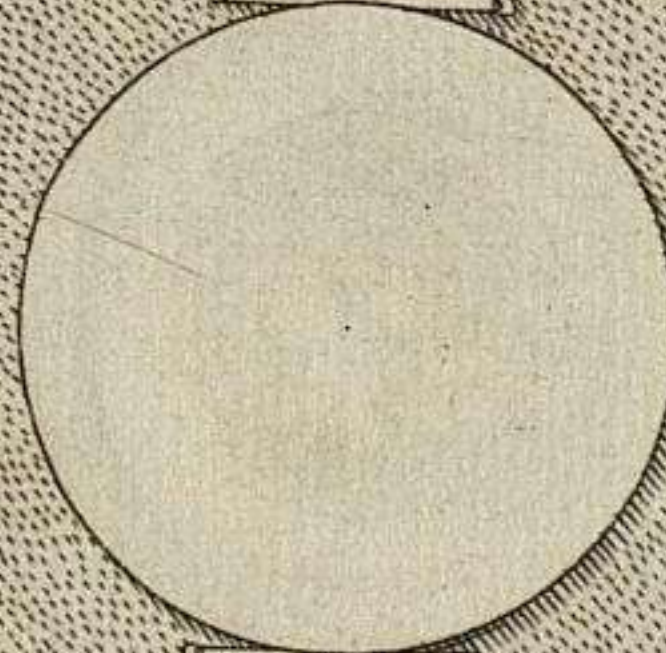
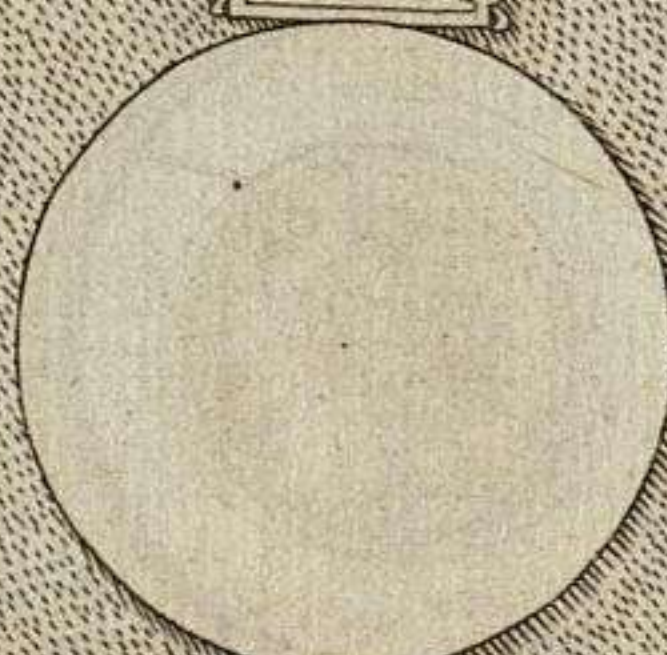
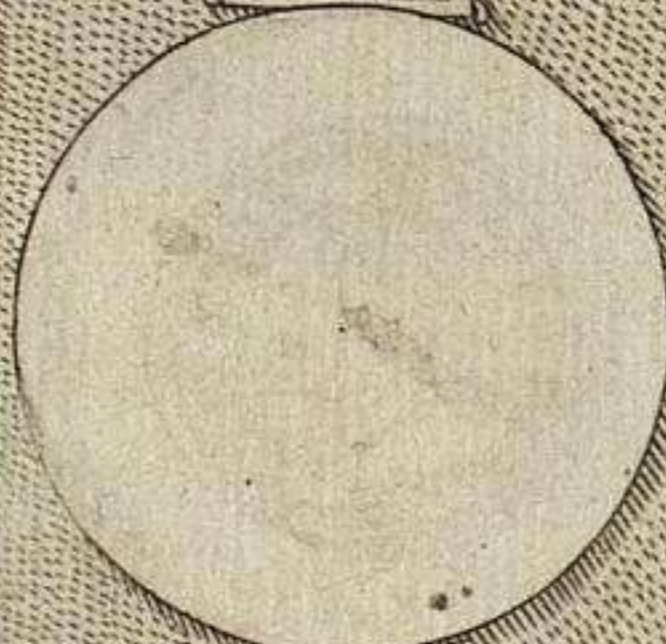
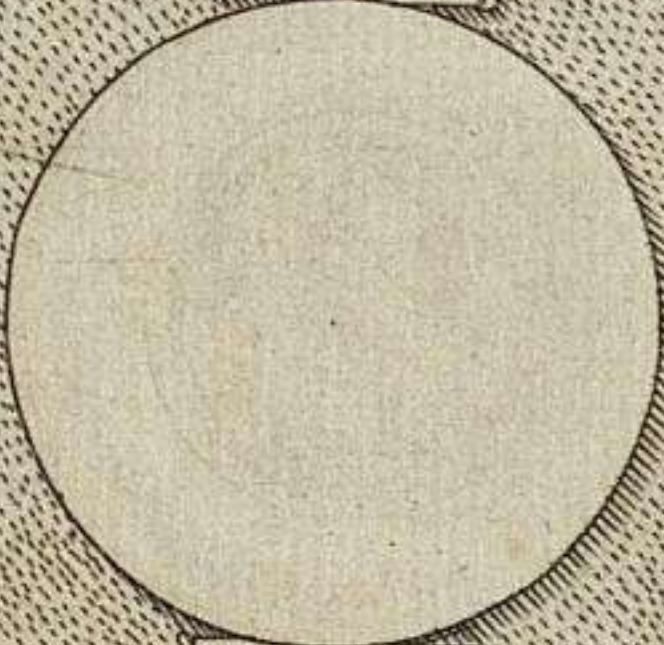
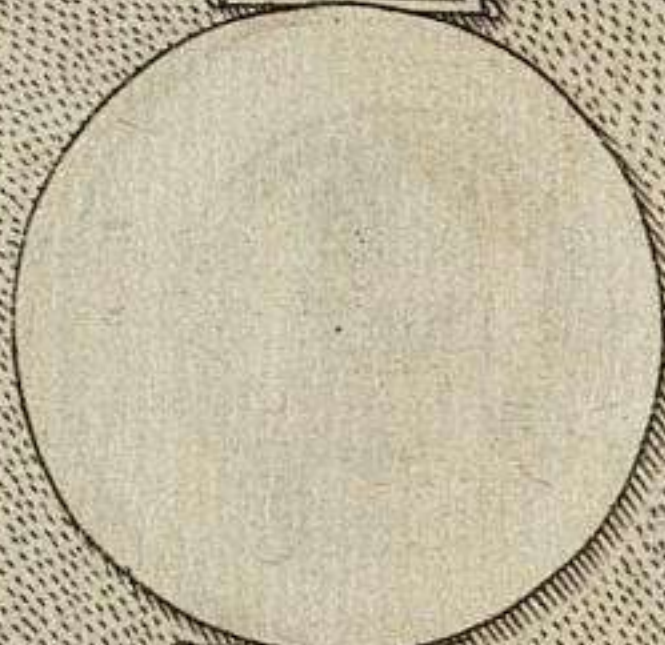
XIII

XIII

XV

XVI

Tabula II

C. IVLIVS CAESAR

I

OS.

I

DIR.

II

EX ARGENTO

EX ARGENTO

EX ARGENTO

II

III

III

EX ARGENTO

III

OS. II.

III

DIR. II.

V

EX ARGENTO

EX ARGENTO

EX AVRO

V

VI

VII

EX AVRO

EX ARGENTO

EX ARGENTO

Tabula III

C2

C · IVLIVS CAESAR

VII

EX ARGENTO

VIII

EX ARGENTO

VIII

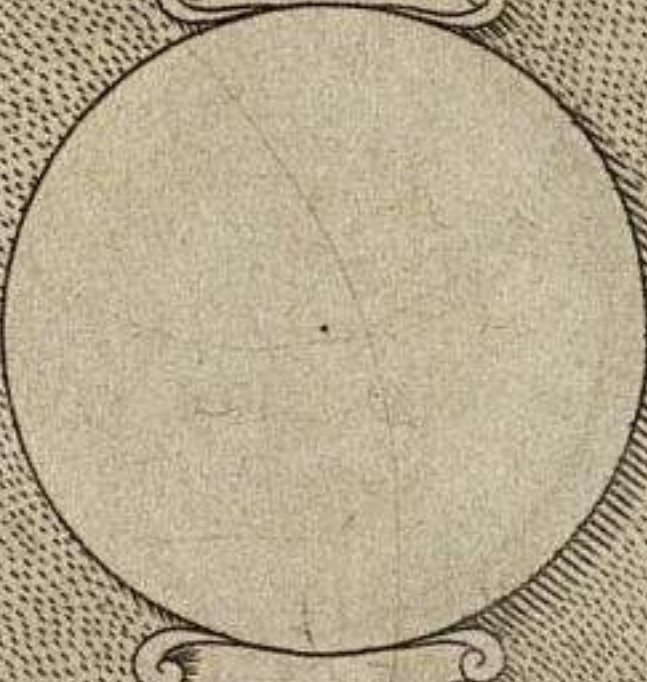

EX ARGENTO

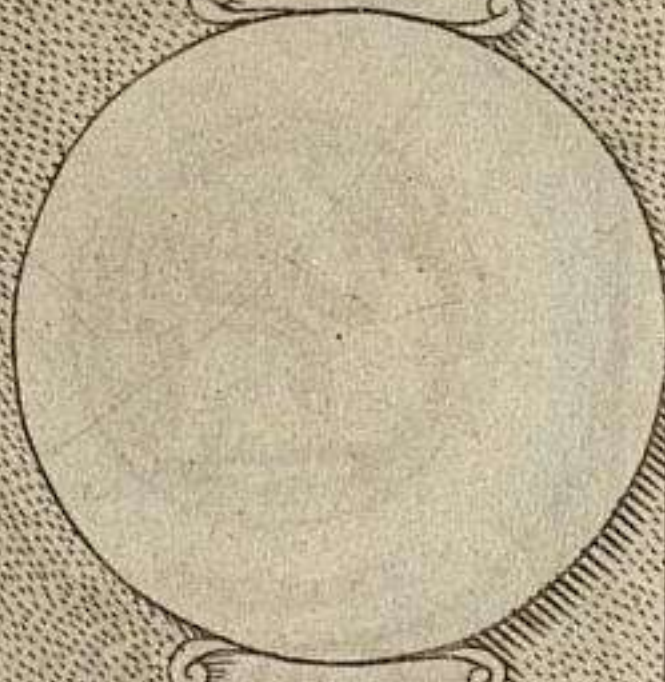
IX

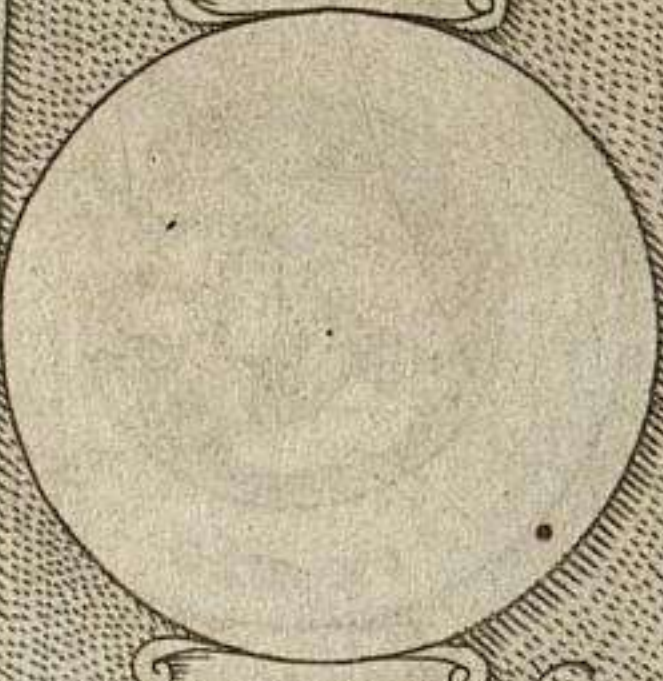
X

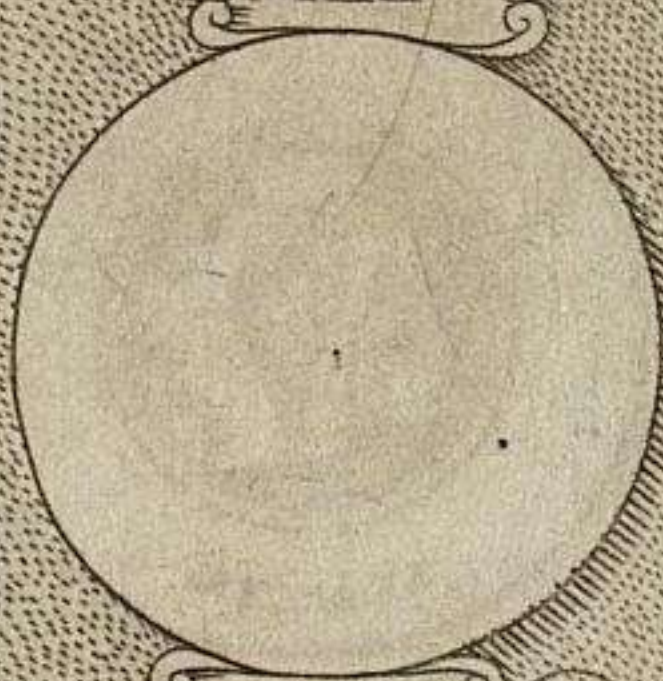
XI

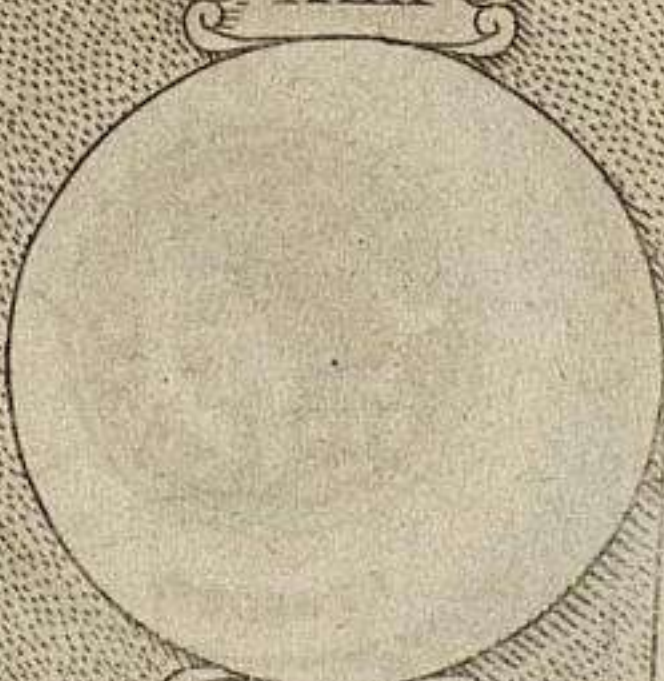
XII

XIII

XIII

XV

OS III

EX AVRO

XV

OS III

EX AVRO

XVI

Tabula IIII

50

C. IVLIVS CAESAR

XVI

XVII

XIIX

XIIX

XIIX

XIIX

XIX

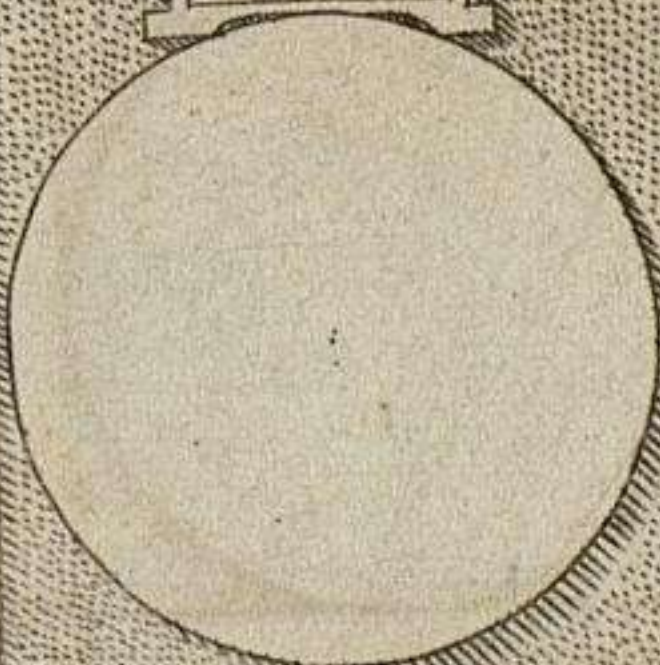
XIX

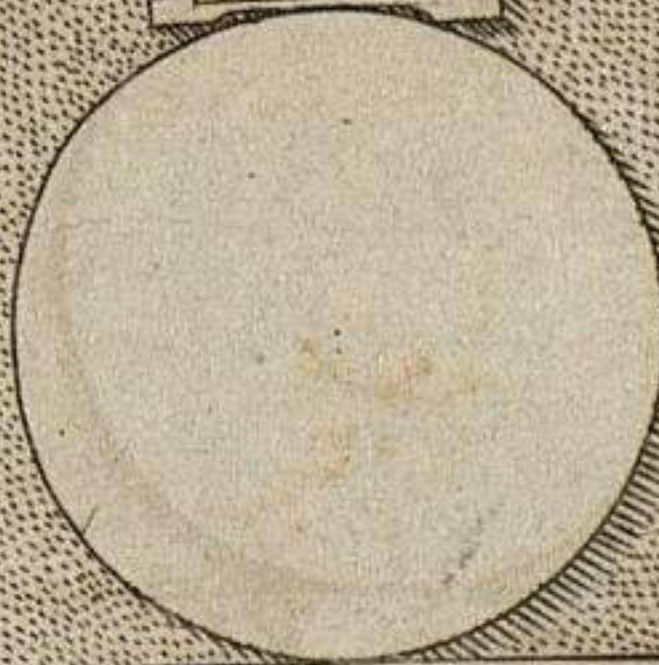
XX

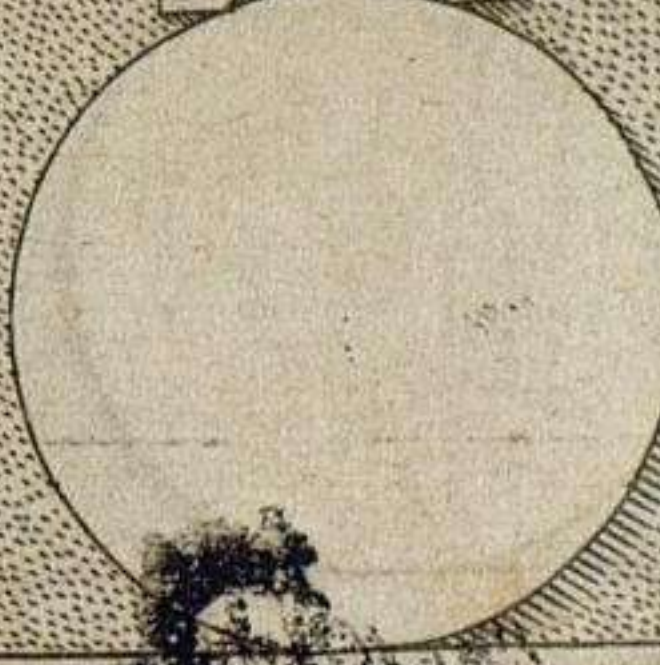
XXI

XXII

XXIII

Tabula V

C. IVLIVS CAESAR

XXIII

OS III

XXIII

DICT III

XXV

EX ARGENTO

EX ARGENTO

EX ARGENTO

XXVI

XXVII

XXIX

EX ARGENTO ET EX AVRO

EX ARGENTO

EX ARGENTO

XXIX

XXX

XXXI

EX ARGENTO

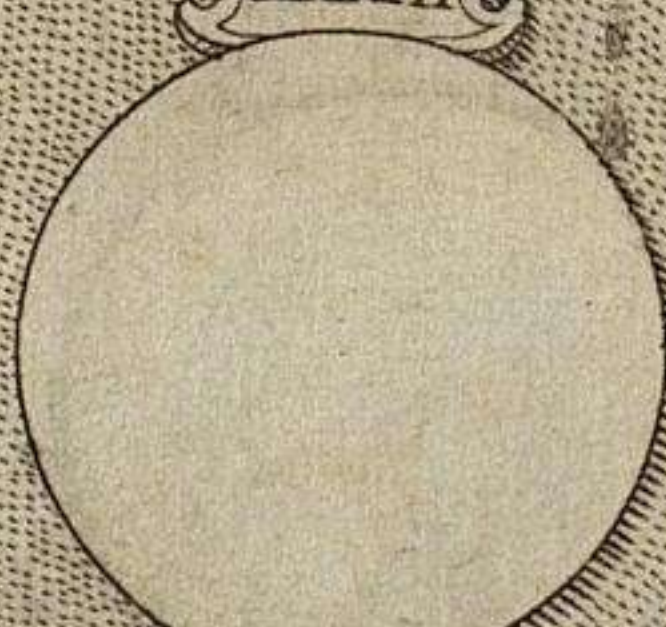
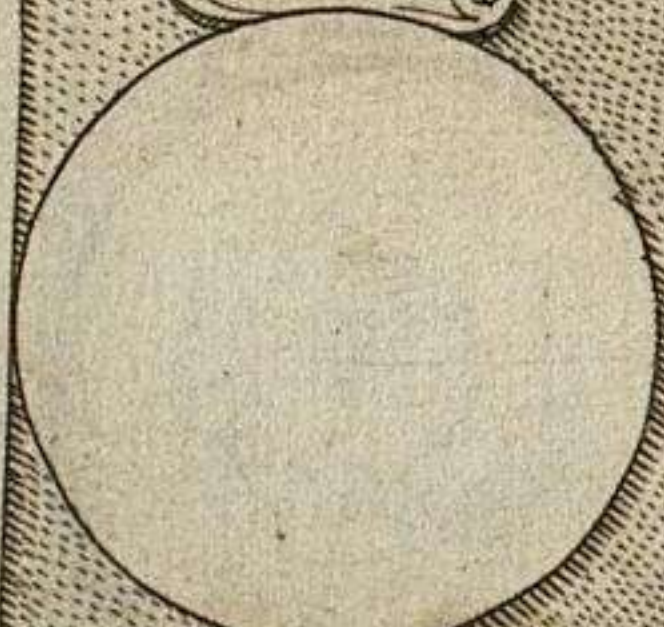
EX ARGENTO

XXXII

XXXIII

XXXIII

Tabula VI

C. IVLIVS CAESAR

XXXV

OS. V

XXXVI

DIET. V

XXXVII

EX ARGEN^o

EX ARGEN^o

EX ARGEN^o

XXXVIII

XXXIX

XL

EX ARGEN^o

EX ARGEN^o
ET EX AVRO

EX ARGEN^o

XLI

XLII

XLIII

EX ARGEN^o

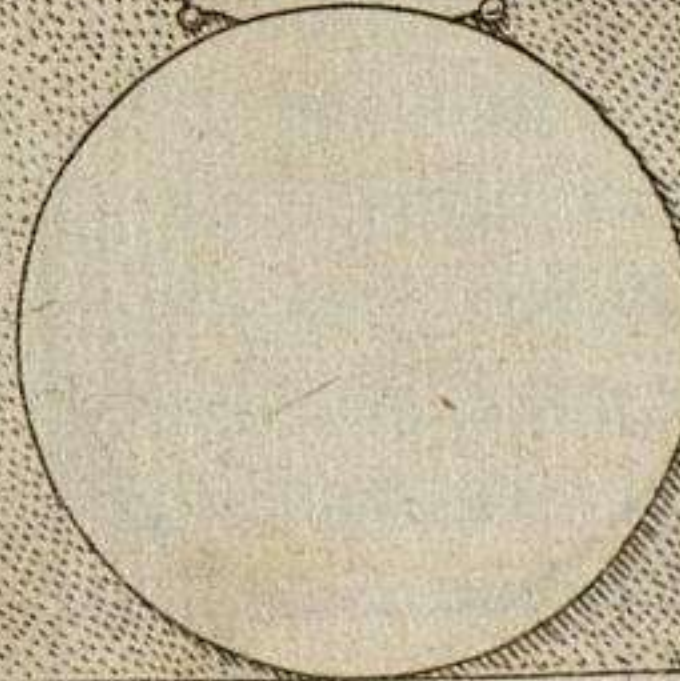
EX ARGEN^o

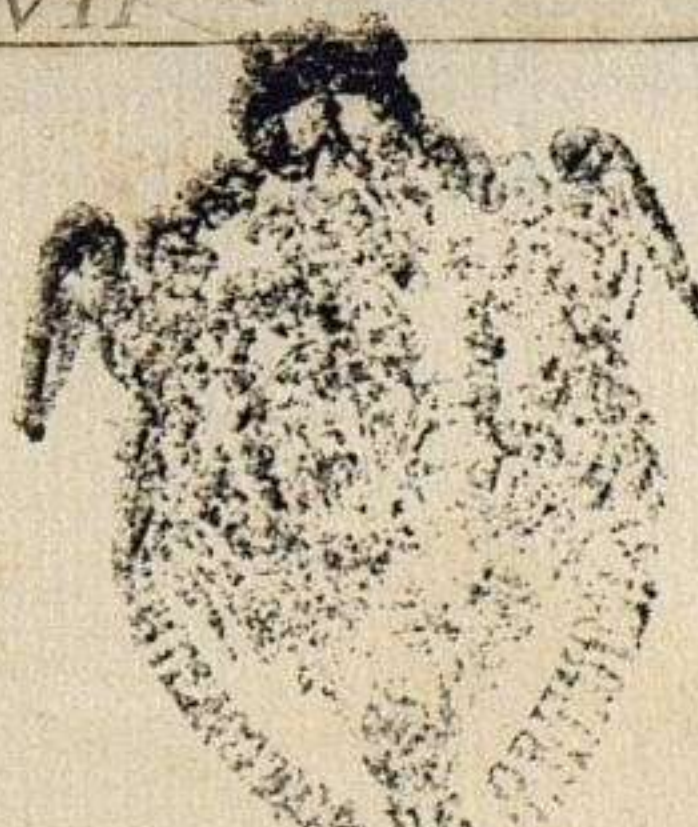
XLIII

XLIII

XLIII

Tabula VII

DIVI IULI

XLV

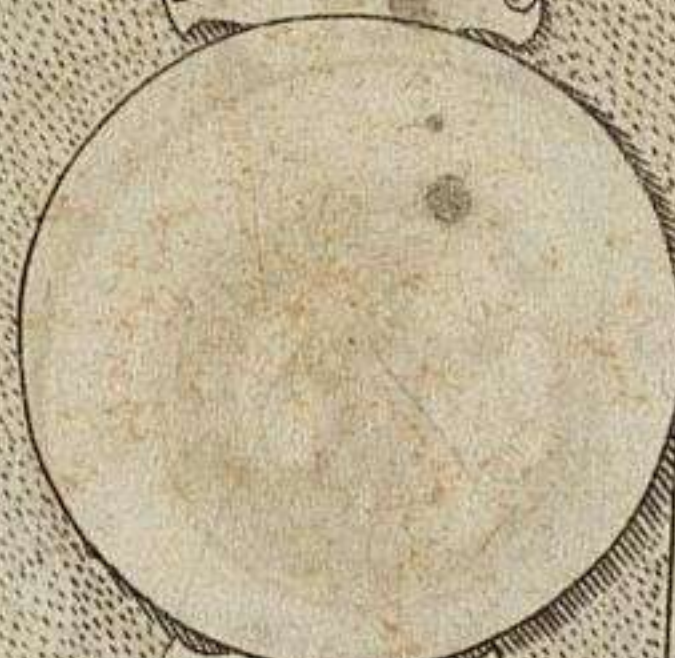
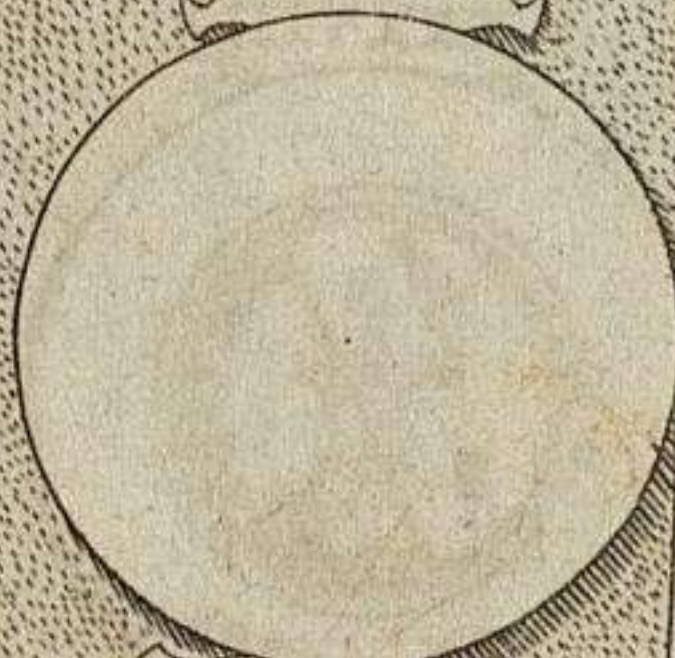
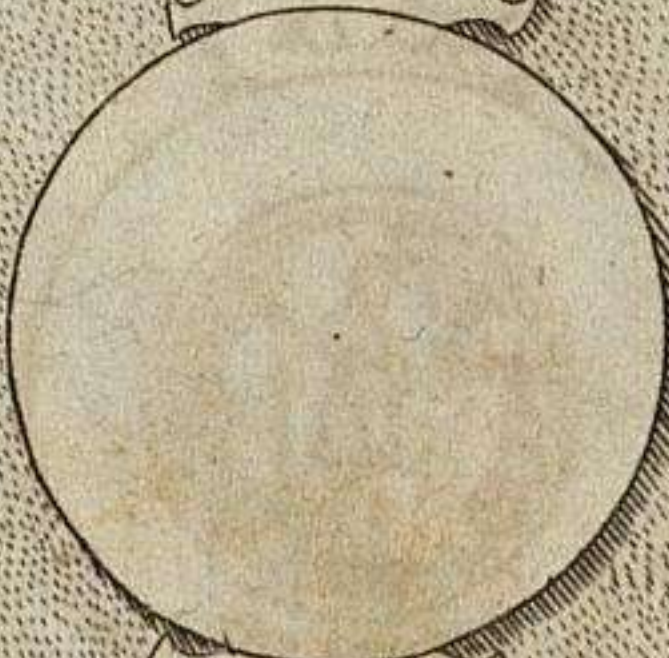
XLVI

XLVII

XLVIII

Tabula VIII

COMMENTARIORVM

IN C. IVLI CAESARIS

DICTATORIS

NUMISMATA

AENEAE VICI PARMENSIS

LIBER PRIMVS.

10

NON vereor, quin, cum ego hoc tempore res haecenus, vt opinor, ab hominum cognitione remotissimas, non tam eorum, qui litterarum studium contempserunt, quàm eorum, qui suam omnem operam in illustranda antiquitate posuerunt, mandare litteris instituum, illud à me pleriq; sint postulaturi, vt in huius libri exordio, de utilitate, quæ ex veterum nummorum, quos mihi his libris exponendos proposui, percipi cognitione potest, quæ certe varia, ac multiplex est, copiose differam. verum, si ij meminerint, ea me de re duobus libris antea diligenter egisse, non dubito, quin ijdem facile hoc me, non admodum necessario, disputationis onere liberaturi sint: præsertim vero, vbi consilium mihi esse intellexerint, in ijs rebus tantummodo, quas alij aut negligentia præterierint, aut voluntate neglexerint, laborare. id quod haecenus me in cæteris præstitisse facile omnes testari possunt: quip

D pe cum

pe cum ego primus, id quod pace aliorum dictum velim, viam ad obscuras veterum numismatum notas interpretandas ostenderim. Hoc autem loco satis esse duxi, libris xxiii . Cæsarum vnus, & quinquaginta, quorum penes me numismata sunt, auersas notas explanare, à C. Julio Cæsare vsque ad Gallienos, inter quos quadraginta sunt, qui Augusti dicuntur. quos libros visum est ita diuidere. Numismata sex Imperatorum tam aurea, & argentea, quàm ærea ad veram magnitudinem expressa, dominante Cæsare percussa, à principio belli ciuili vsque ad Neronem imp. sex libris digessimus. Septimus inde liber ea, quæ sunt Gal- 10 bæ, Vitellij, & Othonis, continet. inde Vespasianorum, & Domitiani, tres, qui sequuntur. à Nerua ad Antoninum Pium quatuor reliqui. L. Veri, & M. Aurelij quintus decimus. Deinceps, Commodi, quæ fuerunt, in sextum decimum coniecimus: Pertinacis vsque ad Pescennium Nigrum Iustum, (sic enim in eius nummo nunc lego) Clodium Albinum & Seuerum in septimum decimum: Getæ, & Caracallæ in decimum octauum: Macrini, & Elagabali in decimum nonum: postremo Alexandri nummis explanandis xx . liber est dicatus: Maximini vsque ad Hostilianum senem xxi : duorum Philipporum xxii . Decij vsque ad 20 Gallienos xxiii : Singuli libri titulum præ se ferunt noua, ac diuersa ratione ornatum. Omnium præterea Cæsarum imago varijs parergis insignita erit, in quibus effigies erunt, & signa cum eius principis natura, moribus, virtutibus, & vitijs congruentia: vt altera quasi animi imago oris imagini adiuncta esse videatur. Iam vero post vitas principum omnes eorum capitum partes, quæ aliqua nota erunt diuersæ, in tabulis numeris signantur. post capitum tabulas omnes quoque numeris notatæ erunt numismatum partes auersæ; quos numeros secutus quisque, earum explanationes facile poterit inuenire. quibus eadem in ipsis tabulis nu- 30 mismatum exemplaria addentur, vt quem quisque nummum cupiat, eum facile pro suo arbitrio inuenire possit, cum vno conspectu in tabulis omnes intueatur, vacuis etiam locis pro omni partitione in tabulis assignatis, vt, si in nummos hic non descriptos
quis

quis inciderit, per se typos adijcere possit; contra vero, si quis alicuius nummi expositionem requiret, dum illam legat, propositum cōtinuo ante oculos nummum ipsum habeat. nobis enim curæ fuit, numismata ita inter se neçtere, vt quasi cathena quadam se deinceps inter se traherent. quod idem in explanāda per singulos deinceps annos historia institutum seruauit. Qui quā molestus, ac difficilis labor sit, qui se post me ad hoc studium contulerint facile iudicare poterunt: quā autem utilis, ac fructuosus, res ipsa declarat; quippe cum ad notitiam historiæ consequendam nihil esse ordine accommodatius constet. Huius autem totius operis tanquam exemplar, ac typus erit hic liber, in quo nummi C. Iuli Cæsaris Dictatoris explicantur: post quem ceteri, prout quisque absoluetur, deinceps edentur: adeo vt idem liber sæpius non sit comparandus, & à me, tanquam ex altera Africa, noui quotidie aliquid expectetur. fit enim, vt sæpe, contra quā sperauimus, aut fato, aut immatura morte prærepti nullum laborum nostrorum in vita fructum videamus, & labores nostros cum vita ipsa amittamus. Quare non inutilem rem alijs, nec fortasse sine aliqua mea laude putauit me facturum, si hos aliquando, qualescunque essent, ingenij, atque industriæ meæ fructus studiosis harum artium hominibus impertirem, quos ego xii. annorum interuallo collegi, partim diuersis veteribus nummis & in omnibus Italiae angulis, & extra Italiam ex nobilissimis clarorum virorum Musæis, ex aurificinis, à mercatoribus, collybistis, agricolis, & alijs huius generis hominibus, apud quos hæc reperire potuerim, conquirendis, eisq; mea manu exprimendis, atq; in ære incidendis, partim ex infinita Græcorum, & Latinorum scriptorum, quos legi, memoria, repetendis, quorum etiam verbis ad maiorem enarrationis meæ fidem sæpe vsus sum. Neque vero 30 satis habui, nummos ipsos diligenter intueri; (siquidem nullus in his libris nummus erit, quem non viderim) sed eorum etiam ectypa apud me habere volui. quorum numero sunt præsertim ij tum ærei, tum argentei, atque aurei, qui in nobilissimo quoque Musæo custodiuntur, quorum à dominis eorum liberaliter mihi co-

pia facta est. quos ne merita laude fraudarem, idoneis locis omnes enumerare decreui. Neque vero horum omnium, quos commemoraturus sum, nummis solum sum usus, sed ad hos etiam, quos meo mihi sumptu paraueram, addidi. quanquam in eo adeo fortuna mihi est aduersata, ut, quod celeriter exequi potuissem, id differre coactus sim, eorum praesertim, à quibus adiuuari debebam, ope desertus. Verum diuina aspirante benignitate, & aliquorum amicorum liberalitate ex parte adiutus, quorum nomina loco idoneo non tacebo, dabo operam, ut promissa praestem: modo intelligam, industriam hanc, & voluntatem meam harum 10
 disciplinarum studiosis esse non iniucundam. Huius autem disputationis meae à Venere capiam exordium. Hæc enim in nummis Cæsaris esse videtur efficta, ut esset gentis Iuliae monumentum, quæ à Iulo Ascanio traxit genus, qui fuit Veneris nepos: ut, cum de Cæsare scriberem, primam eius originem demonstrarem, quæ ab Ilio Asiae oppido fluxit, euerso à Græcis anno post orbem conditum 4020. vnde etiam Atia familia manauit, ex qua originem duxit materno genere primū Cæsar Augustus, deinde multis post sæculis nobilissima in Italia principum Estensium familia: quæ cū ante Atia diceretur, post ab Ateste, oppido municipij Patauini clarissimo, olim imperij sui sede, mutato antiquo familiae nomine Estensis est appellata: quemadmodum vir eruditissimus, Hieronymus Faletus, Alfonsi II. Ducis Ferrariæ apud Senatum Venetum Legatus, elegantissime ostendit in historia Ferrariensium principum. Atiam vero gentem antiqua stirpe ab Ati Troiano, Iuli Ascanij Aeneæ filij socio, esse profectam, fatis aperte docuit poeta, cum ineundæ ab Augusto gratiæ causa, cuius mater Atia fuit, ita cecinit:

Alter Atis, genus vnde Atij duxere Latini,

Paruus Atis, pueroq; puer dilectus Iulo.

Quod idem testimonio Seruij interpretis confirmatur. Vbi vero de signo Veneris dixerimus, tum & de Cæsare, cuius causa nummus excusus est, disputabimus, atque hoc institutum in cæteris deinceps tuebimur. 30

BELLI

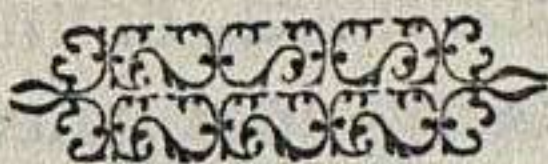

BELLI CIVILIS INITIO

ANNO AB VRBE CONDITA

DCCIII.

C. IVL. CAESARE COS. DICT.

ROMAE CAPITIS GALEATI,

ET

AMORVM VENEREM MATREM

IN CVRRV TRAHENTIVM,

IN NVMMO I.

COMMENTARIVS.

LLVD omnium fere veterum scriptorum testimo-
nio perspicuum est, Iuliam gentem iam inde ab
Ascanio, vt dixi, Aeneæ filio repeti, cui cogno-
men fuit Iulo, à prima eius menti lanugine, cum
Mezentium singulari certamine superavit. quod
Seruius tradit, cum versum illum exponit:

At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo,
Additur.

Et à Venere deductum esse, veluti ab illa, quæ Aeneæ fuit mater,
10 atque dicti Iulia via: quod quidem & ipse Cæsar clare ostendit
apud Suetonium in Cæsare, in habita oratione pro Iulia amita
defuncta,

defuncta, dicens : Amitæ meæ Iuliæ maternum genus ab regibus „
 ortum, paternum cum dijs immortalibus coniunctum est. nam „
 ab Anco Marcio sunt Marcij reges, quo nomine fuit mater : à Ve „
 nere Iulij, cuius gētis familia est nostra. Igitur cum Iulij à Venere „
 orti sint, hoc in nummo argenteo, quem ego pulcherrimum ha-
 beo, Veneris ipsius simulacrum, sceptrum dextera tenentis, vt-
 pote reginæ generationis, formauerunt, duobus Cupidinibus
 currum trahentibus, cum cithara, & inscriptione : L. IVLI. L. F.
 ab altero latere, vrbis Romæ caput galeatum, cum litteris : CAE-
 S A R, hoc est Lucius Iulius Lucij filius Cæsar. Venus exponitur, 10
 generandi totius naturæ virtus, vt Eusebius in libris de Præpara-
 tione Euangelica : ob idq; apud Thebanos, teste Pausania in Bœo-
 tijs, Veneri tria constituta fuere simulacra, varijs cognominibus
 insignita, quorum alterum Vraniam appellarunt, Pandemum al-
 terum, tertium Apostrophiam. Cognomina hæc Veneri Hormo-
 niæ imposuisse aiunt : Vraniam enim à casto amore, hoc est cæle-
 sti : Pandemum à coitu, & generatione : Apostrophiam, vt à cu-
 piditate nefaria & facinoribus scelestis genus humanum auerta-
 tur, dici volunt : siquidem tres fuisse Veneres dicunt ; vnam ex
 Cœlo patre, & Dia matre, natam apud priscos : & hanc honestæ 20
 rei præsidere volunt : alteram ex virilibus Cœli, & spuma maris :
 & huic turpes congressus assignant : tertiam Iouis, & Diones nym-
 phæ filiam, ex qua Aeneam natum tradunt. Verum Poetæ, quæ
 fiunt à tribus Veneribus, vni omnia ascribunt, quòd vnam cœle-
 stem naturam putant omnium effectuum causam, quanquam per
 diuersos fiant : hacq; de causa vnam tantum Venerem pingunt :
 cuius virtutem his celebrat Lucretius :

Aeneadum genitrix, hominum, diuumq; voluptas,

Alma Venus, cœli subter labentia signa

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes

Concelebras : per te quoniam genus omne animantum

Concipitur, visitq; exortum lumina Solis.

Vnde etiam illud est Virgilij in Venere :

Vina sitim ledant : natis Venus alma creandis

Seruiat :

Seruiat : hos fines transfilijsse nocet.

Duo porro Veneris currum trahunt Cupidines . nam ex ea totidem natos Amores poetæ asserunt , vt Ouidius Amorum libri tertij elegia vltima :

Quære nouum vatem tenerorum mater Amorum .

Et quarto Fastorum idem :

Alma faue , dixi , geminorum mater Amorum .

Hinc illud etiam est Silij :

Cum sic suspirans roseo Venus ore decoros

10 Adloquitur natos .

Quorum alter est cœlestis & diuinus , alter vulgaris , vt dixi , atq; plebeius , vt in Symposio docet Plato . ille ad operationes honestas , iste ad turpes congressus impellit . ideo Veneris currum trahere fingunt , quòd omnium effectuum sunt causæ , & ex eis omnia procedunt , & oriuntur . Alioquin autem duo hoc in nummo Amores sunt descripti , quoniam ueteres ex Venere una duos natos coluere Cupidines ; alterum ex Vulcano , ex Marte alterum , quem Anterota appellant , genitos : & hoc propter naturæ consensum , conuenientiamq; , vel hominum mutuam animorum

20 coniunctionem , quibus hic à veterum superstitione præfectus fuit , atque existimatus mutuis vinculis per quasdam vicissitudines ac reciprocationes animos , & rerum Genios illigare ; hominesq; parum in amore gratos vlcisci : iccirco amore & œstro succensi , cum se despici animaduenterent , hoc inuocabant numen ad eum virum , vel feminam plectendam , quæ in amore grata minime fuerat , nec mutuas operas dederat . de hoc intellexit Maro , de Didone loquens , Aeneidos quarto :

si quod non æquo foedere amantes

Curæ numen habet , iustumq; , memorq; precatur .

30 nam & Seruius eam Anterota inuocare interpretatus est ; licet non recte , quis sit Anteros , explicasset , cum numen Cupidini contrarium existimauerit , vt vir eruditissimus Cælius Calcagninus disputat , atque plane ostendit . Huius autem vim , & natalem iucundissimo apologo Platonius Porphyrius complexus est ,

est, cuius verba in Latinū verba hic subiijcienda duxi. Quo tem
 „ pore, inquit, Venus Cupidinem peperit, pulcher alioqui ac
 „ venustulus puer ille visebatur: vt qui nec tantillum à matre pul-
 „ cherrima degeneraret. Cæterum haud quaquam excrescebat
 „ in magnitudinem, ac staturam, quæ pulchritudini responderet:
 „ sed manebat plurimum tempus eo habitu, quo natus erat. An-
 „ xia igitur eam ob rem, atque inops consilij mater affligebatur;
 „ nec minus Gratiaë infantis nutrices. itaque oraculum Themis
 „ dos adeuntes, (nondum enim Apollo Delphis præfederat)
 „ orabant supplices, vt ad insolitam, ac nulla non admiratione 10
 „ dignam calamitatem aliquod remedium inueniret. tum The-
 „ mis. At ego vos, inquit, hac sollicitudine leuabo. nec enim
 „ fatis naturam & ingenium infantis videmini perspexisse. Nam
 „ tuus iste verus Amor ò Venus nasci forsitan solus potest: cre-
 „ scere autem solus non potest. Quod si cupis vt adolescat, An-
 „ terotis opera opus est, qui reciproco amore, benevolentia vi-
 „ ces rependat. Erit autem ijs fratribus hoc ingenij, vt vicissim
 „ alter alteri mutuetur & largiatur incrementum: & si se mutuo
 „ intueantur, æquali propagine germinabunt. sin vero alter de-
 „ ficiat, ambos pessum ire oportebit. Hoc vsa consilio Venus An 20
 „ terotem parit. Quo vixdum edito in lucem, Cupido statim
 „ adolescere, enatasq; repente pennas explicare coepit, etiam
 „ procero corpore incedere. Qui cum huic sorti obnoxius sit,
 „ miris plerunque & inauditis conflictatur ærumnis. Nam in-
 „ terdum pullulat, interdum deflorescit: rursus augetur, ita ta-
 „ men, vt nunquam non præsentia fratris indigeat: quem si gran-
 „ descere animaduernerit, longe grandior ipse effici contendit.
 „ Sin vero pusillum exiguumq; esse deprehenderit, sæpe vel in-
 „ uitus elanguet. Porphyrij præterea eundem Apologum apud
 „ Cælium sic his digestum carminibus habes: 30

Mulciber adlectat Veneri, cogitq; volentem:

Illa deum blande pellicit, ille deam.

Cypride natus Amor: natum excipit Ilithyia:

Illi fasciolas sedula Iuno parat.

Nymphæ

Nymphæ arridentes, puerò plena vbera præbent:
 Sponte leo parui cruscula lambit heri.
 Metitur sacrum ad fontem Venus aurea natum:
 Et nihil à prima crescere mole dolet.
 Quid factò sit opus, Naturam & Pallada poscit:
 Hæc atque hæc Themidem consuluisse monet.
 Dic dea, qua natus ratione adolescere possit,
 Diua Erycina petit, & pia sacra facit.
 At dea turrigera crinem redimita corona,
 Rursus, ait, Cypris est pariendus Amor.
 Ad Venerem Mauors properat: comes hæret eunti,
 Qui sero lucis nuncius ales erit.
 Nam postquam iunctos nouit Vulcanus amantes,
 Heu heu furtiuus textit vtrunque dolis.
 Luteolos inter flores, dulcesq; ministras,
 Iam Venus alterius mater Amoris erat.
 Quem circa Charites solitis amplexibus hærent,
 Atque hilares soluunt dulcibus ora modis.
 Euoë conclamant Satyri, Nymphæq; renident,
 Et cœlum & terras mutuus vrget amor.
 Iamq; Venus artus æquabat Amoris Amori;
 Creuerat inq; vices alter & alter Amor.
 Arma laborantes illis Cyclopes anhelant,
 Arma, quibus misere pectora mille gemunt.
 Nec procul hinc Phœbus testudine pulsat eburna:
 Ad citharam se se frater vterque mouet.
 Atque adludentes pietatis in alite sidunt:
 Pomaq; per numeros hic rapit, ille iacit.
 Iamq; chorus longe maior succreuit Amorum,
 Iamq; cupidinea cuncta perusta face.
 At geminum gemini monumentum & pignus Amoris,
 Aethereo genitor summus in axe locat.
 Verum cum hi duo esse videantur fratres, Cupido scilicet, &
 Anteros, vnum etiam tantummodo numen existimauerunt, vt
E apud

apud eundem Calcagninum in Anterotis epigrammate sacro ita declaratur:

Hic vnus colitur, sed vnus ille
 Implet munia numinum duorum,
 Et potest geminus vocari & vnus:
 Et, quod vix licet aestimari, in illo
 Bis vnum duo non facit, sed vnum.
 Hæc vis scilicet Anterotis illa est:
 Hæc vis mutua mutui est amoris.
 Hæc binas animas coire cogit,
 Atque vna geminum calere pectus.

10

Plures autem Cupidines etiam fuisse veteres tradidere: Cicero in III. de Natura Deorum tres meminit: primum enim ex Mercurio & Diana, secundum ex Mercurio & secunda Venere, tertium, quem Anterodem dicunt, ex Marte & tertia Venere genitos ait. quorum simulacra in æde Veneris Genetricis fuisse, veterum ex libris cognoscitur. Anteros enim apud Athenienses colebatur, cuius ara tum in vrbe fuit, teste Pausania in Atticis. Philostratus vero in Iconibus quatuor perinde Amores fuisse ostendit. Est præterea, vt arbitror, inter hos & ille, qui Lethæus Cupido nuncupatur, sic dictus à Lethe fluuio: cuius aquæ vis est, vt, si quis eam gustauerit, omnium præteritarum rerum obliuiscatur. qua de causa in templo Veneris Erycinæ Lethæi Cupidinis imago colebatur: quia is omnem amorem tollere, ac amicitia obliuionem inducere putabatur. ex eo lepidissimus poeta Naso libro de Remedio Amoris secundo, hæc carmina protulit:

20

Est prope Collinam templum venerabile portam:

Imposuit templo nomina celsus Erix.

Est illic Lethæus Amor, qui pectora sanat,

Inq; suas gelidam lampadas addit aquam.

Illic & iuuenes votis obliuia poscunt,

Et si qua est duro capta puella viro.

30

Quare sunt, qui Lethæum Cupidinem, & Anterota simul colendum dixerint, vtpote quorum contraria natura putetur esse: ita vt alterum

vt alterum sine altero minime posse constare affirmauerint. siquidem & ex illa rerum conuenientia, & naturæ coniunctione, quam Græci sympathiam vocant, & ex illa naturali rerum differentia, & repugnantia, quam antipathiam appellant, mundus constare & conseruari videtur. Hinc in nummo addita est cithara propter concentum, & coniugationem, concordiamq; omnium naturæ virtutum generationi rerum concurrentium. qualis agnoscitur brumali solstitio, quod fit in Capricorno, cum, fidibus ad concentum compositis, si neruorum pars vna attingatur, pars reliqua excitata vltro respondet, nemine percutiente. hinc illum naturæ concentum cithara significauit Porphyrius:

Nec procul hinc Phoebus testudine pulsat eburna,

Ad citharam se se frater vterque mouet.

Eoq; magis, cum cithara sit musicale instrumentum, Vrania, quæ vna dicitur ex Musis, & apud nos coelestis interpretatur, & propterea duobus Amoribus recte conuenit. Verum, quo argumento cithara figurata sit, in sequentibus libris explicabitur. Percussus est igitur hoc numisma hoc cum signo, vt Iuliorum generis nobilitatem declararent, de qua præter ipsum Cæsarem, & plerosque alios, magna illa Troianæ propaginis tuba Virgilius Aeneidos libro primo testata est:

Nascetur pulchra Troianus origine Cæsar,

Imperium Oceano, famam qui terminet astris,

Iulius, à magno demissum nomen Iulo.

Velleius etiam, Appianus, & Strabo de ea scripsere. Hic, inquit Velleius, nobilissima Iuliorum genitus familia, & , quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium ciuium excellentissimus. Appianus autem libro Ciuium secundo, Nocte media, inquit, perfectis sacris Martem inuocauit, eiusq; parentem Venerem. Ex Aenea quippe & Iulio eius filio Iuliorum genus, vt ex nomine intueri licet, videtur emanasse. Strabo Geographiæ libro XIII. Cæsar vero, inquit, quia & Alexandri amantissimus fuit, & certissima cum Iliensibus cognationis signa habebat, impen-

dio ad beneficium incitabatur, certissima quidem, quia Roma-
 nus erat, Romani autem authorem generis Aeneam putant. „
 Iulius enim ab Iulo quodam vno ex progenitoribus, & ille „
 ab Iulo cognomen hoc habuit, qui vnus fuit ex posteris Aeneæ. „
 Vt ostenderent ergo Iulium genus à Venere ortum esse, L. Cæ-
 faris nomine, vt inscriptio ipsa ostendit, nummus hic signatus est,
 siue Iulius sit Sexti nepos, qui Consulatum gesserat cum P. Ruti-
 lio anno vrb. DCLXIII. quo de Plin. meminit lib. II. cap. xxx.
 vel duorum sit alter Cæsarum, qui Prætor fuerat, Syllanas par-
 tes secutus, iussu Marij occisus est, cuius mētio extat apud Ascon. 10
 in orationis Commentario pro Scauro: vel ille fuerit Lucij ne-
 pos, in Consulatu C. Figuli collega anno ab vrbe DCLXXXIX.
 vt in Fastis Capitolinis descriptum est, & apud Cassiodorum, de
 quo meminit etiam Cicero in Oratione pro P. Sylla, atque passim
 in alijs, Sallustius in Catilinarijs, & Pedianus. Sed tamen ego
 potius arbitror vel L. Cæsarem illum fuisse adolescentem Vticae
 pro Quæstore, de quo Suetonius in Cæsare meminit, qui, à C.
 Cæsare Arimino occupato, priuati officij causa cum Pompeij
 mandatis de pace agenda ad Cæsarem venit, vt idem Caius in
 primo Commentariorum de bello Ciuili libro scripsit, atque mox 20
 ab ipso C. Cæsare capta Vtica, cum à clementia eius veniam im-
 petrasset, nō multo post iterum transfugam factum, interfectum
 fuisse A. Hirtius tradit. Mea potius opinio est, L. Cæsarem hu-
 ius patrem fuisse, C. Cæsaris tunc Legatum, vt ipse Caius eodem
 in loco, & septimo de bello Gallico Commentariorum scriptum
 reliquit, qui Cæsare in Alexandrinos bellum gerente, à M. An-
 tonio, equitum ipsius Cæsaris Magistro, Præfectus vrbis creatus
 fuerat, vt Dio libro XLII. tradidit. Nam Cæsaris Dictato-
 ris minime patrem esse certum est, licet iuniores nonnulli, præno-
 mine huius decepti, Lucium appellent, quorum & ego cum au- 30
 ctoritatem sequer in mea primorum XII. Cæsarum Genea-
 logiarum Tabula, superioribus annis ad Cosmum Medicem
 Florentinorum Ducem II. descripta, lapsus sum. nam in Ca-
 pitolinis litteris scriptum est: C. IYLIVS C. F. C. N. CAESAR:
 quod

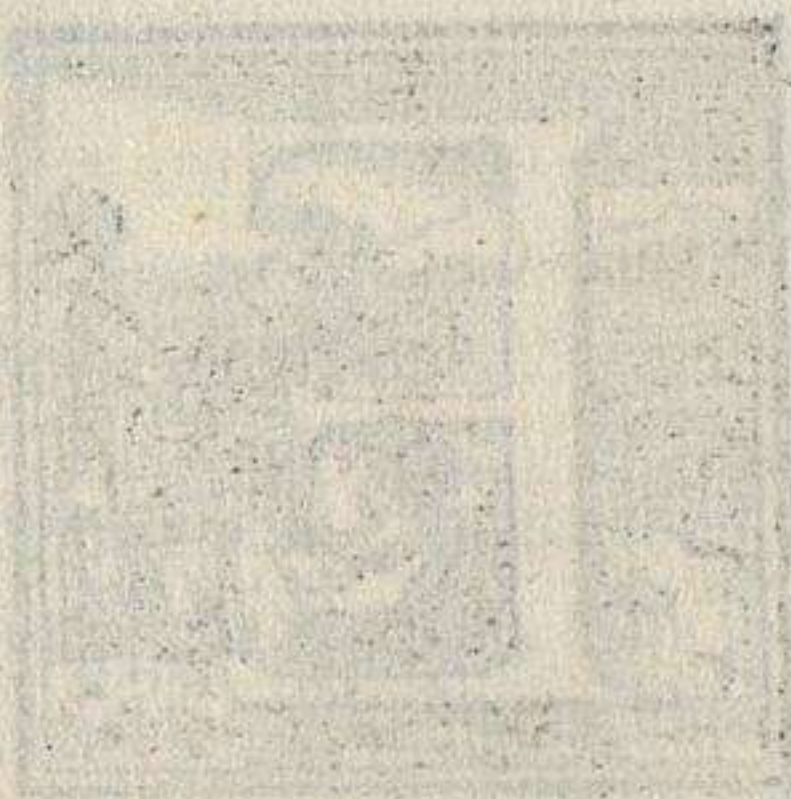

quod inter omnes nostræ ætatis eruditissimus, atque diligentissimus, rerumq; antiquarum summus illustrator Carolus Sigonius Mutinensis primus observavit. Verum, quia signum huius numismatis Juliorum testatur originem, siue sit à prioribus à me supra descriptis Cæsaribus, siue à L. Cæsare, C. Cæsaris Legato, siue ab eius filio, aut à quouis alio impressum, inter nummos Cæsaris Dictatoris reponendum duxi.

2 V I R A T I M M O

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

VENERIS CAPITIS,
 ET
 AENEAE PARENTEM
 GESTANTIS SIGILLI,
 IN NUMMO II.

COMMENTARIUS.

ODEM etiam argumento, hoc quoque in argenteo nummo quas Veneris ab vna parte vides, ab altera Aeneae filij, imagines signatae fuerunt, Aeneae inquam Anchisem patrem senem ac imbecillum ferentis, secumq; ab excidio Troiano Palladium trahentis. Nummus quidem hic praeter ceteros complures conspicuos apud humanissimum, liberalissimumq; & in omni genere veterum signorum ditissimum principem Ioannem Grimandum, Aquileiensem Patriarcham, tum doctrinae, tum virtutis, ac pietatis laude nemini secundum, habetur. De Iuliorum autem gente, auo, ab auoq; Virgilius in secundo Aeneidos ait:

Ergo age chare pater ceruici imponere nostrae:

Ipse subibo humeris: nec me labor iste grauabit.

Et paulo post idem subiungit:

Tu

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; Penates:
 Me bello è tanto digressum, & cæde recenti,
 Attrectare nefas, donec me flumine viuo
 Abluero.

Hæc fatus, latos humeros, subiectaq; colla
 Veste super, fuluiq; insternor pelle leonis:
 Succedoq; oneri.

Idem libro sexto de Aenea Sybillam adloquente, dicit:

10 Illum ego per flammæ, & mille sequentia tela
 Eripui his humeris, medioq; ex hoste recepi.
 Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,
 Atque omnes pelagiq; minas, coeliq; ferebat
 Inualidus, vires vltra, sortemq; senectæ.

Hoc quidem pietatis Aenæ, ac fortitudinis exemplo, statuam
 cum aliorum nobilium Romanorum, præsertim Iuliorum, atque
 deum simulacris, in Martis Vltoris templo postea ab Augusto sta-
 tutam fuisse, Ovidius narrat Fastorum libro quinto.

20 Perspicit Armipotens operis fastigia summi,
 Et probat inuictos summa tenere deos.
 Perspicit in foribus diuersæ tela figuræ,
 Armaq; terrarum milite victa suo.
 Hinc videt Aenean oneratum pondere charo,
 Et tot Iuleæ nobilitatis auos.

30 Hoc nempe scitu dignum est, quod Appianus tradit ciuiliū se-
 cundo, Cleopatram, accepto à Cæsare Aegypti regno, in Ve-
 neris Genetricis templum, ab eo ædificatum, perillustrem Dæ-
 imaginem contulisse, eamq; ad Hadriani Imp. vsque tempora ex-
 titisse. Signatus est hic nummus permissu Cæsaris, fortasse prius
 quam Consul & Dictator iterum crearetur, ad Iuliorum familiæ
 nobilitatem ostentandam: quo genere ipsum maxime gloriari so-
 lere compertum est. De Palladio autem in præsentī verba non
 facio; quia commodiori loco inferius omnia, quæ ad id perti-
 nent, declarabo.

FVGA.

FUGATO POMPEIO

ANNO AB VRBE CONDITA

DCCV.

CAESARE COS. II. DICT. II.

SICILIAE CAPITIS,

ET

EIVSDEM PROVINCIAE

IN NUMMO IIII.

COMMENTARIUS.

SICILIAM, Italiae insulam, quam à tribus promontorijs, quæ in ea sunt, & Trinacriam appellant, Cæsar, pulso ex Italia Pompeio, per C. Curionem, duarum legionum eius Legatum, M. Catone præfecto cedente, nullo Marte obtinuit, testibus Appiano Ciuilium II. & Dione XLI. Floro in quarto, & Orosio in VI. testibus. Qua ratione huius prouinciæ formam in argenteo nummo, quem

quem vidi apud doctissimum virum, Ioannem Sambucum Tirnauiensem, Pannonium, ab A. Allieno, Cæsaris Prætore, ac Siciliae pro Consule signatum esse arbitror. In A. enim Hirtij Commentariorum libro de Bello Africo deprehendi A. Allienum, Cæsaris Prætorem, in Sicilia pro Consule fuisse, ac in bello contra Iubam Scipionemq; gesto, ab eodem, tanquam seditiosum, inutilemq; ex eius exercitu ignominiose dimissum esse. verum apud scriptorem non Aulum, sed Titum, licet tantum vno in loco, librariorum, vt arbitror, incuria, prænominari reperio. Quare nummi auctoritate ductus emendandum locum esse censeo, vt A. non T. legatur. Hirtij igitur quasi in limine libri quinti verba hæc sunt:

Deinde Allieno Prætori, qui SICILIAM obtinebat, de omnibus rebus præcipit, & de reliquo exercitu celeriter imponendo. Datis mandatis, ipse nauem conscendit ad v. Cal. Ian. &c. Et inferius eodem in libro, inquit: Quorum lachrymis querelisq; Cæsar commotus, cum antea constituisset, in statiuus castris, æstate inita, cunctis copijs auxilijsq; coactis, bellum cum aduersarijs gerere instituit, litterisq; celeriter in SICILIAM ad Allienum, & Rabirium Postumium conscriptis, & per catacopum missis, vt sine mora, aut vlla excusatione hys mis ventorumq; exercitus sibi quamcelerrime transportarentur, &c. atque paulo post idem ait: Allienus interim pro Consule è Lylibæo in naues onerarias imponit legiones decimam tertiam, & decimam quartam, & equites Gallos dccc. funditorum, sagittariorumq; mille, ac secundum comheatum in Africam mittit ad Cæsarem, quæ naues ventum secundum nauctæ, quarto die ad Ruspinam, vbi Cæsar castra habuerat, incolumes peruenerunt. Idemq; mox inquit: Interea ex secundo comheatu quem à SICILIA miserat Allienus, nauis vna, in qua fuerat Q. Comninius, & L. Ticida eques Romanus, ab residua cum errauisset, delataq; esset vëto ad Thapsum, à Vergilio scaphis nauiculisq; actuarijs excepta est, & ad Scipionem deducta. De eius quidem ex Cæsaris exercitu dimissione, apud eundem Hirtium eodem in libro sic legere est: T. Allieno, M. Tyro, C. Clu-
F   fiane,

fiane, cum ordines in meo exercitu beneficio, non virtute con-
 secuti ita vos gesseritis, vt neque bello fortes, neque pace bo-
 ni, aut vtilis fueritis, & magis in seditione, concitandisq; mi-
 litibus aduersariorum nostrorum imperatoris, quàm pudoris,
 modestiq; fueritis studiosiores, indignos vos esse arbitror, qui
 in meo exercitu ordines ducatis, missosq; facio, & quantum
 potestis, abesse ex Africa iubeo. Ciceronis etiam epistolarum
 Familiarium libro XIII. duæ extant epistolæ Allieno Siciliae pro
 Consule. Caput illud in priori facie nummi cum inscriptione:
 C. CAESAR IMP. COS. ITER. ipsius prouinciæ imaginis est. mulier
 illa, quæ nuda in auersa parte cõspicitur, dextro pede innixa rostro
 nauis cum litteris: A. ALLIENVS PRO COS. ipsius est prouinciæ i-
 mago. signum illud, quod dextera tenet, tria sunt fæmora cum
 cruribus à genu recuruis, quæ symbolice formam, situmq; insu-
 læ ostendunt. siquidem deltae Δ figuram habere ipsam constat
 geographorum descriptione, vnde & Triquetram, hoc est trian-
 gularem vocant. tria enim crura illa, totidem promontoria in-
 dicant, quæ in ea sunt, Pelorum, quod ad Italiam vergit; Lily-
 bæum, ad Africam; & Pachinum ad Græciam: de quibus ita me-
 minit Ouidius Metam. libro v.

Vasta giganteis iniecta est insula membris

Trinacris, & magnis subiectum molibus vrget,

Aethereas ausum sperare Tiphœa sedes.

Nititur ille quidem, tentatq; resurgere sæpe,

Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro,

Læua Pachyne tibi, Lilybæo crura premuntur,

Degrauat Aethna caput, sub qua resupinus harenas

Eiectat, flammamq; fero vomit ore Typhœus.

Eius ferocitatem & formam quoq; meminit idem in IIII. Fastor.

Terra tribus scopulis vastam procurrit in æquor,

Trinacris à positu nomen adepta loci.

Grata domus Cereri, multas ea possidet vrbes,

In quibus est culto fertilis Enna solo.

Hanc autem primam omnium prouinciam appellatam fuisse te-
 statur

statur Cicero in quarta Verrinarum, & Prætoribus datam fuisse,
 postea præsidibus commissam, mox à Consularibus fuisse admini-
 stratam. qua de re Liuius libro vi. Paterculus, & Polybius in
 primo, Plutarchus in Marcello, & Florus libro ii. scripse-
 re. Hoc obiter etiam adnotandum est, vt ne quid, quod ad hanc
 rem faciat, prætermittam, Siculos post Cæsaris necem ab Anto-
 nio Consule, data ei grandi pecunia, ciuitate donatos fuisse, fin-
 gente illo, legem à Dictatore Cæsare comitijs latam, quod do-
 cet Cicero Epistolarum ad Atticum libri xiiii. epistola x. Hu-
 10 ius insulæ ambitū ferunt protēdi ad stadia quatuor milia cccix.
 Aetnæ vero craterem patere ambitu stad. l. Situm autem latissi-
 me describere Ptolemæus libri iii. cap. iiii. tabula vii. Strabo
 libro vi. Iustinus libro iiii. Polybius primo libro Belli Punici
 primi. Thucidides plura, Pomponius Mela libri ii. cap. v. Soli-
 nus Polyhistor. cap. x. Dionysius de situ orbis; Diodorus Biblio-
 theces vi. Plinius libri iii. cap. viii. & Stephanus de Vrbi-
 bus. Ex poetis Virgilius in iii. Aeneidos, Lucanus in iii.
 Pharfaliæ, item Lucretius, & Claudianus de Raptu Proserpinæ
 in primo, atque passim alij. Cæterum quam fortunam ipsa dein-
 20 de passa sit, Cuspinianus ita docet in Scholijs: Eodem pene an-
 no, iisdem temporibus, Sicilia & Sardinia in Romanam potesta-
 tem redactæ sunt, (Hæc Cuspinianus ex Solino) postea fuit sub
 22 imperatoribus, ad Carolum vsque Magnum. Diuiso tunc im-
 24 perio, cessit Constantinopolitano Cæsari. Post Saraceni affli-
 26 xerunt: deinde Comites Siciliæ orti sunt, tandem Reges, sed
 28 à diuersis diuersimode afflictæ est hæc insula, quemadmodum
 30 docent eius annales. hætenus Cuspinianus. nunc vero sub re-
 ge est Hispaniarum Philippo, Diui Caroli V. filio, & à pro regi-
 bus administratur. Hanc recepit Cæsar Consul iterum, hoc est
 fugato Pompeio, vt Florus inquit libro iiii. anno vrbs dccv.
 signauitq; eam in hoc nummo argenteo, qui apud Ioannem Sam-
 bucum, rerum antiquarum amantissimum, egregieq; intelligen-
 tem, & apud Stephanum Magnum, patricium Venetū, asseruatur.
 IMP. ille titulus in priori latere, est, quem post aliquam insignem

victoriã exercitus dare confueuerãt ducibus ; ciuilis quidẽ appel-
 latio, nam alium porro regiũ imperatoris nomen nõ prius habuit,
 quàm omnium victor quinto eius Consulatu honores supra hu-
 manos passus sit. quod aperte ostendit Appianus Libycæ histo-
 riæ proœmio, scribẽs : Caius autem Cæsar, superatis Romanis, „
 imperioq; suscepto, & in potestatem redactõ, formam quidem „
 politiæ nomenq; seruauit, re autem principem se cunãtis præstitit. „
 Estq; in hanc vsque ætatem eadem sub vno potestas principe „
 quos neutiquam Romani reges appellant, vetus iusiurandum, „
 vt ego arbitror, in primis veriti, imperatores eos dici maluerunt : „
 quod priscorum ducum nomen fuit. sunt autem re ipsa vere re- „
 ges, à quibus ad ætatem vsque nostram anni fere ducenti elapsi „
 sunt. sic ille. Dextero autem pede innititur imago rostro na- „
 uis, vt ostenderet exercitum iussu Cæsaris nauibus ex Sicilia in „
 Africam transmissum, vt ex Hirtio supra retuli.

SVPERATO IN HISP.

PETREIO, AFRANIO,
ET M. VARRONE.

ANNO VRBIS
DCCV.

CAESARE COS. II. DICT. ITER.

IN PIETATIS CAPITIS,
ET
RELIGIONIS SIGNORVM

NOTAS IN NUMMO V.

COMMENTARIVS.

DOST deuictos à Cæsare apud Ilerdam, ci-
terioris Hispaniæ oppidum, M. Petreium,
& L. Afranium; in vltioreq; Hispania
M. Varronem, Cn. Pompeij Legatos, ca-
ptamq; Massiliam, ipso Romam reuerso,
ac iterum Consule facto, vt Florus libro
IIII. & Dio libro XLII. testatur, Pu-
blioq; Seruilio Isaurico in collegam as-
sumpto, anno ab vrbe dccv. quo & iterum Dictator fuit, eodem
Dione

Dione teste libro XLII. per A. Hirtium, eius Præto-
 rum est aurum in faciem Pietatis Cæsaris stola velatam, titulusq;
 ab vna parte: C. CAESAR COS. ITER. ab altera vero tria tan-
 tum religionis instrumenta signata sunt, Lituus scilicet, Guttus,
 (Urceolo enim hic penitus similis est, præterquam quòd breuiore
 collo est) & Securis, cum hac inscriptione: A. HIRTIVS PR.
 Caput enim hoc Pietatis esse, ex numismate æreo Drusi Cæsaris,
 Tiberij Augusti filij, comperitur, quòd hac forma & filo illud se
 habet, cum subscriptione: PIETAS, Pietas porro cum erga pa-
 rentes, vel sanguine coniunctos, ac in patriam, deosq; officium, 10
 cultumq; significet, cum honesta de numine eorum opinione, me-
 rito Cæsari, vtpote maximo Pontifici, huius deæ sigillum, tan-
 quam sacrorum omnium principi, conuenire videtur, eoq; ma-
 gis, cum pietatem in patriam, & in amicos, quin, quod mirum
 videatur, & in ipsos inimicos ostenderit, atque adeo se pro pa-
 triæ libertate pugnare testatus sit, Pompeium tyrannum, se vero
 patriæ libertatis vindicem dictitans, & re vera ostendens. Quin
 mox, victo illo, eiusq; castris potitus, cum prostrata hominum
 cadauera cerneret, suspirans dixisse fertur: hoc voluerunt, huc
 me necessitatis adduxerunt. Subinde in Aegypto, viso Pompeij 20
 capite, & annulo, multas effudisse lachrymas, caputq; adornari,
 & sepelliri iussisse, Dio tradit libro XLII. Socios etiam illius, ac
 familiares, quotcunque eam peragrantes regionem, in Ptole-
 mæi regis venerant potestatem, vniuersos beneficentia, ac libe-
 ralitate prosequens, magna sibi pietate conciliauit, atque Romam
 ad amicos scribens maximum & iucundissimum colligere se fru-
 ctum dixit, quòd ciues, quos aduersarios sibi semper habuerat,
 conseruasset. quæ tradita sunt à Plutarcho. Hæc ipso Cæsare vna
 cum Seruilio Consule, vt Velleius ait, acciderunt. Hic à Sena-
 tu accepto vnico Imperatoris nomine, Liberator etiam patriæ ap- 30
 pellatus est: ac ideo Libertati templum publico erectum decreto
 fuisse, apud Dionem legitur libro XLIII. De Cæsaris autem Con-
 sulatu secundo, Florus libro III. cap. II. sic scribit: Nec Pom-
 peius ab Italia, quàm Senatus ab vrbe, fugatur prior: quam pe-
 ne va-

» ne vacuum metu Cæsar ingressus Consulem se ipse facit. Appia
 » nus Ciuilium secundo, licet à Floro aliquantum diffideat, ita in-
 » quit: Cæsar Romam reuersus, trepidante adhuc Populo, neque
 » Senatu aut Consule illum eligente, se ipsum Dictatorem nomi-
 » nauit. Verum, siue vt inuidiam dilueret, siue quòd magistratu mi-
 » nime indigeret, per vndecim solum dies illi præfuit. sic enim non
 » nulli asserunt. Consulem se in futurum designauit, Pompeiumq;
 » Isauricum sibi collegam assumpsit. sic Appianus. quod & ipse
 » Cæsar tertio Ciuilium Commentariorum scripsit. De Lituo au-
 10 tem, & Securi late scripsi inferius in Numismate XIX. & XIIII. De
 » Gutto enim vase sacerdotali ita meminit Plinius libro XVI. cap.
 » XXXIIX. M. Curius iurauit se ex præda nihil attigisse, præter gut-
 » tum faginum, quo sacrificaret. & Horatius Satyra VI.

Pocula cum cyatho dum sustinet, astat echinus

Vilis cum patera guttus

Et Iuuenal. Satyra III.

& sonat vinctis

Strigibus: & pleno componit lintea Gutto.

20 Gellius libro XVII. cap. VIII. dicit, Guttum vasis esse genus
 in quo oleum asseruabatur. In sacris quidem moris fuisse apud
 veteres, vt hostiarum exta, dum super aram cremabantur, ma-
 descerent oleo, quo facilius exurerentur, edocet Maro in illis:

Et solida imponit taurorum viscera flammis,

Pingue superq; oleum fundens ardentibus extis.

Testatur Varro, Guttum dici à gutta, quòd propter colli angu-
 stiam humor inde guttatim efflueret. Quantum vero ad inscri-
 30 ptionis A. HIRTIVS PR. explicationem, A. Hirtius Prætor à
 Cæsare creatus fuerat tunc primum, cum ipse ex Gallijs aduen-
 tans, urbem ingressus, se Consulem designauerat, tunc eum ma-
 gistratum gerentibus L. Lentulo & C. Marcello, quod vel Tran-
 quilli verbis cap. XLI. conijci potest, vbi inquit: Senatum sup-
 pleuit, patricos allegit: Prætorum, Aedilium, Quæstorum, mi-
 » norum etiam magistratuum numerum ampliauit. Idem etiam ex
 » Appiano constat, qui loco supra dicto ita subiungit: Prætores
 vero

vero ad prouincias, prout libuit, aut misit à se, aut immutauit: in
 Iberiam M. Lepidum, in Siciliam A. Albinum, in Sardiniam Sex.
 Peduceum delegauit. Galliae nuper subactae Decimum Brutum
 praesidere iussit. &c. Quin Caesarem priori numero Praetorum
 aliquot adiecisse, duos, qui frumenti copiam in vrbe curarent,
 qui dicti Cereales, & alios, qui ararij curam haberent, exple-
 tumque quatuordecim, siue xvi. numerum, ait Dio libro
 xliiii. licet de creationis Praetorum tempore valde dissen-
 tiant ab Appiano: quanquam etiam Fenestella tantum duodecim
 tunc fuisse dixerit. Moris enim fuit, praeter urbanum Praetorem, 10
 alios Praetores prouincias sortiri, qui in ipsis prouincijs, quibus
 praesent, ius dicerent, atque ingruente bello arma caperent,
 exercitibusque imperarent: quorum dignitas maior fuit. Sic
 apud Dionem libro xliiii. legas de Fabio, & de Quinto in Hi-
 spania, Caesaris Praetoribus contra Cn. Pompeij liberos: & apud
 Appianum Ciuium i v. de C. Norbano & Caeditio, qui in Ma-
 cedoniam octo legionibus contra Brutum & Cassium praesuerat,
 deque alijs apud Caesarem in Commentarijs, & apud A. Hirtium,
 passimque apud alios. Ego sane amplius in Numismatibus veterum
 obseruaui, Praetoribus extra urbem nummos signandi cura dema- 20
 mandatam esse, tum libera ciuitate, tum imperantibus Caesare Dicta-
 tore, & Augusto, cum iure eorum nomina imprimendi: hocque militum
 stipendij maioris commoditatis causa factum reor, ne pecunia,
 stipendij gratia, longinquas ad regiones missa, ab hoste intercipe-
 retur: aut, quod Romae officina nummaria tantorum exercituum, ac
 classium, tot urbium, atque populorum, & vt ita dicam, totius or-
 bis terrarum vsui necessario, qui Romano signo utebantur, mi-
 nime supplere potuisset, quippe in castris, vel in opportunis pro-
 uinciarum urbibus, per Praetores, aut per eorum Quaestores, vel
 Legatos, illis absentibus, vel bello occupatis, pecunia cudebatur, 30
 quod in nummis, vt dixi, Augusti etiam a nobis obseruatum est,
 vt etiam in sequenti libro suo loco admonebimus. De nummis
 aut in prouincijs signatis testantur etiam illa Ciceronis verba Epist.
 Familiar. lib. xiii. L. Planco: Cum signaretur argentum Apol-
 loniae

„ Ionæ, non possum dicere, eum præfuisse, neque possum negare
 „ eum affuisse, sed non plus duobus, aut tribus mensibus. Verum
 et si A. Hirtium non memini Prætorem apud scriptores me legis-
 se, huius nummi tamen sufficiet testimonium, ipsum eo quidem
 anno, quo inter Cæsarem & Pompeium bellum ciuile exarserat,
 illius Prætorem extitisse, nummumq; ab eo signatum fuisse. Sed
 procul dubio Prætor is fuit. nam vetus fuit institutum, ne quis
 prius Consul esset, quàm Prætor, vt ex Dione colligitur. Nem-
 pe vero A. iste Hirtius, ille est, cuius pater à Sylla Dictatore olim
 10 proscriptus fuerat, vt Dio libro XLV. cuiusq; nomini, belli Ale-
 xandrini, Africani, & Hispaniensis à Cæsare confecti, Com-
 mentaria edita sunt, vt Tranquillus testatur in Cæsare, cap. XLVI.
 qui mox Consul bello Mutinensi, sexto dehinc anno, viriliter in
 Antonianos pugnans, in victoria confossus est, & in campo Mar-
 tio sepultus, vt Liuius libro LXXIX. de quo & Cicero in Episto-
 lis ad Brutum, & in Familiaribus, Appianusq; Ciuilium III.
 item Suetonius in Augusto cap. x. & Plutarchus in Antonio scri-
 ptum reliquerunt. Cæterum de officio, ac iure Prætoris nonni-
 hil scripsere, præter Fenestellam, & Pomponium Latum, tum
 20 alij, tum nuper doctissimus vir Carolus Sigonius in libro, qui de
 antiquo Iure ciuium Romanorum inscribitur.

G VICTO

VICTO POMPEIO

SEDATOQUE TUMULTU

ALEXANDRINO,

ANNO VRBIS

DCCV.

CAESARE COS. II. DICT. ITER.

C. CAESARIS DICT. EFFIGIES

QVAE EST IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO I.

ET

ANTONII IMAGINIS

QVAE EST IN TABVLAE POSTER.

PART. IN NUMMO VI.

COMMENTARIVS.

CONSULIBVS C. Cæfare, & P. Seruilio Isaurico, vt dixi, post Pharsalicam pugnam, cum ipse Cæsar Dictator factus iterum, vt scripsit Dio libro XLII. anno vrbis DCCV. Pompeio in Pharsalia deuicto, à M. Antonio Augure ad tribunatum plebis in urbem à Cæfare anno ante remisso post compositum Aegypti regnum (is enim è Senatu à præcedentibus Consulibus

Consulibus L. Lentulo, & C. Marcello, qui Cæsari successorem
 in Galliam, L. Domitium decreuerant, vna cum Q. Cassio, vt Li-
 uius, vel C. Curione, vt Appianus, in Tribunatu collega, igno-
 miniose eiectus fuerat, ac seruili habitu meritoria rheda ad Cæ-
 sarem effugerat, argentum primo signatum est cum imagine Cæ-
 saris ex vna parte, & ex occipitio Gutturnio, siue Vrceolo, & in-
 scriptione: CAESAR DICT. ex altera eiusdem Antonij effigies cum
 titulo M. ANTON. IMP. et Lituio, quem Auguratus Symbolum ef-
 se inferius ostendimus. Dionem auctorem habemus XLIV. libri
 10 initio, inter præclarissimos honores, à Senatu Cæsari varijs tem-
 poribus concessos, eius imaginem in nummis exculptam fuisse.
 Verum illud vas ex occipitio, est, quo in sacris utebantur, & Cæ-
 saris maximum sacerdotium significat, & de quo ego inferius in
 Numismate XIX. Plutarchus, & Appianus libro Ciuilium II.
 tradunt, primo Cæsaris aduentu in urbem ex Gallijs, se Dictato-
 rem fecisse: sed post vndecim dies Dictaturam deposuisse: quod
 & innuit Dio libro XLI. & Eutropius libro VI. Liuius ait lib.
 CXII. post sedatum Alexandrinum tumultum Cæsarem Dictato-
 rem creatum fuisse. Orosius libro VI. cap. XVI. Dictatorem &
 20 Consulem scribit. Verum Dio libro XLII. ait, mortuo Pompe-
 io Consulem in quinquennium factum, ac simul Dictatorem, nō
 sex mensium spatio, sed absque temporis præscriptione, anno vr-
 bis DCCV. Obseruatione hoc sane dignum est de tempore Dicta-
 turæ, quòd ex Cæsaris nummis deprehenditur, rep. libera, pri-
 usquàm euerterentur leges à Cæsare, Dictaturæ magistratum vl-
 tra sex menses non fuisse. euerfa tamen rep. ex his nummis, qui-
 bus notatum est, Cos. III. Dict. III. annum fuisse, com-
 peritur, vt ex nostris Commentarijs colligitur. siquidem vna cum
 Consulatu plane videtur Dictatura annum expleuisse. quod nil
 30 aliud est, quàm, veluti per Consulatus, annos per Dictatu-
 ram numerare. quæ tamen constitutio, vix radicibus emissis,
 tanquam eas in puluere affixisset, mox eius cum auctore concidit,
 atque Dictaturæ nomen in posteris solo æquatum est. Antonium
 vero, exorto discrimine in ciuitate inter optimates, & populares,

Tribunum plebis, & Augurem à Cæsare factum fuisse, docet Plu-
 tarchus his verbis : Discordia in ciuitate exorta cum optimates 33
 Pompeio adhærent, populares cum exercitu Cæsarem aduoca- 33
 runt : C. Curio Antonij amicus ex mutatione Cæsari fauens, po- 33
 tentia, quam dicendo comparauerat, magnis præterea largitio- 33
 nibus, quas Cæsar subministrabat, Tribunum pl. creauit Anto- 33
 nium, post etiam inter Augures cooptauit. Quod & A. Hirtius 33
 significat de bello Gallico Commentariorum libro VIII. vbi in- 33
 quit. Ipse hybernis peractis, contra consuetudinem in Italiam 33
 quam maximis itineribus est profectus, vt municipia & colonias 10
 appellaret, quibus M. Antonij Quæstoris sui commendaret sacer- 33
 dotij petitionem. Contendebat enim gratia, cū libenter pro ho- 33
 mine sibi coniunctissimo, quem paulo ante, præmiserat ad petiti- 33
 onem, tum acriter contra factionē, & potentiā paucorū, qui M. An- 33
 tonij repulsa Cæsaris recedētis conuellere gratiā cupiebāt. Hunc 33
 etsi Augurem prius factū, quàm Italiā attingeret, in itinere audie-
 rat : &c. Fertur enim, Tribunitiā potestatem, si præsens esset Di-
 ctator, fuisse secundā : sin absens, primam ac ferme solam. Adhæc
 Cæsarem priusquàm Pompeium victum sequeretur, & in Hispa-
 niam proficisci vellet, data Lepido Prætori vrbis cura, ei Italiam 20
 præsidiaq; commisisse Plutarchus docet, ac Magistrum equitum
 nominasse, licet nondum Prætor fuisset, Dio scribit libro XLII.
 Verum qua Imperatoris nomine Antonius insignitus sit victoria,
 incompertum habeo. fortasse Præfectus equitum in Syria sub
 Gabinio contra Aristobulum hunc titulum meruit : cum parua
 ipse manu ingentes hostium copias fudisset, obtruncassetq; fer-
 me omnes, atque ipsum Aristobulum vna cum eius filio cepis-
 set. res quidem imperatorio nomine digna. Vel ciuilibus belli ini-
 tio, sub Cæsare contra Pompeianos legatos, auxiliaresq; fre-
 quenter proelijs commissis, quibus in omnibus egregie se gessit 30
 se à Plutarcho accepimus. Siquidem libro Ciuiliū secundo Ap-
 pianus quoque de Imperatoris appellatione ita scriptum reliquit:
 Est enim hæc appellatio Prætoribus non mediocris apud milites 33
 auctoritatis, quasi ipsis testantibus eundem imperatorio nomine 33
 haud

» haud indignum fore. Hunc quippe honorem Prætores iampri-
 » dem in maximis belli operibus sibi vendicauerant. nunc autem,
 » sub quibus decem millia in bello concidissent, hac appellatio-
 » ne dignos haberi audio. Lituum porro ex occipitio imaginis
 Antonij proprium Auguratus signum fuisse, ex auctoritate Ci-
 ceronis in primo, & secundo de Diuinatione, Liuij libro pri-
 mo, Gellij libri v. cap. viii. inferius in xix. Numismate
 ostendimus.

DE PHAR-

DE PHARNACE REGE

A N N O V R B I S

D C C V.

CAESARE COS. II. DICT. II.

IN VICTORIAE CAPITIS,

ET

T R O P H A E I N O T A S

IN NUMMO VII.

C O M M E N T A R I V S.

V M frequentes Cæsaris victoriæ de Gal-
lis, Germanis, & Britannis, Aegyptijs,
Ponticis, Libycis, & Hispaniensibus par-
tæ, magnam trophæorum occasionem il-
li dedissent, de nulla tamen, præterquam
de Pharnace, Mithridatis Magni filio,
trophæum erexisse apud scriptores inue-
nio. Ac de Ponto Cæsar quatuor, qui-
bus in conspectum venerat, horis, Suetonio teste, victoria poti-
tus est. nam fulminis (vt verbis Flori vtar) more, quod vno, 10
eodemq; momento venit, percussit, abscessit, vna profligavit
acie;

acie; cum ipse rex, Cæsaris magnitudine nominis exterritus, versus esset in fugam. ideo Cæsarem his tribus tantum verbis, Veni, vidi, vici, victoriam ad amicos significasse, Plutarchus, Ap-
 pianus, & Dio tradunt, earundemq; in triumpho inter pompæ
 gestamina postea prætulisse titulum, Suetonius auctor est: quæ
 quidem tria verba multos ante annos à Thusco quodam Roma-
 no dicta fuisse, memorat Seneca Suaforiarum libro primo. sic
 enim bello tam feliciter confecto, Cæsarem Pharnacis spolia re-
 tulisse cecinit Virgilius libro Aeneidos primo, vt interpretatur
 10 Seruius in illis:

Hunc tu olim cœlo spolijs Orientis honustum
 Accipies secura. vocabitur hic quoque votis.

Apud Dionem libro XLII. legitur, Cæsarem Dictatorem iterum,
 victo Pharnace, ingens trophæum statuisse, cuius monumentum
 in argenteo nummo traditum est, in quo duos vides captiuos bar-
 baros, masculum alterum, alterum foeminam, in trunco sagum,
 vtrinque ab latere clypeos, secures, aliaq; arma, & in vertice ga-
 leam, vel petasum, impositam. clypeos æneos, secures, & ga-
 leas in trophæis fuisse, illud Musarum decus Maro ita significauit
 20 libro Aeneidos VII.

Multaq; præterea sacris in postibus arma,
 Captiui pendent currus, curuæq; secures,
 Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra,
 Spiculaq; clypeiq; ereptaq; rostra carinis.

Et in XI. eiusdem:

Ingentem quercum decisis vndique ramis
 Constituit tumulo: fulgentiaq; induit arma,
 Mezentis ducis exuuias, tibi magne trophæum
 Bellipotens: aptat rorantes sanguine cristas,
 30 Telaq; trunca viri, & bis sex thoraca petitum,
 Perfossamq; locis: clypeumq; ex ære sinistra
 Subligat: atque enses collo suspendit eburnum.

Sagum vero militare ac bellicum amictum fuisse, ex Nonio, &
 Liuiio belli Punici libro XXXVII. ex Cicerone Philip. lib. VIII.

& XIII.

& XIII. Verrinarū VII. & epist. ad Trebatium, ex Cæsaris Commentariorum. lib. V. Plutarcho in Tiberio Gracco, & Suetonio in Augusto cap. XXVI. cognouimus. Neque tantum Romanum hoc fuisse indumentum, verum etiam Hispanorum, apud Liuium, & Strabonem in tertio legas; Gallicum apud Ciceronem pro Fonteio, & Germanicum apud Tacitum de Moribus Germanorum libello, de quo & Tranquillus in Cæsare cap. LII. Quare cum gregale fuisset sagum, & commune barbaris, non absurde dicere possumus etiam Asianum fuisse vestimentum. Hispanien-
se hoc haud esse trophæum, ex Dionis historia certi sumus, si-
quidem ille scribit libro XLII. Cæsarem Pyrænæi iugis, cum de
Petreio & Afranio ex Hispania in Italiam victor rediret, minime
trophæum statuere voluisse, verentem calumniam: nam pro si-
mili facto Pompeium olim non laudatum fuisse nouerat. De Gal-
lis, Germanis, Alexandrinis, Africis possem suspicari, si cu-
ius scriptoris testimonio probare possem. quippe Dionis au-
toritas suffragatur meæ sententiæ, hanc trophæi notam ad illud
de Pharnace erectum spectare, itaque Victoriæ effigiem in alte-
ra nummi parte expressam.

IN PRO-

IN PROVINCIAE PONTI
CAPITIS,
TROPHAEI NOTAS

III IN NUMMO VIII.

COMMENTARIUS.

ST etiam nunc Venetijs apud Antonium Caluum, Senatorij ordinis, alter argenteus nummus in auerso trophæo, securi, & his litteris inscriptus: CAESAR. in priori latere mulieris decoræ faciem continens, quæ, fortasse, Ponti prouinciæ imaginem diademate redimitam, & ex acantho coronatam, declarat, qua arbore Pontici triumpho in Pharnacem apparatus fuisse, huius in libri fine, ubi de Cæsaris triumphis agitur, ostendi. De secure
10 autem verba feci inferius in numismate XIX. de diademate vero in nummis Antoniaë Claudij matris, in meo de Augustarum mulierum vitis libro, pertractaui.

H DE IV.

tio Planco, vrbis tunc Præfecto, nummus aureus est percussus, in cuius altera parte Victoriæ caput conspicitur cum litteris: C. CAES. DIC. TER. in altera, Vrba, siue Guttus, cum hac circumscriptio: L. PLANC. PRAEF. VRB. De hac Cæsaris Dictatura, & Consulatu, ita meminit Dio libro XLIII. Sequenti vero anno ipse Dictator fuit, & Consul, vtrunque tertium, collegam habens Lepidum. Qui etiam paulo post tradit, in decem continuos annos hoc anno Dictatorem fuisse creatum, eumq; ducturum in Hispanias exercitum, Lepido collegæ urbem, cum octo Præfectis, commisisse: quorum ex numero & Plancum fuisse, coniectari potest. Nam & A. Hirtius in Commentarijs de Bello Hispaniensi, hoc est libro VI. scribit Cæsarem victo Pharnace, & capta subinde Africa, tertium Dictatorem, ac designatum quartum, in Hispanias bellum intulisse. Eutropius libro VI. auctor est, Cæsarem, victo Pharnace, Romam reuersum, tertium se Consulem fecisse, inde in Africam profectum esse contra Iubam, postq; annum in urbem regressum, quartum se nominasse Consulem, ac statim in Hispanias profectum esse. Verum Dionis, Hirtij, & Eutropij, huiusq; numismatis auctoritate nixus, Cæsarem & Dictatorem tertium vno eodemq; tempore, & Consulem fuisse, ac tunc nouissimæ victoriæ illius typum exculptum fuisse in aureo nummo à Præfecto vrbis Planco, exploratum habeo. Cupis quis iste Plancus fuerit scire? dicam. hic ille est Ciceronis olim discipulus, orator insignis, cuius epistolæ admodum luculenter scriptæ in X. Familiarium libro leguntur: contra quem Asinius Pollio, cum Orationes scriberet, ac dixisset nolle eas nisi post mortem suam edi, ne respondere posset, respondisse eum Plinius in Procemio tradit: Cum mortuis nisi laruas luctari. Hic à Dione libro XL. prænominatur Titus, & à Plinio libro XXXV. Imperator appellatur. Sub Cæsare, in Belgio, mox in Carnutes legionis vnius Legatus fuerat, vt in Commentarijs de Bello Gallico libro V. & Ciuilium primo, ac quinto. Eundem mox Gallia Comata Prætorem Lugdunum condidisse, Euseb. tradit. Eundem etiã Basileam Rauricorum, Germaniæ

H 2 urbem

urbem coloniam deduxisse, ex veteri inscriptione Caietæ, Latij oppido, in turri, quæ vulgo Orlandi dicitur, patet: ex qua etiam Lugdunum non condidisse, vt plerique arbitrantur, sed coloniam potius fecisse, perspicuum fit.

L. MVNATIVS. L. F. L. N. L. PRON. PLANCVS COS.
CENS. IMP. ITER. VII. VIR EPVL. TRIVMPH. EX
RHETIS AEDEM SATVRNI F. DE MANVBIIS
AGROS DIVISIT IN ITALIA BENEVENTI IN
GALLIA COLONIAS DEDVXIT LVGDVNVM
ET RAVRICAM.

10

Quo tempore Ciceronis epistolæ ad eum scriptæ extant inter epistolas ad Atticum. Occiso postea à coniuratis Cæsare, Consul designatus cum Decimo Bruto tunc erat, quo tempore ad eum Imperatorem Cos. designatum Ciceronis leguntur epistolæ, & eius ad Ciceronem libro Familiarium x. Sed disiecta mox partium reip. factione, cum tribus legionibus ad Antonium transijt, vt Appianus scribit libro Ciuilium III. & à Pontio Aquila deuctus est, Dione teste libro XL. Statim, composito Triumviratu R. P. C. anno ab vrbe DCCXI. in locum D. Bruti Consul creatus est cum M. Aemilio Lepido, à quo, vt frater suus Plancus proscriberetur, impetrauit. eoq; inter iocos militares, qui currum Lepidi Planci q; secuti sunt, in triumpho, inter execrationem ciuium vsurpatum hunc fuisse versum, à Velleio traditum est. 20

De Germanis, non de Gallis, duo triumphant Consules. De illius Consulatu meminere etiam Plinius, Eutropius, Cassiodorus, & Iulius Obsequens. In obsidione Perusiæ spem magis ostendisse auxiliij Antonianis, quàm opem tulisse, atque ciuitatem captam, Fuluiæ Antonij vxoris fugæ comitem fuisse ex Italia, idem Paterculus scribit. Ille, inquam, est, qui sponsionis inter Antonium & Cleopatram, Aegypti reginam, iudex factus est, cum Cleopatra se iactasset sexcenties H-s in cœna solam consumpturam, cum in ea cœna duo vniones, vnicum naturæ opus, parata esset in aceto resolueri. quorum alterum cum absorpsisset, in iecta ipse manu, eam victricem pronuncians, auctor extitit, ne
absume-

30

absumeretur alter . postea à victore Cæsare dissectus , vtrisque Ve-
 neris auribus Romæ in Pantheo appensus fuerat , de quo Plinius
 libro ix. cap. xv. Hunc præterea ante pugnam naualem inter
 Antonium & Octavianum , deserto Antonio , transisse ad partes
 Cæsaris , Velleius testatur , qui eius mores ita breuiter conscripsit .
 „ Plancus non iudicio recta legendi , neque amore Reipublicæ , aut
 „ Cæsaris , (quippe hæc semper impugnabat) sed morbo proditor ,
 „ cum humillimus assentator reginæ , & infra seruos cliens , cum
 „ Antonij librarius , cum obscenissimarum rerum & auctor & mini-
 10 ster , cum in omnia & in omnibus venalis , cum ceruleatus , & nu-
 „ dus , caputque redimitus arundine , & caudam trahens , genibus in-
 „ nixus Glaucum saltasset in conuiuio , refrigeratus ab Antonio ob
 „ manifestissimarum rapinarum indicia , transfugit ad Cæsarem . et
 „ idem postea clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur ,
 „ dictitans id probatum à Cæsare , cui ille ignouerat . De huius
 fuga , & Dio meminit libro l. Huius sententia fertur Octavia-
 nus Cæsar Augusti nomen obtinuisse . Eius filium cum C. Silio
 Consulem fuisse , apud Tacitum lego libro i. & in hoc Consula-
 20 tu , iam mortuo Augusto , legationis princeps cum esset Tiberij
 ad exercitum Germanicum , maximum in militari tumultu cædis
 periculum effugisse , compertum est . De officio autem & iuris-
 „ dictione Præfecti , titulus est apud Iuriscons . Vlpianus , omnia
 „ inquit , crimina Præfectura vrbis sibi vendicat : nec tantum quæ
 „ intra urbem admittuntur , verum ea quoque , quæ extra urbem
 in Italia fiunt . Dionysius enim scribit , Romulum vnum urbanis
 negotijs præfecisse . Siquidem , procedente tempore , tantum is
 magistratus iuris sibi vendicauit , vt omnia in vrbe crimina co-
 gnosceret , summumque in ciuitate absentibus Cæsaribus imperiũ
 haberet . Alexander Genialium dierum libro vi. cap. xx. So-
 30 litos , inquit , Romanos fuisse , quum reges , & postea Consules
 Prætoresque reipublicæ causa abessent , ne quis repens tumultus
 fieret , neue vrbs sine imperio esset , aut hostium incurfibus pate-
 ret , Præfectum creare , qui vrbi moenibusque præsideret , ius red-
 deret , & subitis mederetur . Caterum de iure Præfecti , si quis
 planius

planius scire optat, ipsum legat Alexandrum in dicto capite. Verum vas istud quid simile habet Praefecto? Notum enim est, moris fuisse apud Romanos, causas non audiri nisi per sortem ordinatas. nam tempore, quo causae agebantur, conueniebant omnes, ut inquit Seruius, & ex sorte dierum ordinem accipiebant, quo post diem trigesimum suas causas exequerentur, ac etiam iudicum nomina ex urnis sortito educebantur. quò Virgilius alludens in VI. Aeneidos, dixit:

Hos iuxta falso damnati crimine mortis,
Nec vero hæ sine sorte datae, sine iudice sedes.

Quæsitur Minos urnam mouet.

Et alibi idem:

. . . . . stat ductis sortibus urna.

Claudianus quoque de Raptu Proserpinæ ita dixit:

Urna nec incertas versat Minoia sortes.

In urnam enim antiqui tabellas iudiciarias (diximus Praefectum & ius dicere) vel nomina conijciebant, cum iudices sortiebantur, unde Cicero ad Q. Fratrem libri II. epistola VI. ait: Senatorum urna copiose absoluit, Equitum adæquauit, Tribuni Aerarij condemnarunt. Et in IIII. Verrin. Educit ex urna tres ijs ut absentem: Heraclium condemnent, imperat. Idem II. de Diuinatione: Quod mirum quam illam monstruosissimam bestiam urnam euertisse, sortes dissipauisse? Plinius Junior epistola CCXX. Ut essemus, inquit, in Senatus potestate, petere murq; nomina nostra in urnam conijci. verum negabit fortasse quidam, hanc urnam iudiciariam esse: Quid igitur erit? Vrceolus, an Guttus, vas sacrum? De hoc satis inferius in Numismate III. & XIII. verba feci. Vtrum enim ad sacrificia, quæ de more post Cæsaris victoriam in vrbe facta fuerant, an ad iudicium priuatum, non publicum, pertineat, siquidem Praefectum ius dixisse, non quæsisse, accepimus, iudicio aliorum relinquendum decreui. Nonnulla enim sunt in nummis interpretanda, quæ per coniecturas significari sanè possunt, verum certa ratione neque nos, neque Oedipum vnquam explicare posse, credendum est.

VICTO-

VICTORIAE CAPITIS,
ET
ROMAE GRADIENTIS
TROPHAEO ONUSTAE
IN NUMMO XVI.

COMMENTARIUS.

VICTOREM Pontici, & Africi belli C. Caesarem, tertium iam Consulem cum M. Aemilio Lepido, itemque tertium Dictatorem, C. Cluius, alter eius Praefectus, hoc aerei nummi monumento decorare voluit. Caput enim illud Victoriae cum scripto, CAESAR DICT. TER. tum ipsum a tergo nummi Romae Gradientis simulacrum, sinistra scutum gestantis, laeva trophaeum, tum etiam
10 draco eius lateri additus, capite surrecto repens, magnisque voluminibus terga trahens, cum litteris: C. CLOVI. PRAEF. insignem illam de Ponto victoriam significant. siquidem Caesarem de Pharnace retulisse spolia, Servius in illo Virgilij Aeneidos primo ostendit.

Hunc tu olim caelo, spolijs orientis onustum,
Accipies secura.

Vel illam de Iuba partam in Libya ea signa ostendunt: quippe
Cluius

Clouius effingere voluit Romam victricem hostis spolia gestantem, tanquam illa, modestiae causa, non Caesaris, sed Reipublicae honorem esse indicare vellet, cum pro patriae libertate semper se pugnasse Caesarem professum sciret. Serpente autem veteres Asiam declarasse, ex Augusti nummis, in quibus duo sunt annexi serpentes, (licet quidam nouissime in suo, ubi exponuntur nonnulla veterum numismata, libello, alijs multis cum erroribus edito, tribus falso serpētibus hoc numisma describēs allucinatus sit, eos per Europam, Africam, & Asiam significans, cū & alter vir doctissimus, ante illum idem scribēs, lapsus sit,) & M. Antonij ex 10 argento, compertum est: eo quòd, propter aromata, quæ ibi nascuntur, pars ea serpentum maxime est ferax. Nam Plinius libro VI. cap. XIV. & Solinus cap. XLVIII. narrant, (vt de serpentum Aethiopiae immensa magnitudine præteream) circa Caspias portas tantã huius veneni esse vim, vt nõ nisi hieme transitus detur. Atque Elymaidem grauitèr infestari, & Candeorum nullam fertiliorem serpentum regionem esse, Plinius tradit libro VI cap. XXVII. & XXIX. Quo symbolo & Caesar eam partem ab eo deuictam sic videtur describere voluisse, & nummum sequenti anno signatum fuisse, ipsa monet inscriptio. Verum enimvero 20 vel ad Africanam victoriam de Iuba rege, de Scipione, deq; alijs ciuibus Romanis, referri posse censeo. siquidem & Africae serpentem hieroglyphicum fuisse, tum Hadriani complurima, & Antonini Pij, tum Septimij Seueri Imppp. Numismata testantur: cum tanta gignat diuersa serpentum, atque draconum genera, vt eo infelix appellari possit. Hoc idem tradit Aristoteles de Animalibus lib. VIII. cap. XXIX. Solinus vero Polyhistor. cap. XXIX scitu digna scribit: cuius verba, non minus utilitatis gratia, quam iucunditatis, subiungere decreui. Africa, inquit, serpentibus adeo foecunda est, vt mali huius merito illi 30 potissimum palma detur. Ceraestæ præferunt quadrigemina cornicula, quorum ostentatione veluti esca illice sollicitas aues perimunt. Nam reliquum corporis de industria arenis tegunt, nec vllum indicium sui præbent, nisi ea parte, qua inuitatis dolo partibus

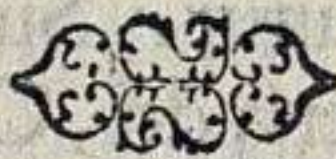
10 stibus, necem perpetuam aucupentur. Amphibæna confur-
 git in caput geminum, quorum alterum in loco suo est, alte-
 rum in ea parte, qua cauda. Quæ causa efficit, vt capite vterque
 sexus nitibundo serpat tractibus orbiculatis. Iaculi arbores sub-
 eunt, è quibus vi maxima turbinati, penetrant animal quodcunq;
 obuiam fortuna fecerit. Scythale tanta præfulget tergi varietate,
 vt notarum gratia videntes retardet, & quoniam reptando pi-
 grior est, quos assequi nequit, miraculo sui capiat stupenteis. In
 hoc tamen squamarum nitore, hyemales exuias prima ponit.
 Plures, diuersæq; Aspidum species, verum disparis effectus ad
 nocendum. Dipsas siti interficit. Hypnale somno necat, te-
 ste etiam Cleopatra, emitur ad mortem. Aliarum virus quo-
 niam medelas admittit, minus famæ meretur. Hæmorrhoids
 morfu sanguinem elicit, & dissolutis venarum commercijs, quic-
 quid animæ est, euocat per cruorem. Preter quem percusserit,
 distenditur, enormiq; corpulentia negatur extuberatus. Ictus
 sæpium statim putredo sequitur. Sunt & Hammoditæ, est &
 Cenchris, Elephantia, Chersydri, Chamæ, Dracones, postre-
 mo quantus nominum, tantus mortium numerus &c. Hoc qui-
 dem memoria, atque hoc in loco notatu dignissimum existimo:
 20 ab Cæsaris aduentu ex Gallijs Romam, vsque ad victum Iubam,
 paulo amplius trium annorum spatio, centum ac septuaginta mil-
 lia Romanorum ciuium in bello ciuili cecidisse, vt ex Plutarcho
 in vita Cæsaris colligimus. De Præfectorum autem officio, ac
 iure in præcedenti Nummo differuimus. Verum, quis hic fue-
 rit C. Cluius, Cæsaris Præfectus, apud scriptores, quod equi-
 dem sciam, nulla est mentio, nisi apud Ciceronem, in cuius Epi-
 stolis Familiaribus, epistola 1. ad C. Cluuium extat scripta.
 Cluuiorum enim familiam apud Romanos fuisse idem ostendit
 30 epistola 11. libri Epistolarum ad Atticum v. 1. qui de alio, cu-
 ius prænomen est Marcus, meminit; licet in omnibus quos vidi
 in exemplaribus impressis, deprauate, vt opinor, pro Cluio,
 legatur Cluuius, isq; de quadam Cluua similiter meminit ibidem
 libri XIII. epistola VII. Est itaque Puteolis, Latij oppido,
 I C. Cluij

C. Cluij, M. filij epigramma, Petro Appiano in suo veterum Inscriptionum Europæ libro testante, ex quo (si fidelis est) agnoscitur & Cluiam, sicut Clouiam, eam familiam recte posse appellari.

C. CLVVIVS. M. F. III. VIR. AVDI. II. VIR. NOLAE
III. VIR. QVINQVENNAL. DE SVO. FACIVNDO
COERAVIT. IDEM RESTITVIT. IOVI. O. M. SACR.

Sed hoc præterire nolo, nonnullos huius Nummi inscriptionem ita legisse: C. CLO. VI. PRAEF. M. quæ cum nihil significare mihi videatur, indignam doctrina interpretis esse existimo, nam horum nummorum, non tantum penes me, verum etiam alios apud multos complures sunt, qui temporis indulgentia integerrimi ad nos peruenerunt, ac, vti ego descripsi, ita signati inveniuntur.

IN CAESARIS IMAGINEM
IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO

ET

TAURI SIGILLVM

IN TABVLAE POSTER. PART.

NUMMO XVII.

COMMENTARIVS.

ULTA de Tauri significatu haberem dicere, nisi copiose atque luculenter à Pierio Valeriano iam essent tractata. Sed quia nostrum in hoc opere fuit institutum, nihil temere, nihil ex nostra vna tantum sententia tradere, Tauri huius formam interpretandi negotium ijs relinquo, qui absq; vlla monumentorum comprobatione, obscurissima quæque vetustatis mysteria feliciter se explicaturos profitentur

L. autem hic Liuineius Regulus, fuit, qui post victoriam de Iuba rege, legionis Præfectus à Cæsare custodiæ Adrumeti Africae oppidi relictus fuerat. de quo meminit A. Hirtius de Bello Africo lib, v. vbi in omnibus exemplaribus, præterquã Aldino, mendose Luneo Regulo, pro Liuineio Regulo legitur. Legitur & de altero cognominato Regulo L. Caninio, Legato Cæsaris in Gallia, apud eundem Cæsarem Commentariorum de Bello Gallico

I 2 lib. vii.

lib. VII. De Liuineio Regulo ita meminit Cicero Familiarium XIII. ad Munatium: L. Liuineius Trypho est omnino L. Reguli, mei familiarissimi, libertus. ex quibus verbis non constat, à Liuineio liberto, sed à Liuineio eius patrono, cuius cognomen erat Regulus, nummum excusum fuisse. eundemq; nominatum video libro III. Epist. ad Atticum.

I N E L E P H A N T I S,
ET
R E L I G I O N I S S I G N O R.
N O T A S
I N N U M M O X I I X.
C O M M E N T A R I V S.

VID hoc in nummo vetustas significare voluerit, ab vno latere elephantis notam habente cum subscriptione: CAESAR. ab altero ea, quæ signa insculpta visuntur, inter nostræ ætatis eruditos maxima controuersia est. Sunt enim, qui dicunt, elephantis sculpturam Diui Iuli apotheosim esse, faciēq; illam belluę subiectam anguem Heroibus sacrum. Alij instrumenta in altera parte efficta esse, quibus à Romanis elephāti perimebātur, ostentant. Insuper elephantem nomē Cæsaris significare alij opinātur, Seruij & Spartiani auctoritate commoti, quorum alter in primo Aeneidos,

Aeneidos, alter in Aelio Vero scribit elephantem Maurorum lin-
 gua Cæsarem dici, à quo cognomentum Iulij inditum volunt,
 quia auus C. Iuli Cæsaris belluam hanc in Africa manu sua inte-
 remerat; non, vt quidam temere scripsere, à cæso matris ventre:
 quoniam Aureliam eius matrem eo amisit tempore, quo ipse cū
 Gallis bellum gerebat, auctore Suetonio cap. xxvi. & plerique
 è Iuliorum familia Cæsares sunt nuncupati ante C. Iulium Cæsa-
 rem, cum, qui natus est à cæso matris vtero, non Iulius, sed Sci-
 pio fuerit maior Africanus, qui primus Cæsar est appellatus, te-
 ste Plinio libro vii. cap. ix. De monstruosi partus excisi vtero,
 ita scribente: Auspicatius enecta parente gignuntur: sicut Scipio
 Africanus prior natus, primusq; Cæsarum à cæso matris vtero di-
 ctus: qua de causa & Cæsones appellati: &c. Solino etiam Poly-
 histore cap. iiii. innuente. Hermolaus vero Barbarus existimat
 in suis castigationibus, Plinium historiæ contradicere, ideoq; ne-
 gat Scipionem recte posse dici, primum Cæsaris cognomentum
 habuisse, propterea quòd, vt ille dicit, ante bellum Samniticum
 Claudius quidam Cæsar appellabatur, hocq; in tabula quadam
 antiquissima ait sua ætate ostendi Romæ ambusta, cum his litte-
 ris: CAESAR CLAVDIVS C. F. AP. N. CAECVS. C. PLAVTIVS C. F. C.
 N. QVI IN HOC DXXV. HONORE VENOX APPELLATVS EST. Bartho-
 lomæus etiam Fontius, Persij interpres, Satyra i. huius inscri-
 ptionis auctoritate ductus, dum Hermolai opinionem tueri co-
 natur, alios viros eruditissimos, qui aliter sentiunt, infectatur.
 Quippe ego, vt veritas historiæ lucidior appareat legentibus, &
 ne quis forte incidens in eius interpretationem falsi epigramma-
 tis testimonio deceptus, vel in Hermolai castigatione, labatur,
 eiusdem etiam verba addere decreui. Dicit ergo: Sed quod cum
 bona omnium eruditorum venia dictum sit, soli perperam Pli-
 niana verba accepit. quod vt liquidius appareat, (multo enim
 plus intelligitur, vt inquit Hiero. quod oculis videtur, quàm
 quod aure percipitur) verba Plinij cum nostra interpretatione
 subiciemus: quæ sunt hæc: Auspicatius enecta parente gignun-
 tur, sicut Scipio Africanus prior natus (.s. est enecta parente, qui
 fortunam

fortunam felicem expertus est :) primusq; Cæsar à cæso matris
 vtero dictus: non dicit Scipionem nominatum esse Cæsarem à cæ-
 so matris vtero: sed illum, qui primus dictus est Cæsar, hoc co-
 gnomento decoratum fuisse ob vterum matris cæsum. hæc enim
 verba ad superiora non referuntur: & hic est verus sensus, vera
 Plinij interpretatio, quam omnes probant, extollunt, & miris
 laudibus prosequuntur, præter illos, qui stimulante invidia, quod
 consequi non valent, despiciunt. hæc ille. Quam sane vera sit
 hæc Fontij interpretatio, quibusq; laudibus extollenda sit, profe-
 cto non opus est vt verbis ostendā, cū ex titulo capituli, apud Plin. 10
 quod est, De mōstruosi partus excisi vtero, nō de Fortuna, & ex
 illa antiqua inscriptione, quisquis dignoscere poterit, præsertim
 cū parenthesis illa nō Plinij sit, sed ab ipso Fontio inserta. Cæsar
 enim cognomē ijs, qui sic appellati fuerūt, vt Sex. Iulius Cæsar, L.
 Iul. Cæs. C. Iulius Cæsar, & cæteri, non prænomen, vt in dicta in-
 scriptione, neminem ignorare credo, in qua cum CAESAR præ-
 cedat CLAVDIO, extare videtur pro prænomine, quod profecto
 veterum mori esse contrarium, omnes, qui in Latinis litteris vel
 mediocriter sint versati, scire certe arbitror. Præterea in antiquo
 marmore ab eis citato non extat CAESAR, sed CENS. ex quo 20
 conijci potest, Hermolaum, atque astipulatorem eius Fontium
 tabulas ipsas antiquas male legisse, ita vt etiam in corruptissimo
 Epigrammatum antiquæ vrbis exemplari, edito Romæ Leone X.
 Pontifice Max. legitur. Quare illud inscriptionis testimonium,
 quod eis quasi fundamentū fuit, cum falsum sit, tota eorum fabri-
 ca funditus videtur euerti. Nam apud accuratissimos viros, Ca-
 rolum Sigonium, & Onuphrium Panuinium, antiquarum rerum
 diligentissimos obseruatores, ex M. Verrij Flacci antiquarum
 Tabularum triumphalium Consulariumq; fragmentis, quæ ho-
 die Romæ in Capitolio sunt, sic legitur: CENS. AP. CLAV- 30
 DIVS. C. F. AP. N. CAECVS. C. PLAVTIVS. C. F. C. N. QVI IN HOC
 L. F. XXVI. HONORE VENOX APPELL. EST. inscriptio autem supra-
 scripti libri deprauata, ita est: CAESAR. CLAVDIVS. C. F. AP. N.
 CAECVS. C. PLAVTIVS. C. F. C. N. QVI IN HOC DXXVI. HONORE
 VENOX

VENOX APPELLATVS EST. Quantum ergo ad Elephantis
 notæ explicationem, necnon ad Cæsaris clementiam, ad munifi-
 centiam, ad religionem, ad gloriæ studium, ad eiusq; iustum
 ac moderatū imperium referri posse cēseo: siquidem Elephas has
 omnes virtutes, & significationes obtinere creditus est, Adhæc
 Elephantis de clementia & mansuetudine complurima scitu ex-
 tant dignissima apud Plinium lib. VIII. cap. IIII. & VII. apudq;
 Plutarchum, & in II. Valeriani Hieroglyphicorum libro, de qua
 & ante eos meminit Aristoteles libri I. cap. I. & libri IX. cap.
 10 XLVII. Cæsaris autem clementiam complurimi celebrauere cla-
 rissimi scriptores, præsertim Velleius poster. volumine, Plinius
 libri VII. cap. XXV. & Suetonius cap. LXXV. Solinus in Poly-
 histore cap. V. eamq; laudat Sallustius in Oratione prima ad ipsum
 Cæsarem de Republica ordinanda, quorum verba gratia breui-
 tatis omisimus. Verum clementis appellatione summopere glo-
 riatum esse, ipsemet Cæsar ostendit in epistola ad Ciceronem,
 „ qui ei laudanti clementiam eius, ita respondit: Recte auguraris
 „ de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil à me abesse longius
 „ crudelitate. Atque ego cum ex ipsa re magnam capio volupta-
 20 tem, tum meum factum probari abs te triumpho, & gaudeo. &c.
 Et in Commentarijs de Bello Gallico ad finem libri secundi suā
 clementiam describens insigni exemplo gloriatur. Ad munifi-
 centiam quoque quam ipse exhibuit, hanc etiam elephantis ima-
 ginem spectare, Antonini Pij, & Septimij Seueri indicant ærei
 nummi, in quibus exculptus est Elephas cum inscriptione:
 MVNIFICENTIA AVG. Quin Cæsarem in spectaculis & Elephantor-
 rum, & variorum ludorum generibus munificentissimum se exhi-
 buisse, Paterculus poster. volumine, Plinius libri VIII. cap. VII.
 Suet. cap. X. & XXXIX. Appianus lib. II. & Plutarchus memoriæ
 30 prodiderunt. Porro apud Sallustium in Oratione ad Cæsarem se-
 cunda de Republica ordinanda sic scriptum est. Sed præter cæ-
 „ teros mortales illa clarior est, quòd & prius defessi sunt homines
 „ laudando, atque admirando munificentiam tuam, quam tu fa-
 „ ciundo, quæ gloria digna essent. Cui astipulatur Appianus libro
 II. Quan-

11. Quantum enim ad Pietatem Religionemue pertinet Elephan-
 tis, non desunt, qui dicant, nitescente luna ipsum sponte viuo
 amne solenniter purificari, aquaꝫ; circumspergi, salutatoꝫ; fide-
 re in filuas reuerti, ac vbi morbo laboret, in herbis volutari, su-
 pinumꝫ; in coelum eas iaciendo deorum auxilium implorare, pre-
 cesꝫ; eis offerre, mariaꝫ; transiturum iusiurandum dare rectori
 de reditu. Hæc Plinius libri VIII. cap. I. Hæ res profecto omnes
 analogice referri possunt ad Cæsarem, qui & sacerdos Iouis fuit
 & Maximus Pontifex, vt Velleius poster. volumine, Tranquil-
 lus cap. XIII. Plutarchus, & alij testantur. Quod vero ad Ele- 10
 phantis attinet gloriæ cupiditatem, ipse tam valde honores am-
 bit, vt ignominia notatus mortem vitæ præferat, quam nonnun-
 quam, alia sibi consciscendæ mortis occasione negata, inedia fi-
 nisse apud Plinium ostenditur, cuius in capite I. lib. VIII. sic scri-
 ptum est de Elephanto: Amoris & gloriæ voluptas: immo vero,
 quæ etiam in homine rara, probitas, prudentia, æquitas: &c.
 Peruulgatum autem est, amore gloriæ ita flagrasse Cæsarem, vt
 cum in Hispania magni Alexandri imaginem animaduerneret, vt
 Suet. cap. VII. siue eius res pictas perlegeret, vt Plutarchus, haud
 se contineri potuerit, quin illacrymaret, pertæsus ignauiam suã, 20
 quòd nihil dum à se memorabile actum esset in ætate XXXIII.
 annorum, qua iam Alexander orbem terrarum suo subiecisset im-
 perio. Olim etiam prope Cordubam, vltimo proelio aduersus
 Magni Pompeij filios, desperatis rebus, idem dixisse fertur, ple-
 runque pro victoria, tunc pro vita primum decertasse. Plutar-
 chus etiã tradit Cæsarem honoris percupidum fuisse, maiorumꝫ;
 in eo cogitationes operum, & nouæ cupidinem gloriæ pullulasse,
 iccirco de bello Parthis inferendo cogitasse. At facies illa ani-
 malis sub Elephantis pede confurgens in alijs nummis est draco-
 nis similitudo. hanc interpretati sunt quidam, Africæ subiuga- 30
 tionem, cum de Iuba Numidiæ rege triumpharet Cæsar, eiusꝫ;
 filium Iubã duxisset in triumpho, Plutarcho auctore. nã ea prouin-
 cia elephantorum, atque serpentum maxime est ferax, vt in nu-
 mismate IX. supra retulimus. In alijs porro effigiem leonis re-
 fert,

fert, vt penes me habetur: in alijs Capellæ, vt apud generosum virum, Andream Lauredanum, patricium Venetum. Ijs trifor-
 mis Chimerae treis representare formas nonnulli credunt, easq;
 spectare ad treis rhetoricæ partes, quibus vtuntur oratores, pro
 foro, ante tribunal, & pro castris, videlicet leonis iudiciale,
 caprae demonstratiuum, & draconis deliberatiuum genus præfer-
 re. Et hæc conueniunt Cæsari, eo quòd ipse inter primarios ora-
 tores Romanos à Cicerone in libro, qui inscribitur Brutus, à Cor-
 nelio Nepote, à Paterculo, & à Tranquillo, & Plutarcho annu-
 meratur, mirificeq; verborum elegantia, splendore, magnificen-
 tia, ac generosa quodammodo dicendi ratione miro præconio ex-
 tollitur. Ideo typum hunc, vt non solum cognomentum Cæsa-
 ris indicaretur, effinxere, verum etiam, vt eo clementiam, mu-
 nificentiam, religionem, atque gloriæ studium, vel iustum ac tem-
 peratum regimen, oratoriamq; in eo laudem emicuisse osten-
 deretur. Verum enimvero Elephas licet sit aptissimum animal
 ad ostendendas hieroglyphice Cæsaris virtutes, ideoq; recte
 ad enarratas causas ascribetur, ad Africam potius à Cæsare
 post victoriam contra L. Scipionem & Iubam Mauritaniæ regem
 subactam, atque Populo Romano sub tributo collatam, iure spe-
 ctare arbitror: nam eo in prælio Cæsari nonaginta Elephantos
 hostes opposuisse, contraq; Scipionis triginta ex hoc numero pu-
 gnasse quintam legionem, victoriamq; retulisse, eamq; ob cau-
 sam ipsam legionem postea sibi Elephantis imaginem adiecisse,
 idq; insigne tulisse suis etiam temporibus, Appianns de Ciuilibus
 bellis libro secundo memoriæ prodidit. Hic memorare quidem
 dignissimum est virtutem militis cuiusdam veterani huius legio-
 nis: qui, eo prælio cum in Scipionis exercitu in sinistro cornu
 Elephas in lixam inermem impetum fecisset, eumque sub pe-
 de subditum, deinde genu innixus, pondere suo, proboscide
 erecta, vibranteq;, stridore maximo premeret, ferre non po-
 tuit, quin se armatum bestia offerret. militem postquam Ele-
 phas ad se telo infesto venire animaduertit, relicto cadauere,
 eum proboscide circundat, atque in sublime extollit armatum,

k qui

qui in eiusmodi periculo cum constanter agendum sibi videret, gladio proboscidem, quo erat circumdatus, cedere, quantum viribus poterat, non destitit. quo dolore adductus elephanta, milite abiecto, maximo cum stridore cursuq; conuersus ad reliquas bestias se recepit. sic A. Hirtius Commentariorum de bello Africo lib. v. scriptum reliquit. Nec non ad Munificentiam, vt supra dixi, referri plerique credunt, quam ipse Cæsar exhibuit in spectaculis ab se editis quatuor post actos triumphos Gallicum, Alexandrinum, Ponticum, & Libycum. siquidem tertio eius Consulatu viginti pugnasse Elephantos contra pedites quingentos, iterum totidem turritos cum sexagenis propugnatoribus, eodem quo priores numero peditum & pari equitum è diuerso dimicantibus, Plinius auctor est libri VIII. cap. XXXIX. & ante Velleius scriptis mandauit.

Quæ præterea insignia ab altera nummi parte cernuntur, instrumenta sunt, quibus in sacris utebantur sacerdotes, & Cæsari tanquam Flamini primum Diali, & mox Pontifici adscripta fuere, scilicet Albogalerus, Malleus, siue Securis ænea, Aspergillum, vt nonnullis placet, & Capedo. Albogalerus enim à Festo ita describitur: Albogalerus à galea nominatus est. Est enim pileum capitis, quo Diales Flamines, idest sacerdotes Iouis utebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex virga oleagina. Hinc apud Isidorum Aetymologiarum libro XIIII. capite XIII. est: Galeros corium dicitur. Varro apud Gellium libri X. cap. XV. super Flamine Diali, ita inquit: Is solus Album galerum: vel quod maximus est, vel quod Ioui immolata hostia albo fieri oporteat. quo & Mercurium capite cooperto pingi solitum fuisse, Fulgentius in Mithologijs scribit, & Numismata testantur. Quæ à pilei lateribus pendent vellera, erant lanæ, licet Seruius super illud Virgilij VIII. Aeneidos,

Lanigerosq; apices,
lanam desuper virgam fuisse dicat, hisce verbis: Flamines in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga desuper habes lanæ aliquid. Quod cum per æstus ferre non possent, filo tantum

20 tum capita religare cœperunt; nam nudis penitus eos capitibus
 21 incedere nefas fuerat: vnde à filo, quo utebantur, Flamines di-
 22 cti sunt, quasi flamines. Verum festis diebus filo deposito, pilea
 23 necesse erat accipere: quæ secundum alios ad ostentandam sacer-
 24 dotij eminentiam sunt reperta: sicut columnæ mortuis nobilibus
 25 superponuntur ad ostendendum eorum columen. Alij dicunt,
 26 non propter eminentiam dignitatis hoc factum, sed quia cum sa-
 27 crificarent apud Laurolauinium, ex eis exta frequenter aues de
 28 vicinis venientes locis abriperent, & eminentia virgarum eas ter-
 29 rere voluerunt. Exinde etiam consuetudo permansit, vt apud
 30 Laurolauinium ingentes haberent virgas, non breues, vt in vr-
 31 be. hæc Seruius. Lanam, quam Seruius dicit super pilei virgam
 fuisse, à lateribus pependisse, nummi ostendunt. Alexander Ge-
 nialium libri II. cap. VIII. dicit, Galerum proprium fuisse Pon-
 tificum. De ceremonijs autem Flaminis Dialis erudite scripsit
 Gellius capite supra citato. Malleo autem, vel Securi cædeban-
 tur tauri ictu auriculæ dextræ: de quo Ouidius libro Metamorph.
 secundo ita meminit:

. . . . , haud aliter, quàm, cum, spectante iuuenca,
 20 Lactentis vituli dextra libratus ab aure
 Tempora discussit claro caua malleus ictu.

Securis enim à secando dicta videtur, quia hostiæ carnem in plu-
 rimas secabat partes. Hæc proprie erat Pontificum, quamuis &
 Secures Consulium essent insignia; eaq; victima percutiebatur, vt
 de boue loquens Ouidius Fastorum libro IIII. ait.

Apta iugo ceruix non est ferienda securi.
 Et Horatius Carminum lib. III. Ode XXIII.

30 Aut crescit Albanis in herbis
 Victima, Pontificum secures
 Ceruice tinges: te nihil attinet
 Tentare multa cæde bidentium
 Paruos coronantem marino
 Rore Deos, fragiliq; myrto.

Asperforium quidem, siue Aspergillum, est, quo lustrabant se
 k 2 spar-

spargendo aqua, quæ in templis erat. verum Maronis interpres Seruius in illa libri v i.

Idem ter socios pura circumtulit vnda,
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ,

Lustrauitq; viros:

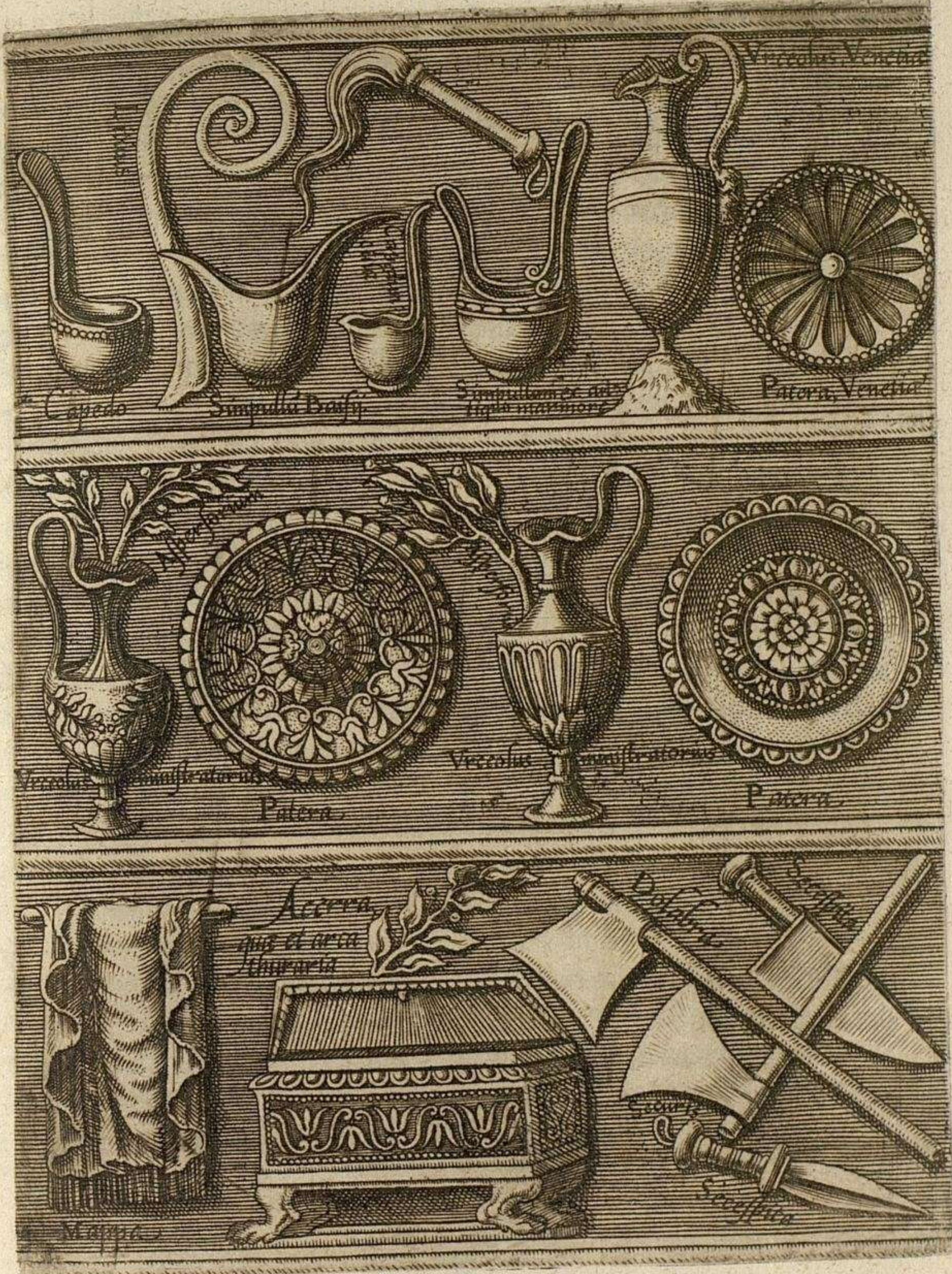
ostēdit moris fuisse, vt Aspgillū de ramo lauri potius fieret, quàm equinæ caudæ pilis, vt innuit hic typus, quo, vt ait Donatus, in purgationibus aqua pura spargerentur: vnde etiam inferius in eodem libro Virgilius:

Occupat Aeneas aditum, corpusq; recenti

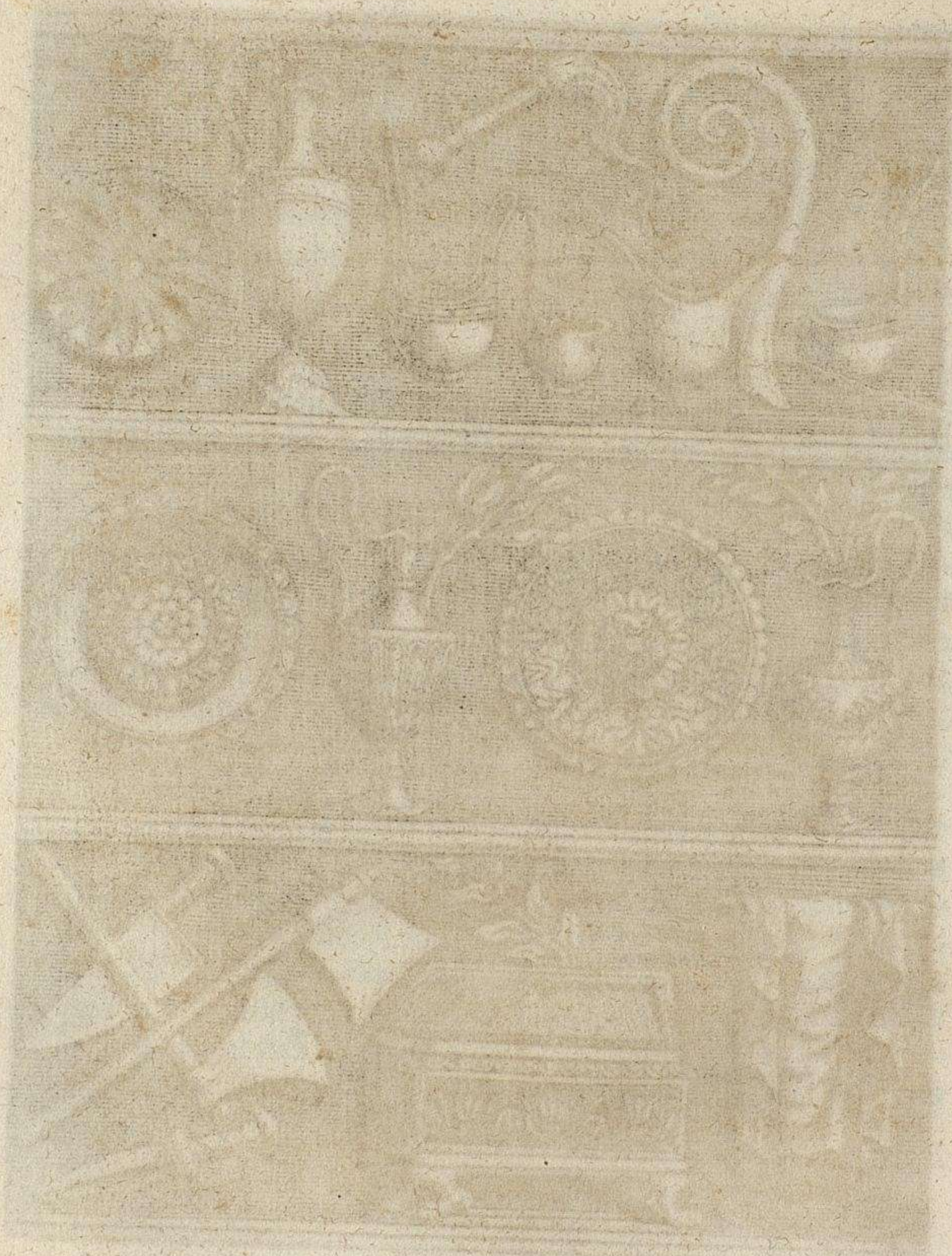
Spargit aqua, ramumq; aduerso limine figit.

Sed quia laurus nata erat in Palatio, vt fertur, eo die, quo ipse Augustus natus, vnde triumphantes coronari consueuerant, cum Poeta ibi loqueretur de funere, noluisse videtur laurum lugubri in officio nominare. Seruiianæ sententiæ astipulatur vetustus quidam lapis Romæ, in quo cum alijs Pontificalibus ac religionis insignibus videlicet Lituō, Pileo sacerdotali, Patera, quæ aurea fuerat, teste Virgilio, atque Cicerone; Simpullo, Capedine, Seceſpita, quæ, vt Festus ait, cultrum erat ferreum, oblungum, manubrio, rotundo, solido, vincto ad capulum auro, argentoq; fixum clavis æneis, aræ cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificesq; ad sacrificia utebantur; Securi, vel dolabro, & mappa, Vrceolo, & Acerra, quæ arcula fuit thuraria, vbi thus scilicet reponebant, vt inquit Festus, Virgilio etiam teste, Ouidio, Horatio, & Plinio, Aspersorum ex ramo lauri, vel oliuæ insculptum cernitur. quorum quidem instrumentorum imagines maioris intelligentiæ gratia, omnes, quàm potui accurate in formis æreis expressi, atque hic subijcere institui: de quibus omnibus instrumentis planius opportuniori loco in alijs libris verba faciam.

De Capedine autem sic Cicero in Paradoxis xii. Quid autem
 Numa Pompilius? minus ne gratas dijs immortalibus Capedi-
 nes ac fictiles urnulas, quam filicatas aliorum pateras arbitra-
 mur? & libro III. de Nat. Deor. Docebo, inquit, meliora me
 didicisse de colendis dijs immortalibus iure Pontificio & more
 maiorum, quam Capedunculis, quas Numa nobis reliquit. Hu-
 ius formam diligentia nostra ex eodem marmore sumpsit, & in
 eadem tabula descripsit, ab Caroli etiam Sigonij opinione adiu-
 ta. Capedo enim à capiendo thure ex acerra dicta est. Sunt ta-
 10 men qui putent hoc Sympullum, siue Simplum, aut Simpuuium
 esse, quod erat calix fictilis, quo vinum in sacrificijs libabatur: à
 fumendo, quòd eo vinum prolibaretur minutatim, dictum. Dif-
 ferentia enim inter Capedinem & Simpulum conijcitur à varie-
 tate formæ in eo marmore antiquo exculptæ. Capedinem enim
 ego ex aræ cyprio vnâ antiquissimâ habui, quæ nunc apud virū
 inter Iurisconsultos ac antiquitatū peritos egregium, ac eruditif-
 simum, Tiberium Decianum, in Gimnasio Patauino lectorem pu-
 blicum, hac effigie habetur. sed de Capedine latius in nummi
 Germanici Cæsaris Commentario. Festus de Simpulo sic scriptum
 20 reliquit: Simplum vas paruum, non dissimile cyatho, quo vinum
 in sacrificijs libabatur, vnde mulieres rebus diuinis deditæ Sim-
 pulatrices dicuntur. De hoc Iuuenalis etiam Satyra vi.
 . . . . . aut quis
 01 Simpuuium ridere Numæ, nigrumq; catinum.
 Et Plinius libro xxxv. vbi de plastice, ait:
 In sacris quidem etiam inter has opes non murrhinis, cristallinis
 ve, sed fictilibus prolibatur Sympullis. Apud Baifium in libro
 de Vasculis, Sympulli habetur figura, atque in marmore Roma-
 no, quorum, quoniam aliquantulum forma inter se differunt,
 30 exempla in eadem tabula descripsi.

CERE -

CERERIS IMAGINIS,
ET
RELIGIONIS SIGNORVM

IN NUMMO XIX.

COMMENTARIVS.

ODEM temporis spatio magno tritici prouentu, & ludorum occasione, quos Cæsar Consul & Dictator vtrunque tertium, Augur, & Pontifex Maximus, post triumphum Africanum in honorem Cereris ediderat, alter hic nummus est signatus cum Cereris capite ab vno latere aristas redimito, & inscriptione: DICT. TER. COS. TERT. ab altero religionis notæ cum litteris, AVGV. PONT. MAX. Nempe Cæsarem post debellatum L. Scipionem, & Iubam Mauritaniæ, & Numidiæ, regem, tertio eius Consulatu, magnificētissima in Circo Maximo spectacula celebrasse, Plutarchus in Cæsare, Dio libro XLIII. Appianus de Ciuilibus bellis libro II. & Plinius libri VIII. cap. VII. testantur. Inter hæc spectacula ludi quoque Cereris annui Idus Aprilis v. hoc est nono mensis die, Romæ edebantur, vnde illa sunt Ouidij libri Amorum tertij Elegiæ x.

Annua venerunt Cerealis tempora sacri:
Secubat in vacuo solo puella toro.
Flaua Ceres tenues spicis redimita capillos,

Cur

Cur inhibes sacris commoda nostra tuis?

Hos enim ludos tunc Cæsarem exhibuisse conijcitur, quos etiam sequenti anno, eo quidem die, quo ipse Cæsar victor extiterat, iterum celebrauisse, idem ostendit III. Fastorum:

Tertia lux, memini, ludis erit: hæc mihi quidam

Spectanti senior, continuusq; loco,

Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris

Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.

Qui paulo post ita subiungit:

10 Circus erit pompa celebrer, numeroq; deorum,

Primaq; ventosis palma petetur equis.

Hinc Cereris ludi non est opus indice causæ,

Sponte deæ munus promeritumq; suum.

cum Cereris nuptiæ, quæ, vt Seruius ait, Orci nuptiæ dicebãtur, etiam à Pontificibus solennitate maxima solitæ essent celebrari. itaque ab vno latere nummi Deæ imago conspicitur tritico coronata, quòd, vt inquit Plutarchus, Romam ex Africa ingens frumèti copia peruecta est. eius verba hæc sunt: Romam ex Africa rediens ex ea victoria magnifice per ora populi ferebatur.

20 Tantum enim agri in ditionem subactum, vt annuo prouentu percepturus fiscus esset, tritici quidem ducenta millia modium Atticorum, olei vero trecentas myriadas. Porro ingentia militibus congiaria dedisse, idem inferius testatur. Hinc apud Dionem libro XLIII. sic scriptum legitur: Ad hunc modum peracto triumpho, magnificum populo epulum dedit, addito ordinem frumento, oleoq;. Distributo frumento in populum, viritim insuper trecentenos nummos distribuit, quos promiserat, adiectis alijs centenis: militibus autem bina in singulos sestertia diuisit. Nec sola munificentia contentus cetera quoque accurate inspexit: cumq; numerus eorum, qui ex publico frumentum accipiebant, non legitime, sed eo modo quo in seditionibus fieri assolet, excreuisset, instituta recensione, dimidiam circiter partem eius amputauit. Idemq; Suetonius ait capite XXIIX.

30 Veteranis, legionibus, prædæ nomine, in pedites singulos
super

super bina sestertia quæ initio tumultus numerauerat, in equites „
 vicena quaterna nummum dedit. Assignauit & agros, sed non „
 continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo, præter „
 frumenti denos modios, ac totidem olei libras, tricenos quoque „
 nummos, quos pollicitus olim erat, viritim diuisit, & hoc am- „
 plius centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ „
 vsque ad bina millia nummū, in Italia non vltra quingenos sester- „
 tios remisit. Adiecit epulum ac viscerationem, & post Hispanien- „
 sem victoriam duo prandia. Nam quum prius parce, neque pro „
 liberalitate sua præbitum iudicaret, quinto post die aliud largissi- 10
 mum præbuit. Cur autem Cereris simulacra spicis coronaren-
 tur, si quis scire voluerit, Ouidium legat Fastorum III. & Amo-
 rum libro III. elegia x. Ego, quantum ad mysticam huius Deæ
 historiam pertinet, alijs sequentibus in libris sum explicaturus.
 Cæterum quod ad Cæsaris tertium Consulatum pertinet, idem
 Nicæus initio libri XLIII. post victoriam de Ponto, ait: Sequen- „
 ti anno ipse Dictaturam Consulatumq; tertio vtrunque magistra- „
 tum collegaq; Lepido gessit. Eutropius autem libro VI. cap. VI.
 dicit, Cæsarem deuicto Pharnace Romam reuersum, tertium se
 Consulem fecisse cum M. Aemilio Lepido; inde in Africam pro- 20
 fectum; post annum regressum esse, statimq; se quartum Consu-
 lem creasse, Hispaniasq; petisse contra Cn. Pompeij liberos, ne-
 que spectaculorum, neque triumphorum tempus intermisisse.
 Addam insuper quæ de tertio eiusdem Consulatu scriptum reli-
 quit Suetonius cap. LXXVI. Tertium, inquit, & quartum Con- „
 sulatum titulo tenus gessit, contentus Dictaturæ potestate cum „
 Consularibus simul. de quo & Censorinus meminit in libello de „
 Die Natali. Quantum præterea ad tertiam Cæsaris Dictaturam,
 ipse, victo Pharnace Ponti rege, deinceps per alterum annum
 Dictatorem se fecit, erat enim Dictatura legitima sex tantum 30
 mensium magistratus, quo dabatur summa potestas in populum,
 simulq; tertium Consulem, vt supra ex Dionis sententia retuli.
 De Cæsare autem Augure videtur Cicero intellexisse in ea epi-
 stola XIII. Familiarium ad P. Seruilium Isauricum Asiæ pro
 Cos.

20 Cos. vbi inquit: Sperare tamen videor Cæsari collegæ nostro,
 fore curæ, & esse, vt habeamus aliquam remp. Qua in re mecū
 sentit Paullus Manutius in eloquentia Latinæ linguæ concessu o-
 mnium ætatis nostræ facile princeps. Ex instrumentis vero sa-
 cerdotalibus, quæ infra exculpta sunt (Capedo scilicet, & Asper-
 forium, si Asperforium credimus esse, Vrceolus, & Lituus) de
 30 Capedine, & Asperforio in præcedenti nummo verba feci, de
 Vrceolo sic Baifius in libro de Vasculis: Vrceus, cuius diminu-
 tiuum Vrceolus, vas aquarium, vt tamen Vrceus esset vas ad
 10 aquam frigidam, Vrceoli ad caldam. cuius etiam formam ille
 huic similem addit pictam. De Vrceolis autem ministratorijs,
 hoc est, quibus ad lotionem manuum ministrabatur, sic in epi-
 grammate apud Martialem libro XIII.

Vrceoli ministratorij.

Frigida non desit, non deerit calda petenti:

Sed tu morosa ludere parce siti.

Solebant, enim veteres, haud secus atque pietas Christiana, in
 sacrificijs lauare manus, vnde & mappa, qua sacerdos manus ab-
 stergebat, in antiquo lapide Romano cum alijs Pontificalibus
 20 insignibus, sicuti superius descripsi, decernitur. In veteri alio
 marmore Carariense, summaq; elegancia exculpto, Venetijs
 monasterij D. Danielis in muro, qui spectat riuum iuxta Virgi-
 nes, Vrceoli rasili opere, & pateræ imagines etiam habentur, cu-
 ius exemplum in tabula alijs cum pietatis insignibus non præter-
 misi scribere, De Gutto autem iam superius in Numismate III.
 verba feci. de Gutturio, quod à Polluce libro I. inter sacro-
 30 rum instrumenta annumeratur, sic Festus: Gutturium vas, ex
 quo aqua manibus datur: ab eo dictum, quod propter oris angu-
 stiam guttatim fluat. De Lituio autem; quo sedentes Augures
 auibus templa designabant, apud Gellium verba Higini in Vir-
 30 giliū libri V. cap. VIII. ita se habent: Lituus est virga bre-
 uis, in parte qua robustior est, incurua, qua Augures vtuntur.
 Cicero I. de Diuinatione: Quid Lituus iste vester, quod cla-
 rissimum est insigne Auguratus, vnde nobis est traditus? Nem-

L pe eo

pe eo Romulus regiones direxit, cum urbem condidit. qui qui-
dem Romuli lituus, idest incuruum, & leuiter à summo inflexū
bacillum, quo canitur, similitudine nomen inuenit, cum situs es-
set in Curia Saliorum, quæ est in palatio, eaq; deflagrasset, inuen-
tus est integer. Idem lib. II. Omitte igitur, inquit, lituum Ro-
muli quem in maximo incendio negas potuisse comburi. De
Lituo item, & Auguratu, quod perpetuum olim fuit, sacerdo-
tium, Lilius Dec. primæ libro primo de Romulo scribens, ait:
Inde ab Augure, qui deinde honoris gratia publicum id perpe-
tuumq; sacerdotium fuit. Deductus in arcem, in lapide ad me-
ridiem versus confedit, Augur ad læuam eius capite velato sedem
cepit, dextra manu baculum sine nodo aduncum tenens, quem
lituum appellauerunt. Ad Litui veterum Romanorum similitu-
dinem refert etiam Lituus iste noster, quem maximi Pontifices,
atque minores in sacras pompas, ac diebus festiuis gerunt, vul-
go Pastorale. De Auguratu Fenestella capite IV. & Pomponius
Lætus capite V. ex Dionysio Alicarnasseo scripsere. De Pon-
tificatu maximo Cæsar, Velleius poster. volumine: Ante præ-
turam, inquit, victus maximi Pontificatus petitione Q. Catulus
omnium confessione Senatus princeps. Dio item libro XXXVII.
ait: Metello enim Pio defuncto, Cæsar eius Pontificatum pete-
bat, iuuenis adhuc, & qui nondum præturam gesserat: &c. Et
Tranquillus cap. XIII. ait: Prædixisse matri osculanti fertur, do-
mum se nisi Pontificem non reuersurum; atque ita potentissimos
duos competitores, multumq; & ætate & dignitate anteceden-
tes superauit. Q. videlicet Lutatium Catulum, Syllanæ factionis
principem, & P. Seruilium Isauricum. Plutarchus in Apophtheg-
matis: Deductus Cæsar à matre ad fores: Hodie, inquit, ò ma-
ter, aut filium Pontificem habebis, aut exulem. idem quoque ait
in Cæsar's vita. Porro de maximi Pontificis officio, quæue fue-
rint eius insignia, quibusq; legibus astrictus esset, Alexander ab
Alex. erudite scripsit. Scripsit etiam Pomponius Lætus libelli
de Sacerdotijs capite X. & Fenestella cap. VIII.

DEVI-

DEVICTIS POMPEII

LIBERIS,

ANNO AB VRBE CONDITA

DCCVIII.

CAESARE COS. IIII. DICT. IIII.

VICTORIAE CAPITIS,

ET

EIVSDEM BIGAS AGITANTIS

SIGILLI,

IN NUMMO XXIIII.

COMMENTARIUS.

AESAR vindicatis in potestatem toto fere orbe terrarum gentibus multa caede mortalium, pace concordiaq; bello, atque armis Populo Romano comparata, Victoriatum nummum veterum more argenteum, per Mussidium Longum cedere permisit, ab vno latere Victoriae imaginem habentem, ab altero ipsam Victori-
 am curuli certamine bigas agitantem, cum inscriptione: L. MVS-

L 2 SIDIVS

SIDIUS LONGVS, ad memoriam spectaculorum, quæ tunc temporis, Cæsaris victoriarum gratia, in vrbe data fuerant, de quibus mox dicam.

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O II.

ET

GVBERNACVLI NAVIS, GLOBI,
CORNVCOPIAE, CADVCEI,

ET PILEI NOTAS.

IN TABVLAE POSTER. PART.

N V M M O XXV.

C O M M E N T A R I V S.

L. TER atque eodem sub tempore nummus est signatus cum Gubernaculo navis ex aduerso latere, Globo, Cornucopiae, Caduceo, Pileo sacerdotali, ac inscriptione eadem: L. MVSSIDIUS LONGVS, symbolice significans, se beatam ciuibus vitam, idest pacem & concordiam, diuitias, atque bonorum omnium copiam promittere, in quibus iuxta Augustini definitionem in v. de Ciuitate

uitate Dei, & Boetium in tertio Consolationis, videtur humana felicitas consistere. Prima enim nota Gubernaculum est naui, & principem orbis terrarum metaphorice declarat. quæ sequitur pila, terræ globum per regiones diuisum significat. Cornu pilæ superpositum, & omnium fructuum genere plenum, terræ feracitatem, diuitiarumq; copiam indicat: nam diuitiarum fructus est in copia, vt Cicero in Paradoxis scripsit. Proxima vero, Caduceus est. hic pacis atque concordia apud veteres typus fuit. No-
 10 stamen. His omnibus hieroglyphice significare voluit, se optimum orbis terræ gubernatorem, copia diuitiarum omnium, ac pace victorijs parta, in Europa, Asia, & Africa Populi Romani felicitatis auctorem fuisse. Hoc etiam verbis humanissimis in oratione, quam habuit ad Senatum, eum ostēdisse apud Dionem legas libro XLIII. Verum hoc etiam manifestius apparet, nummum istum hac ratione formatum fuisse, quòd eo tempore à Senatu templa ad honorem Cæsaris consecrata sunt: quorum Clementiæ vnum, vt Plutarchus, alterum Aequitati, vt Dio libro XLIII. tertium Libertati publicæ, alterum nouæ Concordiæ est
 20 decretum, tanquam pro eo respub. pacata esset, & libera. nam, vt Cicero inquit ad Brutum, libertas sine pace nulla est. Alterum porro Felicitati populi Romani dedicatum est templum, Dione teste libro XLIV. cuius deæ simulacrum à veteribus Cornucopiæ, & Caduceo descriptum fuisse, suo ostendemus loco. Hæc fanè omnia vere principem decent, pacatum regere orbem, clementia erga humiles vti, æquitatem inter subditos seruare, pacem alere, concordiam inter discordes reducere, rerum omnium copiã, quas natura desiderat, populo suppeditare, vt merito ille felicitatis populi auctor dici possit. quæ quidem virtutes clare & egregie veluti in vno diuini animi simulacro, omnes conspicit ætas no-
 30 stra in Pio I V. Pontefice Maximo: siquidem per eum vera libertas, æquitas, & industria ciuitatibus redditæ sunt. per ipsum accessit sacrosancto Senatui maiestas, iudicijs integritas, fracta iniquorum potentia, honor benemerentibus tributus, ad virtutem
 excitata

excitata omnium voluntas vel spe præmiorum, vel poenæ metu. Quando annona in vrbe moderatior? quando pax lætior? & , vt ex Scipionis sententia vsurpare consueuerat alter Pius, Antoninus scilicet Imperator, hic omnium in Christo fidelium optimus pater, mauult pace vnum seruare ciuem, quàm bello mille hostes victor occidere. hodie superatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam facere recte ciues suos princeps optimus faciendo docet: cumq; sit imperio maximus, exemplo maior est. Sed ad nummi explicationem redeamus. Ad illas porro Cæsaris virtutes videtur spectasse Virgilius, cum Egloga *iiii.* ad ineundam ab 10 Augusto gratiam, ita cecinit:

Pacatumq; reget patrijs virtutibus orbem.

Ad hæc comprobāda addatur hoc etiam: Senatum post Libycam victoriam in signo æneo orbis imagine statuam Cæsari ex decreto publico collocasse cum inscriptione: SEMIDEVS, quod Dio ostendit libro *xlili.* sic scribens: Ipse quoque super imaginem orbis terrarum positus statueretur cum ea inscriptione: SEMIDEVS EST. qui statuam hanc sub pedibus terræ formā, habuisse eodem in libro hisce verbis significat: Cæsar vero gradibus in Capitolio genibus ingressus conscendit, nulla neque currus, qui ei ex aduerso Iouis positus fuerat, neque imaginis orbis terrarum pedibus suis subiectæ, neque inscriptionis eius habita ratione, post SEMIDEI quoque nomen de illo titulo sustulit. Pila enim orbem terrarū significat, quo fortasse exēplo filius eius Augustus insignis militaribus postea constituisse fertur, propter nationes sibi in toto terrarū orbe subiectas, vt magis figurā orbis victi ostenderet, quod in Etymologiarum libri *xviii.* cap. *iii.* Isidorus tradit. hoc enim habetur numisma apud Antonium Caluum, patricium Venetum. Verum neque prætereundum cēseo, quendam Confidium cognomento Longum etiam fuisse Pompeianarum partiū 30 legatum, sicut legere est apud A. Hirtium de bello Africo libro *v.* vt planius intelligas in Romanorum familijs Longorum cognomentum fuisse

IN

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O III.

ET

CADVCEI, FASCIVM, SECVRVM,
MANVS IVNCTARVM,
ET GLOBI NOTAS.

IN TABVLAE POSTER. PART.

I N N V M M O XXVI.

COMMENTARIVS.

IN ALIO cum argenteo tum aureo nummo à L. Buca superius nominato impresso, vidi ab vna facie Cæsaris caput cum titulo CAESAR DICT. PERPETVO. ab altera Caducei, Fascis, virgarum, Securis, Manuum iunctarum atque Globi notas, cum subscripto: L. BVCA. His quinque notis felicitatem, beatamq; vitam ciuibus proponere voluit (deerat sanè ad felicitatis perfectionem Iustitia, ac Fides, quas hic significari passus est) quibus interpretari possumus, Pacem, Concordiam; ac Fidem principis orbis terrarum Iustitia conseruari. vel intelligi licet, Cæsarem eo anno, quo erat Dictator quintum, subiecto sibi orbe, atque pacato, his notis declarare voluisse, pacem se concordiamq; ciuibus Romanis omnibus

omnibus attulisse, simulq; iusto, clemente, pacato, ac moderato imperio vti velle, vt ipse in ea ad Senatum oratione, quam superius ex Dione meminimus, promiserat. Caducei vero historiam in Augusti & in Tiberij explicationibus latissime declarabimus. de pila superius verba fecimus. Manus porro iunctas Concordiã significare, complurima veterum Numismata, aliaq; monumenta docent. Numa Pompilius, Romanorum Rex, Flamines manibus ad digitos vsque inuolutis rem diuinam facere voluit, significans symbolice foedera tutanda esse, ac eius sedem in dextris esse sacratam, Coelio testante Antiquarum lectionum libri 10 v. cap. xli. ideo notandum hoc argumento, in nummis, lapidibus, ac statuis antiquis, dexteras inuicem vbique iungere, laeuias vero nunquam, vt Pietatem etiam, Amoremq; mutuum declararent, sicuti lepidissime insculptum nouissime vidi in duobus argenteis nummis inter elegantissima eiusdem, iam nominati, Antonij Calui numismata, altero Imp. D. Coelij Balbini, altero Pupieni Maximi Augustorum, cum hoc manuum iunctarum sigillo, & inscriptione in illo; PIETAS MUTVA AVGG. in isto, AMOR MUTVVS AVGG. quarum exempla suo loco describenda curabimus. Fasces ex virgis betulae Gallicae arbore, mirabili candore, fieri 20 solitos, auctor est Plinius libri xvi. cap. xix. quibus non licuisse ciuem Romanum, sed tantum peregrinos caedere, apud Plutarchum in Caesare obseruatum est; quod plane comperitur in Actis Apostolorum cap. xxii. Paulli historia. Fasces enim atque secures purpura colorabantur, teste Plinio libri ix. cap. xxxvi. Qui Imperatoribus praebant fasces, lauro circumdatos fuisse idem Plinius tradit libri xv. cap. xxx. Fasces praeterea cum Securibus vsos fuisse tum Romanos Reges, tum Decemuiros, tum Consules, tum Dictatores, tum Imperatores, tum Praetores in Vrbe, sed non extra pomerium, tum Proconsules, ac Quaestores obseruatum 30 est, & legitur apud Alexandrum Genial. Dierum libri primi, capite xxvii. Plutarchus quidem in Problematis rationem causamq; virgarum, & Securium explicat his verbis. Quid est quod Praetorum virgae securibus alligatae praferuntur? an signum est non

„ non oportere magistratus iracundiam promptam, ac dissolutam
 „ esse. An virgarum dissolutio mora & tarditate iram frangit, &
 „ impetum moderatur. Sed malitia quoniam partim medicabilis
 „ est, partim curari nō potest, virgæ quod mutari potest corrigunt,
 „ secures autem, quod emendari non potest, abscindunt. Neque
 sanè prætereundum est, ne antiquitatum, linguæq; Latinæ cul-
 tores, nummulariorum iuniorum malitia fraudentur, me vidisse
 numisma quoddam æreum, fere vnciale, hoc signo impressum
 ab vna parte, ab altera Cæsaris caput, quod signum, licet vetu-
 10 statis faciem aliquantulum præferat, tamen cum ex alijs indicijs
 mihi manifestissimis, tum ex litteris, L E V C A, nouum, atque
 falsum ab aliquo iuniore nummulario adulteratum, deprehendi,
 cum in omnibus argenteis veteribus nummis signatum sit, L. BV-
 CA. vt superius plane ostendi.

M IN

IN CAESARIS IMAGINIS,
IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO II.

ET

PACIS SIMVLACRI NOTAS,
IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

NUMMO XXVII.

COMMENTARIVS.

NAM sæpe eandemq; rem varijs modis veteres declarauere. hoc deprehenditur ab altero nummo argenteo, in quo exculpta est ab vna parte effigies Cæsaris sine inscriptione, vel alia nota: ab altera Pacis simulacrum læua cõto innixum, dextera caduceum porrigens, quasi intelligeretur eo symbolo, Cæsarem rempublicam pacasse. pacis enim belliq; arbiter à Senatu factus fuerat, Dione auctore libro XLII. Nummi autem huius exemplum Patauij accepi à M. Antonio Maximo, rerum antiquarum maximo admiratore. Formatus itaque est eadem ratione, qua præscripti fuerunt, cum hoc monumento: L. FLAMINIVS IIII. VIR. De quodam Flaminio Cæsari superstite, à Cicerone Flamma nuncupato, mentio est in Epistolarum ad Atticum libri XIV. epistola XI V. & XV. atque libri XV. epistola I. & II. Hic enim an Quartumvir fuerit Quinquennalis, an viarum curandarum, non clare comper-

tum est. verum, Quatuorvirum Quinquennalem potius fuisse arbitror, qui ludis præerat Quinquennialibus, hoc est, qui in primo vniuscuiusque lustris anno, Olympiorum more, Romæ edebantur. siquidem in quinto eius Consulatu anno vrbis conditæ DCCIX. Olympiadis vero CLXXXIV. anno primo, Cæsarem, omnium gentium victorem, magnificentissimos ludos celebrasse, supra ostendimus. quo quidem tempore Quinquennale certamē à Senatu ad honorem Cæsaris institutum fuisse, apud Dionem videre est libro XLIV. Præterea & Quatuorviros Quinquennales fuisse, antiquæ inscriptiones monent, è quorum fortasse numero Lucius hic Flaminius fuit. vetus enim inscriptio Puteolis Italiae oppido sic habetur:

C. CLVVIVS. M. F.
 III. VIR.
 AVDI. II. VIR
 NOLAE. IIII. VIR
 QVINQVENNAL.
 DE SVO. FACIVNDO
 COERAVIT. IDEM RESTITVIT.
 IOVI. O. M. SACR.

Alia apud Ferentum in monte lapideo, vbi dicitur la Frata, his incipit verbis: A. QVINTILIO. A. F. PAL. PRISCO. III. VIR. IVREDIC. IIII. QVINQ. AED. PONT. ADLECTO. EX S.C. PONT. PRAEF. FABR. CVIVS. OB. EXIMIAM. MVNIFICEN. QVAM. IN MVNIO. SVO. CONTVLIT. SENATVS. STATVAM. PVBLICE. PONENDAM. IN FORO. VBI. IPSE. VELLE. CENSVERE. H. D. I. R. & quæ sequuntur.

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O I I I I .

E T

EQVORVM BIGAE NOTAS,
IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

N V M M O X X I I X . E T X X I X .

COMMENTARIVS.

ONNECTIS, vt paulo ante dixi, bellis
ciuilibus, ipso eodem tempore & Dicta-
tore & Consule quartum, (Consulatus
autem per decennium, Appiano traden-
te, fuit Caesari decretus) ex Hispania
Octobri mense Romam regresso, vt Vel-
leius ait, hunc inter mensem & Ianua-
rium, ducto Hispaniensi triumpho, edi-
tisq; magnificentissimis spectaculis, cum se Consulatu abdicasset,
(quem titulo tenus gesserat, contentus Dictaturæ potestate cum 10
Consulatibus simul, vt Suetonius inquit cap. LXXVI.) nummus
percussus est cum effigie Caesaris velata lauro, & ex occipitio Li-
tuo, cum scripto: CAESAR DICT. QVART. ab alio latere cum Bi-
gis, hac subscriptione: M. METELLVS. in alio Quadrigæ, & sub
pedibus: M. METTIVS. Quartum enim Dictatorem fuisse Cæsa-
rem eo anno, quo Pompeij liberos vicerat, A. Hirtius in VI. de
bello Hispaniensi testatur, quo & Consulem quartum fuisse Ap-
pianus

pianus in 11. Ciuilium, & Eutropius in vi. scribunt. quo temporis spatio spectacula varij generis ipse celebrauit, auctore Velleio, ita dicente: Cæsar, omnium victor, regressus in urbem, quod humanam excedat fidem, omnibus, qui contra se arma tulerant, ignouit; magnificentissimisque; gladiatorij muneris naumachia, & equitum peditumque; simul elephantorum certaminis spectaculis, epulisque; per multos dies datis, celebratione repleuit eam. Adde præterea, quod amplius dixit Tranquillus capite xxxix. qui docet bigas, quadrigasque; certasse, sic scribens: Circa circensibus spatio Circi ab vtraque parte producto, & in gyrum euripo addito, quadrigas, bigasque; & equos defultorios agitaerunt nobilissimi iuuenes. &c. quò fortasse spectauit Maro in v. Aeneidos, cum dixit:

Non tam præcipites bijugo certamine campum

Corripuere ruuntque; effusi carcere currus.

Metellorum enim gens perillustis fuit apud Romanos, ex qua est hic M. Metellus, qui eo nobilissimorum iuuenum numero, de quibus intelligit Tranquillus, bigas agitauerit. & apud Ciceronem Epistolarum ad Atticum libri 11. epistola prima de M. Metello ita fit mentio: kal. Iun. eunti mihi Antium, & Gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, venit obuiam tuus puer. &c. M. autem Mettius ille quis fuerit, obscurum est: sed fuisse non ignobilem familiam, nummus indicat. bigas enim Lunæ sacras fuisse, sicuti Soli quadrigas, & inferis trigas, seiugas Ioui, & defultores Lucifero, & Hespero, veteres tradidere. Bigas ideo Lunæ, quoniam gemino cursu cum Sole contendit, siue, vt Isidorus inquit, quia & nocte videtur & die, hacque; de causa biuugorum alter niger, candidus alter curru iunguntur. Quadrigas ideo Soli iungunt, quia per quatuor anni tempora annus vertitur, ver, æstatem, autumnum, & hyemem. horum enim vnus equus roseus est, Soli, idest igni, conueniens; alter albus, aeri; sequens prafinus, terræ; vltimus Venetus, mari similis est. Item roseos æstati currere instituerunt, quòd ignei coloris sint, & cuncta tunc flauescant: albos hyeme, quòd sit glacialis, & frigoribus vniuersa canescant

canescant : vere prassinos , viridi colore, quia tunc pampinus densatur : item roseos currere , quia Marti sacrauerūt, à quo Romani ortum ducunt, & quia Romanorum vexilla croco decorantur, siue quòd Mars gaudeat sanguine : albos Zephris, & serenis tempestatibus ; prassinos Floræ, & Terræ; Venetos aquis, vel aeri, quia cæruleo sunt colore ; luteos, idest croceos, igni, & Soli ; purpureos Iri sacrauerunt, quem arcum dicimus, quòd is plurimos colores habeat. Sic circa causas quoque elementorum veteres etiam colores equorum iunxerunt. Hæc ex D. Isidori doctrina excepta sunt. De lituo autem ad Cæsaris occipitium, alibi 10 abunde, ac de pileo sacerdotali, dictum est.

IN

IN CAES. IMAGINIS TUTVLATAE
IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO V.

ET

C. COSSVTII MARIDIANI

A. A. A. F. F. NOTAS

IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

NUMMO XXX.

COMMENTARIVS.

VI ab vno latere habent Nummi argentei caput Cæsaris laurea coronatum, ac tutulo velatum more sacrificantium, cumq; ad occipitiũ pileo, sacerdotij symbolo, & scripto: CAESAR PATER PATRIAE, ac in posteriori parte inscripti sunt his litteris: C. COSSVTIVS MARIDIANVS A. A. A. F. F. signati fuere & eodem tempore, quo ipse Consul quartum, Dictator simul quartum, anno, vt diximus, vrbis DCCVIII. cognomen Patris patriæ, cum alijs magnificentissimis honoribus decreto Senatus Populiq; obtinuerat, testibus Liuiio libro CXVI. Suetonio cap. LXXVI. Dio libro XLIV. & Floro in IV. Tutulus enim capitis operimentum fuit, quo, cum rem sacram facerent, sacerdotes utebantur, sicut Fulgentius in Vocum antiquarum libello scribit: Varro in Pontificalibus

ficilibus ait tutulos, sacerdotes dici breuium deorum. Numa
Pompilius & ipse de Pontificalibus scribens, tutulum dici ait pal-
lium, quo sacerdotes caput tectabant, cum ad sacrificium accessis-
sent: sicut & Virgilius ait:

Et caput ante aras Phrygio velatus amictu.

Tutulum genere neutro ait Festus vocari Flaminicarum capitis
ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus, & ex-
structum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma e tali fi-
guratum, quo Flamines, ac Pontifices vtuntur, eodem nomine
vocant teste eodem. De pileo autem, Pontificis gestamine, in 10
Commentario nummi XIX. copiose scripsi. Primus enim, qui
cognomen Patris patriæ habuit, fuit Cicero Consul, qui, op-
pressa Catilinæ coniuratione, sententia Catonis, Populo con-
firmante, sic vocatus est, auctore Appiano libro Ciuilium II. &
Plutarcho in Cicerone: vnde est illud Iuuenalis Satyra prima:

..... sed Roma parentem

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Et Plinius libro VII. cap. xxx. Salve, inquit, primus omnium pa-
rens patriæ appellate, primus in toga triumphum linguæq; lau-
ream merite, & facundiæ Latiarumq; litterarum parens. Quod 20
& Corn. Nepos, Sallustius, atque poeta Lucanus, passimq; alij
declarant. Secundus vero hoc cognomine decoratus est C. Iu-
lius Cæsar, tertius Augustus, eiusdem filius: ac deinceps cate-
ri Imperatores, adulatione potius, ac metu, quàm virtutis gra-
tia, aut ciuium amore nuncupati sunt.

VICTIS POMPEII

LIBERIS,

ANNO AB VRBE CONDITA

DCCIX.

COS. V. DICT. V.

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

NVMMO III.

ET

VENERIS GENETRICIS
SIMVLACRI NOTAS,

IN TABVLAE POSTER. PART.

NVMMO XXXV. XXXVI. XXXVII.

COMMENTARIVS.

EQVENTI vero anno, ipso Caesare quin-
ctum & M. Antonio Cos. ante annum vi-
cto in Hispania iuniore Pompeio, ac
Octobri mense Romam reuerso, vt Vel-
leius ait, anno ab vrbe dccix. pro aede
Veneris Genetricis, vt Liuius lib. cxvi.
& Tranquillus capite lxxiix. à Sena-
tu perpetuo Dictatore designato, Con-
suelq; ad decennium electo, insuper pronomine Imperatoris,

N &

& cognomine Patris patriæ, alijsq; honoribus diuinis acceptis, à L. Buca tres isti argentei nummi, vel aurei, signati sunt, cum C. Iuli Cæsaris effigie ab vno latere, & litteris: CAESAR DICT. PERPETVO. ab altero stante Veneris Genetricis, quæ & Victrix appellata, simulacro victoriunculam sustinente, cum hac inscriptione: L. AEMILIVS BVCA. in altero eadem cum Venere sedente, dextera similiter victoriunculam tenente, & scripto: L. BVCA. in tertio vero eiusdem cum numinis simulacro stante, læua conto innixo, itidem in dextra victoriæ imagunculam habente, & litteris: L. BVCA. in priori latere, capite Cæsaris, vt mos, lauro coronato, & titulo: CAESAR IMP. P. M. hoc est Cæsar Imperator, Pontifex maximus. De Cæsaris autem perpetua Dictatura sic Liuius libro CXVI. Cæsar ex Hispania quintum triumphum egit, & cum multi, quam maximiq; honores ei à Senatu decreti essent; inter quos & Pater patriæ appellaretur: & sacro sanctus, ac Dictator in perpetuum esset. Plutarchus item: In eius tamen fortunam proni ciues, accepto iam fræno, aliquam intestinis malis respirationem ex vnius principatu adhiberi posse credentes, eum perpetuo Dictatorem designauere. Tranquillus capite LXXVI. Non enim, inquit, honores modo nimios recepit, vt continuum Consulatum, perpetuam Dictaturam, Præfecturamq; morum, insuper prænomen Imperatoris, cognomen Patris patriæ, & Dictator in omnem vitam electus est, Consulq; ad decennium. Appianus Ciuilium II. Appellatus est Pater patriæ, & Dictator in omnem vitam electus, Consulq; ad decennium, &c. Dio libro XLIV. Confectis bellis ciuilibus, & complurimis à Senatu honoribus Cæsari decretis, ita subiungit: Dictatorem perpetuum appellari passus est. item Florus libro IV. Non ingratis ciuibus, omnes vnum in principem congesti honores, circa templa imagines, in theatro distincta radijs corona, suggestus in Curia, fastigium in domo, mensis in coelo: ad hoc, Pater ipse patriæ, perpetuusq; Dictator nouissime, dubium an ipso volente, oblata pro Rostris ab Antonio Consule regni insignia. Venus porro Genetrix cognomēto, à Iulia

à Julia præcipue gente colebatur : siquidem ab ea propter Iulium
Ascanium, Veneris nepotem, ipsam familiam defluxisse tradunt,
vnde illa sunt Lucretij :

Aeneadam Genitrix, hominum, Diuumq; voluptas,
Alma Venus.

ideo C. Iulium Cæsarem hanc deam non modo in pugna contra
hostes inuocasse, verum etiam belli tesseram fuisse, atque descri-
ptam eius imaginem in armis habuisse, eaq; diplomata, libellos
etiam, ac epistolas signasse, apud Dionem legas libro XLIII. In
10 bello quoq; Hispanienti contra Pompeium filium in acie eduxif-
se, insignis loco Venerem Genetricem, vt prius contra Pompe-
ium magnum, Appianus docet Ciuiliū 11. Post Africam de-
inde receptam, templum, quod in Pharsalia vouerat prælium in-
iturus, Veneri Genetrici ædificasse, in eoq; perillustrem deæ ima-
ginem Cleopatram collocasse, idem testis est. Ac de Venere Ro-
mæ culta, illud est Ouidij Fastorum libro primo :

Et Venus Aenææ regnat in vrbe sui.

Plinius libri xxxv. cap. xii. vbi de plastice loquitur, Veneris
Genetricis signum, Arcesilai opus, in templi atrio, quod Roma-
20 norum forum Cæsar esse voluit, prius quam absolueretur, festina-
tione dedicandi positum fuisse, inquit. hoc enim pro templo equi
illius insignis, qui pedes prope humanos habuisse fertur, signum
dedicasse, Suetonius scribit capite lxi. Plinius etiam lib. xxxv
cap. ix. dicit, thoracem factum ex margaritis Britannicis Veneri
Genetrici à Cæsare dedicatum fuisse, insuper Medæ & Aiæ
imagines Timomachi picturas dccc. talentis emptas (has à
Cyzicenis h-s. xii. m. emptas fuisse, idem libri xxxv. cap. iv.
scribit) ac sex dactylothecas consecrassè, ait libri xxxvii. capi-
te iv. & libri vii. capite xxxix. Illud minime prætereundū
30 videtur, quod idem Plinius tradit libri ii. capite xxv. Veneri
Genetrici, mox, occiso Cæsare, ludos annuos cum sacerdotum
collegio à Cæsare filio institutos fuisse, de quibus meminit etiam
Tranquillus in Cæsare capite lxxxix. Præterea etiam scien-
dum est, eundem Diui filium mox capta Aegypto, Cleopatras

N 2 orna-

ornamenta, ac statuam eiusdem, quam in triumpho duxerat, indutam auro, huius Deæ posuisse in templo, ut Dio libro *l. i.* tradit. Veneris Genetricis meminit etiam Macrobus. Hanc quidem, & Victricem appellarunt, ideo cum victoriuncula in dextra effinxere, cum hasta in læua manu, à pedibus scuto. Duplici veste induta est Venus Genetrix, seu quòd naturalis operatio fit in sensitivis, & vegetativis animantibus, seu quòd duobus in elementis inferioribus, terra scilicet, & aqua, fit generatio; cum & Venus altera Victrix appelletur, (vnam tamen, ut in primi nummi Commentario dixi, poetæ volunt esse) quia quos mundi magnitudo homines vincere non potuit, libido sæpe compressit, ut Herculem (qui virtus, siue fortitudo interpretatur) Omphalis amor, Alexandrum Magnum Roxannæ, Iulium Cæsarem Cleopatraræ, & Augustum Liuiæ; sicuti etiam, ex sacrarum litterarum testimonio, in Mithologijs Fulgentius tradit. Igitur hi nummi cum Veneris signo, tanquam eius auxilio omnium victor ipse Cæsar extitisset, signati sunt. hoc enim more Venus Victrix in nummis Faustinae Antonini Pij habetur cum inscriptione: *VENERI VICTRICI*. Cæterum de L. Buca, à quo nummus est signatus, nullã sane apud scriptores mentionem inuenio; verum Buca opidum fuisse Ferentanorum in quarta Italiae regione, Plinium testem habeo libri *iii.* capite *xii.* quod & Strabo libro *v.* scripsit, à quo fortasse Buca gens apud Romanos, licet Buccones, per duplex *c*, appellatos credunt, auctore Festo, à buccarum magnitudine, ut inquit Cælius libri *xxiv.* capite *v.*

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O V I I I .

ET

VENERIS GENETRICIS,
SIVE ROMAЕ SIMV-

LACRI, NOTAS,

IN TABVLAE POSTER. PART.

N V M M O X X X V I I I .

C O M M E N T A R I V S .

etiam Mettius signavit alterum num-
mum argenteum, in priori latere cum vul-
tu Cæsaris laurea caluitium tegente, &
his litteris inscriptum: CAESAR IMP. in
posteriori, eiusdem Veneris Genetricis
simulacro breuiori amictu cincto, (licet
nonnulli potius Romæ esse velint) cum
globo à pedibus, ac scuto ratione supra-
dicta, ita inscriptum: M. METTIVS, & hoc vnico elemento, B. vel,
10 vt in alijs, I. quos ad explicandos Sphinge opus est. Habetur
hic nummus apud Antonium Caluum, Patricium Venetum.
Mettios enim Romæ fuisse, supra ex Ciceronis testimonio iam
declaratum est. De Veneris autem simulacro verba iam fecimus.

IN

IN CAES. IMAGINIS ~~TUTVLATAE~~,
IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO XIII.

ET

VENERIS GENETRICIS

SIMVLACRINOTAS,

IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

IN NUMMO XXIII.

COMMENTARIVS.

ARENTEM igitur Iuliae gentis Venerem victoriarum gratia, quas ea duce Caesar toto orbe terrarum consecutus fuerat, in plurimis nummis cum argenteis, tum aureis signo partim diuerso, Senatus Populusque imprimi decreuit. Ex his autem alios, in quorum parte altera, qua est Caesaris caput lauro redimitum, & ex occipitio stella radijs octo descripta, atque inscriptio: CAESAR DICT. PERPETVO. aliosque, CAESAR IMP. & ab altera idem Veneris Genetricis, alias Victricis, simulacrum, cum litteris: P. SEPVLIVS MACER, eo quidem anno, quo & treis superius, signatos fuisse inscriptio ipsa declarat. Sidus enim illud Veneris est, quod, quia Soli praue nit, & summo mane candenti colore exoritur, Luciferi nomen accipit: contra, ab occasu quia refulget, nuncupatur Vesper. Caesaris occipitio additum est, quod Caesar ex Venere genitus

genitus est, & Veneri cognomento Genetrici sidus attribuitur.
 nam eius natura cuncta generantur in terris; iccirco eandem alij
 Junonis, alij Isidis, alij etiam Matris Deum asseruere. nanque in
 alterutro exortu genitali rore conspergens, non terram modo,
 verum animantia quoque omnia stimulat, ideoque iecori præfici
 veteres tradidere. Siquidem, ut inquit Galenus, ex spiritu resolu-
 to ab hepate in toto efficit corpore, appetentiũ oblectantiumque.
 Quippe Cæsar, cum se ex Venere natum, & Veneris sidus in ge-
 nitura habere persuasum haberet, staturæ sui corporis cultu-
 10 ram adhibens, studebat ut vulgus crederet, ab ea se & pulchritu-
 dinem & gratiam quandam habere, auctore Dione libro. LI. Qua-
 re suis id ipse signum complurimis statuis, imaginibusque in num-
 mis adscribi passus est. Neque vanum hoc videbatur, quoniã Ve-
 nerem, genituræ dominam, corpora producere longa, candida
 vel venusta pulchritudine composita, molliora, delictioraque; coe-
 lestium rerum periti confirmant. Itaque Cæsarem statura fuisse
 excelsa, colore candido, teretibus membris, circa corporis curã
 morosiorẽ, à Suet. cap. XLV. & Plutarcho traditum est. Illud
 tamen obseruatu est dignum, sideris nota, quæ in nummis, Cæsa-
 20 re adhuc inter humanos agente, est descripta, Veneris esse, non
 Cometis: verum illa, quæ in nummis, post Cæsaris mortem im-
 pressis, efficta est, Cometis typum declarat. hocque; tum crines
 additi, tum inscriptio ea, quæ apotheosim indicat, plane osten-
 dunt. Cæterũ de Veneris stella Plinius ait lib. II. cap. VIII. ma-
 gnitudine cuncta alia sidera superare, claritatis quidem tantæ, ut
 vnius stellæ radijs vmbra reddantur. signiferi ambitum perage-
 re tricenis & duodequinguenis diebus, neque longius partibus
 XLVI. ab Sole vnquã abscedere, ibidem scribit, atque cap. XVII.
 P. Sepullij nullã equidem mentionem apud scriptores habeo, ve-
 30 rum Macros complures fuisse monumenta docent. Apud Cice-
 ronem ad Atticum libri I. epist. III. & lib. IV. epistola XI. de
 quodam C. Macro, ac de Licinio similiter cognomento Macro,
 cuius etiã nummus extat argenteus. Et in epistola IIII. lib. II.
 ad Quinctum Fratrem, metio est, & apud Liuium lib. IX. apud
 Plinium

Plinium libri xxxiii. cap. i. Fuit etiam Romæ Aemilius Macer, Veronensis poeta, qui herbas, serpentes, & volucres carmine complexus est, ut inquit Ovidius in iii. Trist.

Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.

De hoc cum ipse in compluribus locis mentionem fecit, tum epistola ad eum scripta libro ii. de Ponto. Hic floruit Augusti temporibus, periit in Africa eiusdem Imperij anno xxviii. ut Eusebius tradit, & meminit Crinitus libri Poetarum iii. capite lxx. Imperatoris prænomen inter honorificentissimos titulos Cæsari à Senatu decretum, supra ex Suetonij auctoritate ostendi, non illud quidem, quod ceteris Imperatoribus prisco more exercitus victores duci dare consueuerant, nam multas ob victorias & ipse id sæpius consecutus fuerat, verum illud, quo maximum, absolutumq; imperium declaratum est. De hoc enim prænomine Cæsari dato, sic scripsit Dio libro xliii. Imperatoris quoque nomen, non antiqua tantum pro consuetudine, quæ id cum alijs, tum ipse quoque sæpius ex bello reportauerat, neque ea ratione, quod ei merum imperium, absolutamq; potestatem deferrent, Cæsari tribuerunt, sed eo modo, quo nunc ijs, qui summum imperium obtinent, tum primo Cæsari primum imposuerunt, tanquam ipsi proprium: qui paulo post subiungit: Id vero nomen Imperatoris à Iulio, quemadmodum etiam Cæsaris nomen, tanquam peculiare summi imperij cognomentum, ad omnes deinceps Imperatores dimanauit, non tamen sublata antiqua huius nominis ratione, sed vtraque integra. itaque denuo Imperatoris nomen adsciscit, qui victoriam eo dignam obtinuit. Imperatoris igitur nomen, ut & reliqua, omnibus ex æquo Imperatoribus primum tribuitur: qui vero in bello rem eo cognomento dignam gessit, is antiqua consuetudine Imperator denuo salutatur: vnde fit, ut quis secundo, tertio, ac toties omnino, quoties id mereatur, Imperator nuncupetur. De hoc item prænomine sic scriptum reliquit Appianus in Lybicæ historiæ prooemio: C. autem Cæsar superatis Romanis, imperioq; suscepto, & in potestatem

statem redacto, formam quidem politiae nomenque seruauit, re autem principem se cunctis praestitit. Estque in hanc usque aetatem eadem sub vno potestas principe, quos nequaquam Romani reges appellant; vetus iusurandum, ut ego arbitror, in primis veriti: Imperatores eos dici maluerunt, quod priscorum ducum nomen fuit. Sunt autem re ipsa vere reges. &c. Hic nummus vetustissimus in nobilissimo quidem honestissimi Torquati, Petri Bembi Cardinalis haeredis, Musaeo, inter alios pene innumerabiles spectatu dignissimos nunc habetur.

IN CAESARIS IMAGINIS,

IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO X. XI. XII.

ET

VENERIS GENETRICIS NOTAS,

IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

NUMMO XXXIX. XL. XLI.

COMMENTARIVS.

PRAETEREA & nummus est tum argenteus, tum aureus, cum eadem inscriptione: MACER, Veneris sigillo, scutum, & pilam in regionibus diuisam, habente, propter nationes armis, duce ipsa dea, sibi, totis trium orbis partium angulis, Asiae, Europae, atque Africae, subiectas. In auersa facie cum capite Caesaris laurea corona velato, & stella, ut dixi, ex
 O occipitio

occipitio, ac titulo: CAESAR IMPER. in alio, apud Rinaldum Odonium ciuem Venetum: CAESAR DICT. PERPETVO. Quara-
 tione & in alijs videre est, eandem Venerem cum scuto, & glo-
 bo, vt supra, in regionibus diuiso, dextra porrecta malum susti-
 nere, hac circumscriptione: C. MARIDIANVS, qui fuit æris,
 argenti, auri flandi feriundi Triumuir: de quo supra. Verum,
 quod attinet ad lauream coronam, Cæsaris perpetuum gesta-
 men, sciendum est, hoc quidem tempore cum caluitij deformita-
 tem iniquissime ferret, obtrectatorum saepe iocis obnoxiam ex-
 pertus, ex omnibus decretis sibi à Senatu Populoq; honoribus; 10
 non aliud recepisse, aut vsurpasse libentius, quam ius coronæ lau-
 reæ perpetuo gestandæ, quod tradit Suetonius capite XLV. de
 qua & Dio meminit libro XLIII. hoc etiam innuit Appianus lib.
 Ciuilium II. vbi dicit: Triumphalibus indutus ornamentis con-
 tinue sacrâ ferebat.

IN CAESARIS IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O X I I I .

ET

MILITARIOR. SIGNORVM,
ARATRI, ET VIRGAE

N O T A S .

IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

N V M M O X L I I .

COMMENTARIVS.

VATVOR subinde notæ in vetustissimo alio numismate habetur apud egregium virum Torquatum Bembum, cum inscriptione: TI. SEMPRONIUS GRACCVS (alia litteræ propter vsum consumptæ non apparent) in altera parte, cum Cæsaris facie sine aliquo titulo. Prima enim nota signum est militare cohortis, quod vexillo, ac lunari effigie, pateris duobus, & bilance compositum est. Quæ sequitur aquila, tanquam in legione princeps Romanorum fuit singulare signum, quam, cum victoriæ Ioui in bello contra Titanos, dum cœlo sacrificaret, auspiciam ei fuisset propitium, & victoriam consecutus fuisset, ac pro tam felici omine, in signis bellicis simulacrum aureum haberi voluisset, tutelæq; suæ virtuti dedi-

O 2 dedi-

dedicasset, Romani in militari signo susceperunt, ut Fulgentius in Mithologijs tradit. Ego cū de hac, tum de cohortium signis, quantum materia postulat, in nummis Galbæ principis verba feci. Altera porro nota, aratrum esse, ex Tiberij, & Caligulæ Imperatorum nummis æreis, in quibus iuueni duo, cum bubulco sub aratoris gestu conspiciuntur, & Diui Vespasiani argenteis, cum iisdem animalibus iugatis, hoc cum instrumento, deprehendimus. Postrema vero nota, sceptri effigiem refert. hoc, ut Deos, sic Reges, Imperatores, Consules, exercituum Præfectos, atque Prætores vfos fuisse satis notum est. At primum quis fuerit Tiberius iste Sempronius Graccus, conquirendum est. Imperiti quidam arbitrati sunt, Graccum illum Sempronium fuisse, qui in Hispania pro Consule Celtiberos in deditioem accepit: vel Tiberium huius filium, Cai fratrem, qui perniciosissimam legem agrariam pertulit. quod sane constare non potest, ob magnum temporum interuallū. Apud Velleium Paterculum posteriori volumine, de quodam Sempronio Gracco legitur, violatore domus Augustæ, ob adulterium commissum cum Iulia, Augusti filia, Tiberij vxore. Huius mentionem facit Tacitus Annalium libro primo, his verbis: Par causa sæuitiæ in Sempronium Graccum, qui familia nobili, solers ingenio, & prave facundus, eandem Iuliã in matrimonio M. Agrippæ temerauerat; nec is libidini finis. traditam Tiberio peruicax adulter cōtumacia & odijs in maritum accendebat. litterasq; quas Iulia patri Augusto cum insectatione Tiberij scripsit, à Gracco compositæ credebantur. Hoc fortasse, aut huius patre, Quæstore sub Cæsare, nummus percussus fuit. Notatu hoc perinde dignum est monumentum, Graccus nomen per duplex c à veteribus fuisse scriptum, non cum aspiratione h, ut in omnibus fere libris impressis legi, præterquam apud Solinum, vbi recte scriptum inuenio. Cæterum de signis duobus militaribus, quæ infra sunt, videlicet vexillo, & aquila, & de aratro, hoc moris fuit apud veteres, pro symbolo coloniarum ductarum in oppida, militaria signa, vel iuuenos duos cum viro aratrum sustinente, vel vtrunque simul, in nummis exculpere, unde an-

de antiqua illa inscriptio est Terracinæ coloniae, in templo: IVS-
 SVM IMPERATORIS CAESARIS QVA ARATRV M DVCTVM EST.
 eo quòd monumenta testantur Cæsarem complurimas duxisse
 colonias. In Lusitania treis: Pax Iulia, quæ hodie Baidoiz: Sca-
 labis, siue Præsidium Iulium, quæ hodie trugillo: Olisippum,
 alias Felicitas Iulia. In Bætica duæ: Atubi, siue Claritas Iulia: ac
 Ituci, siue Virtus Iulia. in Tarraconensi, Iulia Obricia, quæ postea
 Flauia. In Gallia Narbonensi vna, Pacensis Classica, Forum Iu-
 lij Octavianorum. In Dacia Apulum, hodie Alba Iulia: in Syria
 10 Coelesiria, Berytus felix Iulia, quæ postea Augusta, ab Augusto
 Cæsare. In Aegypto Pharus. In Italia sex (fuisse, monumen-
 ta testatur,) Capua scilicet, Iulia Felix dicta: Cassilinum: Forum
 Iulij: Pola, Pietas Iulia dicta: Hipsella, & Nouocomum, vt ipsa-
 rum indicant nomina: de quarum alijs Nummi, vel lapides vetu-
 sti: deq; alijs Paullus Iuricons. Plinius, Ptolomæus, Tacitus, Vl-
 pianus Iuricons. Frontinus, Cicero, & Appianus testati sunt.
 Suetonius capite xxx. & Plutarchus, scribunt Cæsarem eo qui-
 dem tempore, quo Galliarum imperium obtinebat in Cisalpina
 Gallia, in eo oppido, quod tunc dicebatur Comum, coloniam
 20 duxisse quinque inquilinorum millia, è quibus quingenti illustrif-
 simi Græci fuere, eumq; Nouocomum appellasse. Et Dio libro
 XLIII. prodit, sic & Plutarchus, confectis à Cæsare ciuilibus bel-
 lis, eo Dictatore quinctum, complurimas in Italia nouas ædifi-
 casse vrbes, & Corinthum, ac Carthaginem, iam pridè erutas, à
 fundamentis erexisse, & in eas colonos duxisse. Verum dissen-
 tiens Appianus in fine libri Alexandrini, & Libyci, tradit, Cæ-
 sare, somno monitum post victoriam de Pompeio, Dictatorem
 primum de Carthagine reficienda tantummodo in Commenta-
 rium suum retulisse; moxq; Romam regresso, quum reficere eam
 30 destinasset, à coniuratis de medio sublato, ab Octauio Cæsare
 eius filio postea id opus perfectum fuisse; ita scribens: Proceden-
 te mox tempore, cum C. Graccus tribunatum plebis Romæ ge-
 reret, coorta seditione ex inopia, visum est ad sex mille colonos
 sorte ductos in Libyam mittere. Verum designatis mœnibus cir-
 ca urbem,

ca urbem, lupi fundamenta iam coepta dissipasse euertisseq; dicuntur. qua ex causa Senatui ab aedificatione continere placuit. Posterius vero C. Caesarem, qui Dictator ex victoria creatus, Pompeium in Aegyptum, ac deinde amicos eius ex Aegypto in Libyam fugientes prosequentem, castris apud Carthaginem positus, per somnum vidisse memorant exercitum ingentem lacrymis ante se vbertim deplorantem, eaq; visione territum sibi ad memoriam scripsisse, Carthaginem denuo reficiendam esse. Itaque non multo post cum Romam redisset, tenuioribus agros ab illo depositis sic ordinem dedisse, quasi nonnullos ex his Carthaginem, nonnullos Corinthum esset dimissurus. Caeterum illo in Senatu occiso, a ciuibus Octauium Caesarem, qui postea Augustus cognominatus est, inuentis huiusmodi a patre scriptis, Carthaginem, quae nunc est, erexisse. verum aliquanto submissiorem, cum priscae eminentiam urbis vereretur condidisse. Colonos ex Romanis ter mille a principio illuc missos fama est, reliquos ex finitimis in vnum collectis additos. In hunc modum Romani Carthaginensibus olim parentem Libyam sibi subegere, & Carthaginis urbem a fundamentis erutam, restituere denuo post euersionem duobus & centum elapsis annis. Plutarchus sic de his meminit: Ad conciliandum etiam sibi militum animos, quasdam deduxit colonias, ex quibus clarissimae sunt Carthago atq; Corinthus. Verum aut harum urbium aedificationis, aut aliarum causa, ad coloniam profecto aliquam, vel ad plures a Caesare ductas hic nummus spectat, ideoq; sceptrum, quod, vt diximus, magistratum fuit insigne, & ex ebore factum erat, vt Ouidius in illo Fast. l. i.

Celsior ipse loco, sceptroq; innixus eburno, additum est cum alijs insignibus. nam colonias qui potestatem mittendi habebant, siue Imperatores, siue Consules, aut Duumviri, vel quauis alia dignitate insigniti essent, qui Populi Romani maiestatem repraesentassent, hoc insigni decorati fuere. Sed de colonijs latius suis locis.

IN

IN VICTORIAE IMPLUMIS,
SIVE CORINTHI VRBIS
IMAGINIS,
ET
BELLEROPHONTIS CHIMAERAM
OCCIDENTIS NOTAS
IN NUMMO XLIII.
COMMENTARIUS.

ERVVM siue à C. Iulio Cæsare, siue ab Octauiano, eius filio, ducta sit Corinthus colonia, vetus ex ære Corinthiorum extat nummus, cum vrbis capite foemineo, siue Victoriae implumis, ab altera Bellerophontis pegaso super æquo Chimæram occidentis signo, atque inscriptione: COL. L. IVL. COR. hoc est:

Colonia Latinorum Iulia Corinthus. Siquidem Corinthum coloniam à Cæsare deductam fuisse, Dionis atque Plutarchi testimonijs supra declaratum est. Duo enim coloniarum fuere genera, quæ à Pop. Romano deducebantur, nanque aliæ ciuium Romanorum, aliæ Latinæ dicebantur, quæ ius Latij, hoc est ius petendi magistratus in ciuitate Romana adipiscerentur, vt Parma, & Mutina, quæ Romanæ sunt, & Bononia quæ Latina, Liuiio teste libro xxxiix. & ex Strabone, Pediano, & Tranquillo in Cæsare

sa. e

sare capite viii. deprehenditur. Erant præterea coloniæ, quibus ius Italiae dabatur. Erant & Latinorum veterum, quæ & Latij veteris appellabantur: quales in Hispania multas fuisse, refert Plinius. de quibus omnibus latissime apud Sigonium in suis de iure Latij libris, & de colonijs, propediem in lucem prodituris. sic Latina colonia Corinthus fuit. Bellerophontem itaque genere Corinthum fuisse, apud Palephatum lego. Hic pulcher quidē iuuenis & optimus cum esset, à Stenobea, vel, vt Fulgentius, Antia, foemina lasciuia, Proeti vxore, de coitu interpellatus, eam repulit, quare ab ea indignata apud maritum de violentia accusatus, ad focerum illius Iobatem proficisci iussus, à quo mox in violationem criminis ad Chimæram & Solymos expugnandos missus est, vt sub prætextu patrandæ gloriæ in ea pugna interiret. Verum Solymis ipse & Chimæra deuictis, fabula fertur fuisse conficta, ibiq; in valle quadam extare Pisandri eius filij sepulcrum, qui in bello ceciderat, apud Strabonem legere est libro xiii. Ideo Corinthij præclari facinoris ciuis eorum memores, eius exemplum in nummis impressere. Chimæram enim aiunt Lyciæ montem fuisse, in imo leonibus & serpentibus inhabitabilem, in medio autem pascua esse, cuius è vertice summo flammaram globos, admodum Aetnæ in Sicilia, vt Solinus dicit, & Vesuij in Campania erumpere inquirunt, vnde datus est fabulæ locus, vt Chimæra monstrum dicatur tria capita habere, vnum leonis, aliud Chimærae, hoc est capellæ, aliud draconis, illorumq; capita ignem efflare; de quo Lucretius:

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.
inde & Ouidius Metamorph. vi.

Quoque Chimæra iugis, medijs in partibus hircum,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.

Quare & Homerus inquit:

Γρόσε λέων ὄπιθεν δέ δράκων, μεσσή δε χίμαιρα.

Hesiodus quoque in Theogonia triceps monstrum fuisse ostendit his versibus

ἠδὲ χίμαιραν ἔτικτε πνέυσαν ἀμαιμάχeton πῦρ,
 Δεινήντε, μεγάληντε, ποδώκεάτε, κρατερήντε.
 Τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί, μία μὲν χαροπόιο λέοντος,
 ἠδὲ χιμαίρης, ἠδ' ὄφις κρατεροῖο δράκοντος,
 Προσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκον, μέσση δ' ἔχιμαίρα,
 Δεινὸν ἀποπνεύουσα πυρὸς μένος ἀθρομένοιο.
 Τὴν μὲν πῆγαστος εἶχε, καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης,

Palephatus autem inquit, iuxta Xantum fluvium, Telmiso in monte, tres tantum aditus fuisse, duo ex anteriori parte ciuitatis Xanthiorum, alterum retro ex Caria, reliquas vero rupes fuisse; in medio ingentem terræ hiatus, ex quo ignis exibat; in his etiā
 10 altum montem, cui nomen erat Chimæra, cuius in anterioribus aditibus habitasse leonem, retro vero draconem: quem in montem Bellerophontem igne immisso, filuam atque simul feras comburentem, habitabilem fecisse: ex quo fabulam fictam esse, scribit. De Chimæræ item forma Homerus Iliados libro vi. ita scribit: Principio imperat, vt Chimæram expugnet, atque oc
 20 cidat, animal indomabile, inexpugnabile, neque humano, sed
 20 diuino genere ortum, antierius quidem leonem, posterius uero
 20 draconem, medio autem capram, atque terribiles ex ore flammarum globos cum spiritu effundētem. Seruius itaque eandem,
 30 quam Homerus, formam describit: vnde ab Horatio triformis appellatur. hinc Ouidius Tristium libro III.

Esse canes vtero sub virginis, esse Chimæram,

A truce quæ flammis separat angue leam.

Chimæram perinde ex Echidna & Tiphone natam esse, postremo à Bellerophonte, pegasi auxilio, occisum esse, poetæ fingunt. Pegasus autem, equus alatus, ex sanguine Medusæ natus est secundum Ouidium, & Fulgentium; vel Medusæ filius à Neptuno genitus, vt Aratus dicit, cum Bellerophontem excussisset, in cœlum subuolasse, & inter sidera ab Ioue collocatus traditur. Eusebius autem, & ante eum Palephatus, Bellerophontis animum coercitum significari tradunt. nam leonem, fortitudinem; capram, procacitatem, atque lasciuiam, cui ille fortiter obstitit; draconem, insultum, pugnamq; periculosam interpretari aiunt,
 P ex quo

ex quo emanauit illud Horatij dictum, cum de iuuenis perduto amore loqueretur,

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

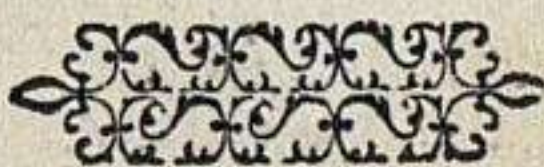
Chimæra enim, vt in Mythologijs Fulgentius libro III. narrauit, quasi *κυμέρωτος*, idest fluctuatio amoris, interpretatur. Ideo etiã Chimæra pingitur, quia amoris tres modi sunt, hoc est incipere, perficere, & finire. Dum enim amor recens venit, vt leo feraliter inuadit, vnde & Epicharmus ait, *δαμασῆς ἔρως λεοντεία δινάμειθάλερος*, idest domitor cupido leonina virtute virescēs. Nam & Virgilius in Georgicis tetigit, dicens:

Catulorum oblita læna
Sæuior errauit campis.

At vero capra, quæ medio pingitur, perfectio libidinis est, illa videlicet causa, quòd huius generis animal sit ad libidinem valde procliuum: vnde Virgilius in Bucolicis ait: *Hoediq; petulci*. Ideo & Satyri cum caprinis cornibus pinguntur, quia nunquam saturantur libidine. At vero, quòd dicitur postremum, draco illa ratione ponitur, quia post perfectionem vulnus det pænitentiae, venenumq; peccati. Erit hic ordo dicendi, quod primum sit in amore inchoare; secundum, perficere; tertium, pænitere de perfecto vulnere. sic Fulgentius. Præterea Cælius Lætionum antiquarum ex Theogoniae Hesiodi interpretibus. sic de Chimæra verba fecit lib. XIII. cap. IX. (in hoc enim sua gloria eruditissimum virum fraudare nolo) Nunc illud enotamus, inquit, Chimæram sensu allegorico, tres thetoricæ partes indicare: dicanicum, siue iudiciale: panegyricum, seu demonstratiuum: symbuleuticum, vel deliberatiuum: vt leo dicanicum præferat genus, quod exterret, ac elingues quodammodo ex aduersum dicentes constituit. Chimæra vero, idest capra, panegyrici obtineat typū: quia lasciuiat lætius simul qui dicit, simul etiam qui audit. Symbuleuticum genus draconis esse aiunt, quod varium in primis sit, ac *πολύτροπον*, idest multarum conuersionum, & longiore ad persuadendum orationis tractu vtatur. Monstri vero mater, ab Hesiodo

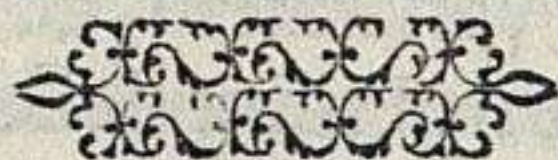
„ siodo dicitur Echidna (ego in sequentium numismatum Com-
 „ mentarijs Echidnae imaginem ex antiquis nummis descripsi) qua
 „ non esse aliud volunt , quam ποικίλον νόον καὶ πολυειδή , idest variam
 „ multiformemq; mentis vim , aut longiorem , πολυέλικτον , idest
 „ multiplicibus implicitam spiris artem , Chimærae instar ignis euo-
 „ mentem globos . Cæterum pro ingeniorum tamen captu , sunt
 „ qui varie admodum Chimærae figmentum , ad veritatem reuo-
 „ cent , nam , vt missa faciamus alia , est qui ἠθικῶς esse Chimæram
 „ putet vitiorum quandam varietatem , ac multiformem , perinde
 10 ac Chimera est , vim : quam perimit Bellerophon , idest vir bonus
 „ prudensq; , qui Bellerophon nuncupatur , velut malorum occisor :
 „ nam ex dialecto , bellera vocantur mala , id est τὰ βέλλερα . haete-
 „ nus Cælius . Bellerophon itaque Latinae sapientiae consiliatorem
 interpretatur , teste Fulgentio ex Homeri , & Menandri auctori-
 tate . Antion vero contrarium , & prætos Pamphila lingua fordi-
 dum dici , idem tradit , Hesiodo scribente , Cum simili fere sigil-
 lo percussus & alter est nummus æreus , tam in anteriori parte ,
 quam in auersa , cum inscriptione Græca , vt vides , ex qua vetu-
 state consumpta , vix illa elementa depromere potuimus .

C. IVLI CAESARIS

NUMISMATA.

QVAE EIVS POST MORTEM
EDITA SVNT.ANNO VRBIS
DCCIX.IN DIVI IVLI IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

NUMMO XIII.

ET

VITVLI, NOTAS.

IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

NUMMO XLV.

COMMENTARIVS.

CCISO Cæsare Idibus Martijs per sexa-
ginta coniuratores, qui in eum conspira-
uerant, Senatu spectante, moxq; Anto-
nij Consul is hortatu, de more consecra-
to, nummi signati sunt cum Cæsaris ima-
gine, & ab occipitio eius lituo, cum scri-
pto: DIVI IVLI, à tergo vituli sigil-
lum, cum his litteris supra: Q. VOCONIVS:
sub

sub pedibus, VITVLVS. Animal hoc analogice cognomen Voconij ostendit. cuius exemplum ex nobilissimo honestissimi Torquati Bembi Musæo accepi. Voconiorum enim familiam Romæ fuisse, tum ex Q. Voconio Saxa tribuno pl. intelligi potest, à quo lex nobilis de mulierum hæreditatibus lata est, tum etiam ex vetustis lapidibus, qui in Saguntio Hispaniæ oppido sunt, comper- tum est.

VOCONIVS . ROMANVS.

P A T R I . O P T I M O .

ex alio ibidem,

C. VOCONIO C. F. GAL.
PLACIDO. AED. II. VIRO II.
FLAMINI. II. QVAESTORI.
S A L I O R V M M A G I S T R O .

item

POPILIAE L. F. RECTINAE
AN. XVIII. C. LIGINVS C. F.
GAL. MARITVS VOCONIVS
R O M A N V S V X O R I .

20 Voconiorum cognomento Vitulorum gentem fuisse, ex antiquo marmore in Germania, quod est in vico Frauenste, intelligitur:

MARTI. LEVCETIO. PRO
SALVTE. IMP. DOMINI. N.
AVG. PII. Q. VOCONIVS.
VITVLVS LEG. XXII. PR. P.F.
P O N E N D V M . C V R A V I T .

Quinetiã Voconiorum gentem perillustrem Romæ temporibus Cæsaris fuisse, indicat Cicero Epistolarum ad Atticum libri VIII. 30 epistola XXIII. inquit: Sed memento, præter Appium, neminem esse fere, qui ius non habeat transeundi: nam aut cum impe- 30 rio sunt, vt Pompeius, vt Scipio, Setenas, Fannius, Voconius, 30 Sextius. Quis igitur hic fuerit Voconius, non ex loco Cicero- 30 nis solum, sed etiam ex demonstratis monumentis iam planum fieri potest.

IN

IN DIVI IVLI IMAGINIS,
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O X V .

ET
VITVLIA Q. VOCONIO

VITVLO Q. NOTAS.

IN POSTERIORVM PARTIVM

N V M M O X L V I .

COMMENTARIVS.

ED & Cæsaris imagine, alter nummus argenteus tantummodo asper est, in aversa parte Vituli signo ac litteris, supra: Q. VOCONIVS, infra S. C. sub pedibus, VITVLVVS Q. DESIGN. qui habetur apud Torquatū Bembum, Petri Bembi Cardinalis hæredem, virum & suauitate morum, & benignitate præstantissimum. Ex

Quæstoribus alij fuere ærarij, qui & urbani appellabantur; alij prouinciales. Urbanorum autem munus fuit, pecuniam pu-¹⁰ blicam in ærarium delatam in tabulas publicas referre, vnde Varro Quæstores ærarij dictos scribit, qui pecunias conquirent publicas, teste etiam Tacito libro XIII. Alexander ab Alex. Genial. Dierum libri II. cap. II. de Quæstore Urbano ita inquit: Nam & ærarij, & vectigalium Populi Romani curam gessere: tum si quid pecuniarum

„ pecuniarum publice vel priuatim erogari, vel in ærarium condi
 „ deberet. Quæstorum curæ demandabatur, cumq; exercitus scri
 „ bi, & in campum legiones educi oporteret, signa militaria à Quæ
 „ storibus ex ærario promebantur, eaq; ad Consules in expeditio
 „ nem ituros mittebantur. hæc ille ex Liuiio, Cicerone Verrina
 rum prima, ex eodem in Prætura urbana, ex Epistolarum ad
 Quinctum Fratrem libri primi epistola prima, & ex Asconio in
 Diuinationem, didicit. Idem paulo post urbanam Quæsturam
 primum magistratum fuisse, qui adolefcētibus daretur, inquit:
 10 Licet Quæstura ex minoribus magistratibus in vrbe foret, eius ta
 „ men dignationis erat, vt optimus quisque & bonæ indolis ado
 „ lefcens, ex illa gradum ad reliquos honores faceret. nanque hinc
 „ aditum reliquis ineundis magistratibus auspicabatur: siquidem
 „ primis experimentis Quæsturæ initiati, qui nullis ante honoribus
 „ vserant in culpata vitæ testimonio, ad ædilitatem, mox prætu
 „ ram, & demum Consulatum euehebantur. sic ille. Prouincia
 les porro ij erant Quæstores, qui cum Imperatoribus Romanis,
 hoc est cum Consulibus, & Prætoribus in prouincijs ad exigen
 da vectigalia, ac tributa, omnemq; pecuniam administrandam,
 20 prædam, ac manubias in rationes publicas ad ærarium referen
 das à Populo mittebantur, vt apud Liuium legere est. multas
 quoque pecuniarias cura fuit tam Romæ, quàm in prouincijs
 exigere, & in publicis tabulis notare; omniumq; rerum pecu
 niarumq; notas, & illustres rationes dare: illasq; confectas per
 suos scribas in ærarium deponere. hos Thesaurarios bellicos ho
 die appellant. quorum etiam ius quandoque fuisse extra urbem
 fascibus vti, interdum cum securibus, eiusdem libri primi ca
 pite xxvii. legere est. Imperatoris etiam, suoq; nomine argen
 tum, aurumq; signare ius habuere, vt in nummis antiquis à me
 30 obseruatum est. Quæstores enim moris fuit tum ex plebe, tum
 patricijs promiscue creari, quod Cicero ostendit Epistolarum
 ad Atticum libri vi. epistola vi. scribitq; Fenestella capite
 iii. de Magistratibus. Auctorem præterea habemus Dionem
 libro xliii. post Hispaniam à Cæsare subactam, ab eo Quæ
 stores

stores vsque ad numerum XL. designatos fuisse: quorum fortasse ex numero hic fuerit Voconius: atque apud eundem Cæsarem Commentariorum de Bello Gallico libro primo, singulis legionibus, singulos legatos, & Quæstorem præfecisse, vti eos testes suæ virtutis haberet, memoriæ proditum est.

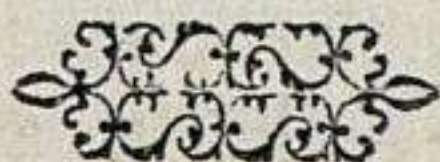

AEGY-

AEGYPTO CAPTA

A CAESARE AVGVSTO
ANNO VRBIS DCCXXII.

IN DIVI IVLI IMAGINIS
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O X V I .

ET

CROCODILI SIGILLI, NOTAS,
IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

N V M M O X L I I .

COMMENTARIVS.

AEGYPTVS, felix, ac potens nauibus, frumento, atque pecunijs, Cn. Pompeio à Cæsare victo, & ab Achilla, exercitus regij præfecto, Photino eunucho, thesauri custode, Theodoro Samio, regis præceptore, & à Septimio, Tribuno militum, interfecto, vt Cæsar scriptum reliquit libro Ciuiliū bellorum III. Dio XLII. & Florus III. vel à Sempronio Romano, vt Appianus Ciuil. II. post diuturnam, admodumq; periculofam cum Alexandri-

Q

xandri-

xandrinis dimicationem, in potestatem redacta est. quo autem pacto hoc acciderit, breuiter attingam. Audito Cæsar Pompeij ab eo victi in Aegyptum transitu, solita festinatione sua, cum nemini patefecisset iter, Alexandriam clam peruenit: quo in loco à regijs ministris perbenigne receptus est. forte rex moram circa Cassium montem adhuc agebat cum copijs, vt Cleopatrar, suæ sororis, armis, quibus in se bellum parabat, obsisteret, quæ Aegypto eiecta, exercitu regnum, sibi æque ac fratri à patre relictum, vendicare conabatur: siquidem Ptolemæus pater testamento reliquerat, vt Cleopatrar sorori Ptolemæus filius, natu grandior, 10 more Aegyptiorum regum, matrimonio coniungeretur, simulq; regnarent, ac tutorem Pop. Romanum haberent. sed per regis propinquos atque amicos expulsa fuerat. Tunc Alexandrini, cū Cæsarem Cos. Cleopatrar forma accensum, Cleopatrar regnum daturum esse suspicarentur, in eum concitati sunt. quare ipse tunc palam defuncti patris Ptolemæi testamentum protulit, dicens ad se Consulem atque Dictatorem, potentiã Pop. Romani in manu habentem, controuersias regum pertinere: atque ita ex duobus filijs maiorem natu Ptolemæum, & ex filiabus eam, quæ ætate antecedebat, Cleopatram, cum minor natu esset Arsinoe, regnū 20 administrare iussit, teste ipso Cæsare Ciuil. III. & Dione XLII. Mox Photino, & Achilla, in Pompeium commissi sceleris præmio, morte multatis, Theodoroq; fugiente in Asiam à Cassio cruce suspenso, iterum tumultuatis, cum regium exercitum in eū concitassent, prælio tandem, iuxta Nilum victi sunt, quo flumine regis cadauer postea cum lorica aurea inuentum est anno vrb. DCCV. ipso iterum Cos. & Dictatore. Cleopatram autem fratris loco, ob stupri gratiam, solam regnum Cæsar voluit obtinere. sed veritus, ne Aegyptij, ob feminæ imperium, aliquid iterum nouarent, eam cum alio minori fratre in matrimonium con- 30 iungere statuit, & verbis quidem vtrique regnum tradidit, re autem Cleopatram solam reginam constituit. Sic Aegyptus à Cæsare primum capta est, sed Romano tunc haud subacta est imperio: Octauiani subinde Cæsaris temporibus, victa ab eo Cleo-
patra

patra cum Antonio nauali certamine apud Actium promontorium anno vrbis DCCXXII, prouinciæ formam accepit: eamq; primus apud Alexandrinos Cornelius Gallus administravit. cuius ob rei memoriam, hic argenteus nummus cum alijs partim diuersis, in Diuiq; patris reuerentiam, ab Augusto signatus est cum eiusdem Diui Iuli effigie ab vno latere, & Cometæ, vt opinor, sigillo; ab altero vero Crocodili imagine; cuius beluæ rationem, atque Cometis, oportuniore loco in numismatibus eiusdem Augusti explicabo. Hæc autem ex Cæsaris Commentariorum de Bello Ciuili libro III. & IIII. Liuij CXII. Appiani II. Dionis XLII. Flori IIII. Suetonio, Plutarcho in Pompeio, & in Cæsare, Sex. Ruffo, & Eusebij Chronicis, accepimus. Huius autem nummi copiam mihi fecit egregius vir, Ioannes Sambucus Tirnauiensis, Pannonius, antiquitatum amantissimus.

IN DIVI IVLI IMAGINIS,
IN TABVLAE CAPITVM

N V M M O

ET

CVRRVI ELEPHANTORVM, NOTAS,
IN TABVLAE POSTER. PARTIVM

N V M M O XLIII.

COMMENTARIVS.

OVIMVS ex aëreo vnciali fere numisma-
te, impresso post Cæsaris mortem, quod
fane haud vetus comperi, sed, vt mea tu-
lit opinio, recenter flato, licet nonnulli,
qui hoc studium profitentur, ab exempla-
ri perantiquo exceptum fuisse arbitren-
tur, de quo in præsentī meam non sum
laturus sententiam, donec de meo iudi-
cio testimonio veteris nummi certior factus fuero : quæ tamen
ad notæ pertinent explicationem, minime prætereunda iudicavi. ¹⁰
Fortuna igitur Cæsari breui tempore quinque nobilissimorum
triumphorum materiam præbuit, Gallici, Alexandrini, Pontici,
Africi, atque Hispanientis, vt Liuius docet libro c x v. & c x v i.
quattuor, post deuictum Scipionem, ac Iubam, eodem mense,
sed interpositis diebus egit, vt Tranquillus refert cap. xxxvii.
nouissimum autem post superatos Pompeij liberos. Primus enim
de Gallia fuit triumphus, in quo plurimas, & maximas duxisse
nationes

nationes, Appianus inquit Ciuilium II. in hocq; Rheni, atque
 Rhodani fluuiorum, & ex auro captiui Oceani simulacra, inter
 pompæ fuere gestamina. Sequenti vero triumpho, qui fuit Ae-
 gyptius, in ferculis Nilus, Arsinoe regina, & ad simulacrum i-
 gnium ardens Pharus, teste Floro, de quo & Dio libro XLIII.
 Deinde Ponticum de Pharnace: inter cuius pompæ fercula trium-
 verborum prælatus est titulus, Veni, vidi, vici. quæ verba à Thu-
 sco Romano prius dicta fuisse, supra memorauimus. Huic pro-
 ximus fuit Libycus, non de Scipione, sed de Iuba, & Mauris, in
 10 quo captiuis filius Iuba quoque nomine, qui postea inter doctis-
 simos scriptores rei rusticæ numeratus est, tunc infans admodum
 ducitur, Plutarcho tradente, atq; Appiano. ex his subactas provin-
 cias, Hispaniam, Pharsaliam, & Thapsum, Appianus memoriæ
 prodidit, triumphis per simulacra, & imagines inscriptas, homi-
 numq; clades pariter expressas fuisse, viros quoque similitudini-
 bus varijs scriptisq; repræsentatos, Pompeij imagine excepta.
 Hos quidem triumphos duxit tertium ipse Consul, simulq; ter-
 tium Dictator anno vr̄bis DCCVII. Deinde quartum Dictator, at-
 que totidem Consul sequenti anno, profligatis iunioribus Pom-
 20 peijs, de Hispania egit triumphum, & Munda oppidum præfe-
 rebatur. Inde Velleius, Quinque egit triumphos, inquit, Galli-
 ci apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine,
 Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitit. Hic Velleij lo-
 cus postulare videtur, vt meã de hoc sententiã proferã, quis fue-
 rit ex citro Gallici triumphii apparatus; Alexandrini ex testudi-
 ne, Pontici ex Acantho, Africi ex ebore, & qui Hispaniensis
 ex argento rasili; quod à plerisque viris doctis ignoratum audio.
 Hunc igitur in primis Gallici triumphii apparatus, intelligo cur-
 rum, in quo Cæsar triumphauerat, atque oppida, vel simulacra,
 30 in triumpho prælata, ex citri ligno fuisse confecta: Siquidem hoc
 ad luxuriam veterum lectulorum, & mensarum in ornamentis at-
 tulisse, Plinius indicat libri XVI. cap. XLIII. Quod Cicero Verr.
 VI. hisce verbis etiam declarauit: Tu maximam, & pulcherrimã
 mensam citream à Q. Lutatio Diodoro, qui, Q. Catuli benefi-
 cio,

cio, à L. Sylla ciuis Rom. factus, omnibus scientibus Lilybæi abstulisti. & Martial. lib. ix. ita ostendit :

Et testudineum mensus quater hexaclinon,

Ingemuit citro non satis esse suo.

An intelligendum est, militum triumphum comitantium vestes citrino fuisse colore, insuper ianuam palatij, ac Iouis optimi max. templi postes, totumq; Capitolium ornatum fuisse? Citrus enim arbor priscis Romanis Imperatoribus fuit rarissima, nobis notissima vulgatissimaq; est, à Plinio libri xii. capite iii. Assyria dicta; & à Dioscoride, Medica: nam è Medorum prouincia alias in 10 regiones translata esse dicitur. Arbor quidem nobilissima est, quæ sola apud Atlantem montem in Mauritania nasci dicitur, quondam ob raritatem suam gratissima, teste Theophrasto libri iii. cap. iiii. cuius etiam fruticum fumo, ijs super ardentibus aris impositis, rem sacrã facere moris fuisse, docet Plin. lib. xiii. cap. i. quod etiã Romæ in colosseæ Traiani elegatissimis columnæ sculpturis comperimus. Cæterũ de hac arbore scitu dignissima legere est apud Theophrastũ loco superius citato, apud Dioscoridem lib. i. cap. cxxxii. apud Plinium libri xii. cap. iii. libri xiii. cap. i. libri xv. cap. vii. xiiii. xlix. libri xvi. cap. xliii 20 libri xvii. cap. x. & libri xxiii. cap. iiii. & cap. vi. sed planius apud doctissimum, totoq; de genere humano benemeritum Andream Mathiolum Senensem, medicum, philosophum, in Dioscoridis libros; & apud eos, qui ab ipso Mathiolo citantur. Ex Acantho Ponticum triumphum Cæsar egit. Acanthus enim arbor est in Aegypto, semper frondens, vt oliua, & laurus: acanthos dicta, quia spinis est plena, qua abundat etiam Circinã insula, Seruio teste in illis Maronianis Georgicorum secundo.

Aspice & extremis domitum cultoribus orbem,

Eoasq; domos Arabum, pictosq; Gelonos.

Diuisæ arboribus patriæ. sola India nigrum

Fert hebenum: solis est thurea virga Sabæis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaq; , & baccas semper frondentis acanthi?

Ex

Ex quo ligno, veluti de citro dixi, possumus interpretari currum triumphi in Pontici fabricatum fuisse, hostium postes, & reliqua exornata, vel militum clamydes ex acantho herba contextas fuisse: siquidem herba quædam acanthus quoque dicta est, cuius lanugine vestimenta texebantur, sericarum vestium instar, teste Dioscoride libri III. capite XVI. unde & illud est Virgilij Aeneidos primo:

. . . . . pallam signis, auroque rigentem,
Et circumtextum croceo velamen acantho.

10 Et Statij Silvarum libro III.

Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
Texitur, & signis crescit torus asper eburnis.

Inde & Plinius libri XXII. cap. XXII. inquit, Acanthus est topiaria & urbana herba, elato longoque folio, crepidines marginum, assurgentiumque pulvinorum toros vestiens. Ex quo conijcitur nobilissimam herbam fuisse, cum hac pulvinaria deorum induerentur, ut ex Statio, & Plinio, qui & libri XXIII. cap. XII. ita scriptum reliquit: Huic similis est spina illa, quam Græci acanthion vocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneosa lanugine obductis: qua collecta etiam vestes quædam bombicinis similes fiunt in Oriente. Ex acantho igitur, ut dictum est, arbore currus triumphales, oppida, & reliqua facta fuisse, aut ex herba eodem nomine appellata, palatium, & templa exornata, vias, quibus triumphus ducebatur, stratas, atque opertas fuisse, existimari potest. In Alexandrino triumpho item apparatus est testudine fuisse intelligendum, hoc est, currum triumphalem, & quæ in triumpho res præferiebantur, testudinibus in laminas sectis exornatas: nam testudinum putamina secare in laminas apud Romanos in usu fuisse ad lectos, & repositoria vestienda, pro ornatu, Plinius scribit libri IX. cap. XI. qui & auctor est, testudines ad hoc officium idoneas fuisse, ob earum magnitudinem, quam tantam fuisse ait, ut earum teguminibus, vice nauigiorum, Indico in mari vterentur; vel inter insulas rubri præcipue maris his nauigare cymbis, atque singulorum superficie in Carmaniæ angulo

angulo apud Chelonophagos casas tegere, ibidem tradit, atque libri vi. capite xxiv. qua quidem magnitudine & in Taprobana insula testudines reperiri, idem scripsit libri vi. cap. xxii. unde illud est supra recitatum Martialis libri ix. carmen:

Et testudineum mensus quater hexaclinon.

nam antiquis summo in pretio fuit testudineum hexaclinon, hoc est stibadium, quo fulti discumbebant conuiuæ, sex lectos conuatorios capiens, quos ex operæ testudineato facere Carbilium Pollionem primum instituisse, apud eundem Plinium legere est libri ix. capite xi. De cuius operis genere meminit idem etiã 10 libri xvi. capite xliii. De Africo porro triumpho ex ebore, illud sane intelligendum est, quod de præcedentium triumphorum ornamentis. ex ebore enim non modo deorum simulacra, mensarum pedes, ac ipsas mensas, lectulos, vehicula, sellas, ensium etiam vaginas, sceptrâ, aliâq; complurima opera cõficere, vel adornare, vti nunc etiam in complurimis operibus moris est, verum etiam currus exornare, ac imagines, quæ in triumphis præferiebantur, vel oppidorum signa ex ebore facta gestare, scriptorum monumenta plane declarant, præsertim Dionis libro xliii. qui de Hispaniensi Cæsaris triumpho scribens ita inquit: 20 Proinde triumphum (cum non modo de extraneo hoste nullo victoriam reportasset, sed tantum etiam ciuium numerum perdidisset) non ipse tantum duxit, exhibito iterum populo prandio tantquam in communi quadam felicitate, sed Fabio etiam, Pedioq; legatis suis, quiq; nihil proprijs auspicijs gesserant, triumphandi potestatem fecit. qua in re id risum multum excitauit, quòd ij imaginibus, ferculisq; non nullis non eburneis, sed ligneis vtebãtur. Quibus quidem verbis manifestissime apparet moris fuisse inter pompæ triumphorũ gestamina ex ebore signa præferre, quod vel Quinctiliani testimonio inferius declaratur. Sed & de hoc genere, vt etiã de citro, ac testudine, his verbis Plinius mentionem fecit lib. xvi. cap. xliii. Hæc, inquit, prima origo luxuriæ, arborem 30 alia integri, & viliores ligno pretiosiores cortice fieri, vt vna arbor sapius veniret. Excogitatae sunt & ligni bractæ. nec satis. cœpere

» pere tingi animalium cornua, dentes secari, lignumque ebore distin-
 » gui, mox operiri. Placuit deinde materiem & in mari quæri. Testu-
 » do in hoc secta. Nuperque portentosis ingenijs principatu Nero-
 » nis inuentum, ut pigmentis perderet se, plurisque veniret imitata li-
 » gnum. Sic lectis pretia quærentur, sic terebinthum vinci iubent
 » sic citrum pretiosius fieri, sic acer decipi. Modo luxuria non fuerat
 » contenta ligno, iam lignum emi testudinem facit. Hinc Quincti-
 » lianus eburnea oppida Cæsaris in triumpho prælata esse testatur
 10 lib. vi. cap. iv. vbi dicit: Ea dicatur sane fictio: ut Chrysippus, cum
 » in triumpho Cæsaris eborea oppida essent translata, & post dies
 » paucos Fabij Maximi lignea, thecas esse oppidorum Cæsaris dixit.
 Argento præterea rasili Cæsarem quinctum egisse triumphum, Velle-
 ius cum dixerit, nil aliud intelligi voluisse, mea est opinio, quam
 imagines hominum deuictorum, simulacra urbium, fluminum, pro-
 uinciarum, atque ipsum fortasse currum ex rasili argento fuisse, hoc
 est quasi rasum, & nihil extantis aut redundantis plenitudinis, ut in-
 terpretatus est Vallæ lib. i. cap. viii. vel, ut ego arbitror, rasili, id est
 non cælato, quod est contrarium argento aspero, id est cælato: quod
 20 scilicet simulacra illa confecta fuisse ex argenteis laminis pla-
 nis, rasisque, & politis, quæ intus vacua forent. qua cum de re
 differerem cum Tiberio Deciano, & cum Carolo Sigonio, ui-
 ris sane veterum rerum peritissimis, probare meam opinionem
 visi sunt. Suetonius scriptum reliquit, Cæsarem Capitolium
 ascendisse ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque fini-
 stra lychnuchos gestantibus: ex quibus quatuor atque sexaginta
 in victoria Libyca captos fuisse, testem habemus A. Hirtium
 de Bello Africo libro v. Hac enim in occasione videtur num-
 mus æreus percussus, (si quidem perantiqui hoc sigillo inueniun-
 tur nummi) cum imagine Cæsaris ab vno latere, & scripto:
 30 D I V I I V L I. ab altero autem cum curru triumphali ab Ele-
 phantibus quatuor ducto, superque currum ipso Cæsare trium-
 phante sinistra manu laurum gestante; fortasse currui ex ære Cy-
 prio exemplo alicuius in sublimi loco positi. Verum nummum
 ex notis infra impressis Aegyptium esse opus comperi: nanque
 R hoc

hoc ex alijs Canopicis , Alexandrinis , Heliopolitanis , aliarumq; præfecturarum nummis , obseruatum est . in quibus explicandis non paruo mihi adiumento fuere sacrę Aegyptiorum litteræ , ex vetustissima atque admirabili fabula Bembea à me nuper edita , & Imperatori Ferdinando missa . Cæsarem porro elephantibus curru iunctis triumphasse , ex huius nummi testimonio patet , quem tamen post Cæsaris mortem signatum esse , ipsa inscriptio , D I V I I V L I , quæ est in anteriori facie , ostendit .

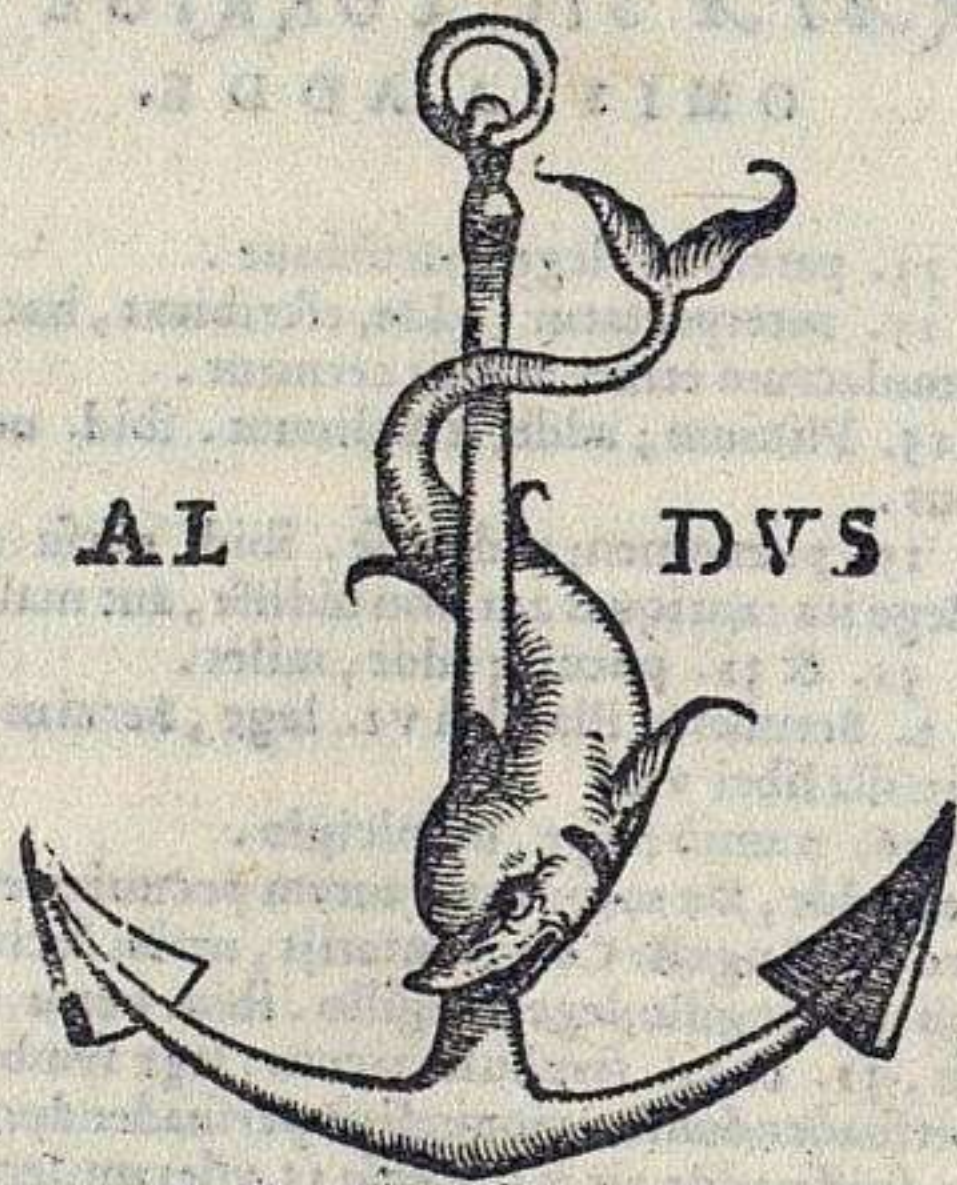
F I N I S .

ERRATA SIC CORRIGE ET
OMISSA ADDE.

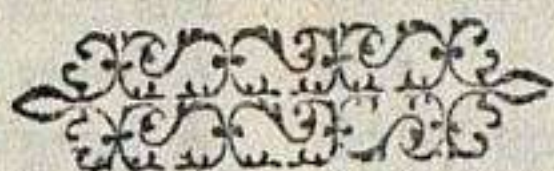
- Pag. 26. versu 33. partioque; lege, partitione.
Pag. 35. versu 15. interpretatur; adde, ascribitur, hacq; de causa circa
Apollinis simulacrum etiam addita cernitur.
Pag. 69. versu 15. Plinium; adde, & Solinum. ibid. versu 19. soli;
lege, Solinus.
Pag. 70. versu 15. prænomen; adde, esse. ibid. versu 22. antiquas ma-
le legisse; lege ita: antiquas aut non uidisse, aut male legisse.
Pag. 73. versu 31. & 32. potuit; adde, miles.
Pag. 76. versu 2. Seruius in illa libri vi. lege, Seruius de Miseni func-
te loquens in illa libri vi.
Pag. 91. versu 26. muniò; lege, municipio.
Pag. 96. in fine; adde, De magistratu autem pecuniæ feriendæ latè in se-
quenti libro, in Augusti Commentarijs, uerba fecimus.
Pag. 109. versu 5. trugillo; lege Trugillo. ibid. versu 11. & 12. dele. ( )
Pag. 114. versu, 31. & 32. symbulenticum; lege symbuleuticum.
ibid. versu 34. persuadendum orationis; lege persuadendum orationis.
pag. 119. versu 9. fuisse; adde, ait. ibid. versu 15. usierant; lege, usi erant.

RERVM OMNIVM MEMORABILIVM
 QVAE IN PRIMO COMMENTARIORVM
 IN CAESARVM NVMISMATA LIBRO
 CONTINENTVR INDEX.

A ACHANTO ar-	Aetnae crateris ambitus	43
bore in Pharnacem	L. Afranius Pompeii legat.	11
triumphi appara-	L. Afranius Pompeii legatus à Cæsa. de-	
tus	uictus	45
57	Africa serpentibus secundissima	64
Acanthi arboris co-	Africae subiugationis typus	72
rona capitis infi-	Africa à Cæs. subacta sub tributo pop.	
gne	Romano collata	73
57	in Africam Cæs. profectio	80
ex Acantho, appara-	in Africa Cæsar felicitatis auctor	85
tus Cæsaris in triumpho Pontico	Africus Cæs. triumphus	124
115	A. Albinus à Cæsare in Ciciliam mis-	
Acanthus arbor in Aegypto semper fron-	sus	48
dens	116	Albogalerus in sacris
127	127	74
Acanthion quid	127	Albus equus cur in Solis quadrigis
Acanthus herba	76	93
Acerra in sacris	121	Albus equus zephiro sacer.
Achilla,	121	94
Achilla morte multatur	122	Alexandri amantissimus Cæsar
in Actis Apost. de fascibus quid	88	35
Actium promontorium	123	in Alexandrinos bellū gessit Cæsar
67	123	36
Adrumetum Africae oppidum	67	Alexandrinus tumultus sedatus
51	67	51
Aedilitas, secundus magistratus	119	Alexandri magni imago a Cæs. uisa
119	119	72
Aegyptiorum sacre littere adiumento	130	Alexander ab Alexandro de galero pon-
auctori fuere i explicados nūmos	130	tificis quid.
130	130	75
Aegyptus felix uariis de causis	121	Alexander ab Alexandro de pont. officio
121	121	quid
Aegyptius nummus	129	82
129	129	Alexandrini nummi
Aegyptus à Cæsare capta	122	129
122	122	Alexandrinus Cæs. triumphus
de Aegyptiis rebus qui scripsere	123	124
123	123	Allegorica Chimææ interpretatio
Aegyptus ab Octauiano prouinciæ for-	123	114
nam accepit	123	A. Alienus ab exercitu quare dimis-
123	123	sus
Aemilius Macer poeta veronensis	104	41
104	104	A. Allienus Cæsaris pretor ac Sicilie
M. Aemilius Lepidus cū Cæs. cos. 63	80	pro Consulè
80	80	41
Aenæ mater Venus	29	Alphonsus. 11. Dux Ferrariæ.
29	29	28
Aenæ pater Anchises	38	Ambitio uirtute superatur
38	38	86
Aeneas Anchisem patrem humeris ges-	39	Amores duo ex Venere nati
39	39	31
fit	39	Amorum nutrices
39	39	32
Aenæ statua in Martis Vltoris tēplo	85	Amoris reciproci uis
85	85	32
Aequitas Cæsaris	85	Amoris obliuionem Cupido Lethæus in
85	85	ducit
Aequitatem inter subditos seruare	86	34
86	86	Amores quatuor apud Philostratum
Aequitas gratia superatur	85	34
85	85	Amor mutuus Augg.
Aequitatis templum	111	88
111	111	Amoris tres esse modos
Aes Corinthium	42	114
42	42	Amphis-
Aetna mons Sicilie		

I N D E X

Amphisbæna serpens	65	Cæsar.	125
Analogica relatio elephantis ad Cæs.	72	Aristæ in nummo Cæs. ad Cereris ca-	78
ab Anchise & uenere Iuliorû familia	35	put	78
Anchises Aenææ pater	38	Ascanius cognomento Iulus	29
Anchises ab Aenea filio geritur	38	Ascanius Iulus Mezentium superauit	19
ab Anco Marcio sunt Marcii Reges	30	in Asia Cæsar felicitatis auctor	85
And. Lauredanus patricius Venetus	73	Asiæ infelicitas, ob serpentum copiã	64
Andreas Mathiolus senensis	126	Asinius Pollio	59
Anni fuerunt ludi Cereris, & quare	78	Aspergillum in sacris	74
Annuam habitationem Cæs. remisit	89	Aspersoriû, siue aspergillum quid	81.75
Anterotis natiuitas	31	& ex quo fieri solebat	78
Anteros ex Venere natus	31	Atia familia unde manauit	28
Anteros cur & quando natus	32	Atia gens unde orta	28
Anterotis parentes	32	Atlas mons in Mauritania	126
Anterota & Lethæus simul colendi	34	Attubi, sine Claritas Iulia	109
Anteros apud Athenienses colebatur	34	Authoris in nummis colligendis dili-	27
Anterotis explicatio	34.35	gentia	27
Antia Præti uxor summa lasciuia	112	Auctor felicitatis Cæs. fuit	85
Antipathia	35	Augur. Cæs.	10
M. Antonii astutum consilium	15	Augustus diuersas statuas in templo Mar-	39
M. Antonius, Magister equitum Cæsa-	36	tis Vltoris poni curauit	39
ris	36	Augusti nomen Octauio impositum ex	61
Antonii in nummo imago	50	L. Planci sententia	61
M. Antonius Augur.	50	de Augure Cæs. Cicero quid	80
Antonius tribus pl. & Augur. a Cæs. fa-	52	Auguratus insigne	81
ctus	52	de Auguratu Liuius Fenestella quid	82
M. Antonius Quæstor.	52	d. Augustinus de beata uita quid	84.85
Antonius Caluus	57.86.88	Aurelia, Cæsaris mater	9
Antoninii Pii nummi cum elephante	71	Aureliæ mors	10.69
Antonini pii Imp. dictum	88	B	
M. Antonius Maximus Patauinus	90	Baidoiz, siue pax Iulia, in Lusitania	109
Apollonius Molonius magister dicen-	14	Baifius de uasculis	77.81
di	14	Bartholomæus Fôtius, Persii iterpres	69
Apologus Porphyrii Platonici	31	& eius error	70
Apollo Delphis	32	Basilæa Colonia al. planco deducta	60
Apostrophæ Veneris simulachrum	30	Basilæa Rauricorum urbs Colonia fa-	59
cur Apostrophia appellata	30	cta	59
Apotheosis diui Iuli, elephantis scal-	68	Beata uitæ notæ	87
ptura	68	Bellerophontis Chimeram in nummis,	111.112
Apotheosim quid indicat	103	occidentis nota	111.112
Appianus de Cæs. munificentia quid	71	Bellerophon sapientie consiliator	115
Appianus de elephante & Cæs. quid	73	Belli ciuilis initium quando	29
Appianus de Imp. nomine quid	104	Belli tessera Cæs. fuit Venus	99
Apulum, sine Alba Iulia, in Dacia	109	Belli Parthici causa	72
Aquila militare signum	107.108	Bellum Mutinense	49
Aratrum symbolum Coloniarum	108	Bellum contra Iubam & Scipionem	41
Arcefilai opus isigne, imago Veneris	99	Bellum ciuile inter Cæs. & Pompeiû	49
Argentû rasile in triumpho Cæs. Hispa-	125.129	Bellum Gallicum	59
nienti.	125.129	Bellum cõtra Titanos à Ioue gestû	107
Arfinoe Cleopatre soror	122	Bembi tabula Aegyptia	130
Arfinoe Reginae effigies in triumpho		Berytus	

I N D E X

Berytus felix Iulia, & Augusta in Syria	109
ex Betula Gallica, arbore fiebāt fasces	88
Bigæ, quadrigæ certauerunt	93
Bigæ erant Lunæ sacre	93
Biugorum cur alter candidus, alter ni- ger	93
Boetius de beata uita quid	84. 85
Bononia Colonia Latina, & cur	111
Bractæ ex ligno	128
Breuium deorum tutulus	96
Brittania à Cæsare tributaria facta	11
D. Brutus iussu Cæs. Galliæ p̄side	148
L. Buca, a nummis cudendis	87
L. Buca tres nummos in honorem Cæs. signauit	98
Buca oppidum Ferentanorum	100
Buccones a bucca dici	100
C	
CADAVER Ptholemei Regis iuxta Ni- lum cum lorica aurea inuentum	122
Caduceus in nummo Cæs. quid	84. 85
Caduceus & Cornucopie quid	85
Caducei historia	88
Cæditius prætor	48
D. Cælius Balbinus Imp.	88
Cælesiria in Syria Colonia Roma	109
Q. Cæcil. Metellus Pius pontifi. max.	10
Cælius Calcagninus	31
Cælii pulchra de Chimæra explicatio	114
Cæsar Alexâdri magni gloriæ emulus	10
Cæsar ad lumina cum elephantis octua- ginta Capitolium ascendit	129
Cæsar Põpei gloriæ obtrectatus est	11
Cæsar. Cos. II. Dict. II. iterû	50. 54. 55
Cæsar Cos. III. dict. III.	11. 58. 59
Cæsarem curru elephantorû triumphaf se, inditium	130
Cæsaris triumphî quinquæ	11. 12
Cæsar uirtuti magis, quàm fortune de- buit	11
Cæsaris munificentia	12
Cæsar Cos. IIII. Dict. IIII.	12
Cæsar. Dict. v.	80
Cæsar pictorum, sculptorum, celatorûq; opera magnis præcis comparabat	12
Cæsaris congiaria	12
Cæsaris liberalitas erga Seruiliam Bru- ti matrem	12
Cæsaris uictoria contra Pompeii libe-	

ros	12
Cæsarion Cæsaris ex Cleopatra filius	13
Cæsarionis mors	13
Cæsar ad libidinem pronus	13
Cæsaris statura	14
Cæsaris Genius	15
Cæsaris Cos. v. Dict. v.	15
Cæsaris honores diuini	15
Cæsaris mors bella peperit maxima	16
inter Cæsares sunt. 40. Augusti appel- lati	26
in Cæsaris nummis uidetur Venus	28
Cæsaris origo ab Ilio Asiæ oppido flu- xit	28
Cæsar Augustus ex Atia familia	28
Cæsar amantissimus Alexandri	35
Cæsar Troianus	35
Cæsaris cum Iliensibus cognationis fi- gna	35
Cæsar in Alexâdrinos bellum gessit	36
L. Cæsar quis fuerit	36
Cæsar Dictator quis	36
L. Cæsar. C. Cæsaris legatus	37
Cæsar Cos. II. & Dict. II.	40. 45
de Cæs. Dictatura qui scripsere	98
Cæsar. & P. Isauricus Cos.	45
Cæsar in amicos, & inimicos pius	46
Cæsaris in hostes prostratos dictum	46
Cæsar liberator patriæ dictus	46
Cæsar Imperator dictus	46
Cæsaris pietas in Pompeium	46
Cæs. in ciues pietas	46
Cæsaris in hostes beneficentia, ac libera- litas	46
Cæsar uiso Pompeii capite & annulo multas effudit lacrimas	46
Cæsar patriæ libertatis uindex	46
Cæsar pro patriæ libertate pugnavit	46
Cæs. cum Seruilio Consul	46. 80
Cæsar fuit Dictator. II. per. XI. tantû	47
Cæsar se ipse Consulem facit	47
Cæsar se ipsum Dictatoré nominauit	47
C. Cæs. Dict. effigies	50
Cæsar euertit Rempub. & leges	51
Cæs. in uictoriis celeritas	54
Cæs. trium uerborum titulus	55
Cæs. Consul designatus cû D. Bruto	60
Cæs. in trophæo erigêdo modestia	56. 64
Cæs. quo tempore in Hispanias bellum duxit	59
Cæs. quo tempore contra Iubam in Afri- cam	2

I N D E X

cam est profectus	59	Cæs. sacrosanctus dictus	98
C. Cæs. Dictator ad decennium	59	Cæsar Venerem inuocauit in pugna	99
C. Cæs. & M. Lepidus coss.	59	Cæsare occiso ludi instituti annui	99
Cæsar a coniuratis occisus	60	Cæs. imaginé Veneris in armis habuit	99
C. Cæs. M. Aemilius Lepidus coss.	63	Cæsar. C. Iul. Cæs. filius mortuo patre	
Cæs. spolia de Pharnace	63	quid institui curauit	99
Cæs. de Ponto uictoria	63	Cæs. qua fuerit statura	103
Cæs. imago in Tabulæ capitum nummo	67	Cæsaris somnium	110
Cæsaris nomen, Elephânté significare	68	Cæsar. quo tempore occisus	116
Cæsarem, Maurorum lingua Elephânté dici	69	Cæs. dubiosa scum Alexandrinis dimicatio	122
Cæsarem, non à cæso matris uentre sic appellatum	69	Caieta Latii oppidum	60
Cæs. cum Gallis bellum gessit	69	M. Calpurnius Bibulus Cos.	10
Cæsar prænomen fuisse quibusdam, non cognomen	70	L. Calpurnius Piso Cæsaris socer	10
C. Cæs. clementia à quibus celebrata		Calpurnia Cæsaris uxor	13
Munificentia,	74	Caluities in Cæsare	106
Religio,		Candei Populi, ophiophagi in sinu Arabico	64
Gloriæ studium,		L. Caninius Regulus Cæs. in Gallia legatus	67
Iustum ac moderatum Imperium	71	Canopici nummi	130
Cæs. Clemētis appellatione gloriatus	71	Capedo in sacris	77. 81. 74. 76
Cæs. quando pro uita decertauit	72	Capedinis & synpulli differentia	77
Cæs. ad Alexandri imaginé lachrymę	72	Capedunculas Numa reliquit	77
C. Cæs. Iouis sacerdos		Capra demōstratiuum genus præfert	73
Item pont. Max. item Augur	72. 78	Capua Roma. Colonia	109
Cæs. cum pompeii filiis prælium	72	Capra pro lasciuia ponitur	113. 114
Cæs. de Iuba Numidie Rege triúphus	32	Captiui duo in Cæs. trophæo	55
Cæs. Flamen Dialis	72	Caput Cæs. lauro redimitum	102. 105
Cæs. cur elephantis imaginem gessit	73	Carbilus Pollio	128
Cæsar summus orator habitus fuit	73	Carolus Sigonius rerum antiquarum illustratur summus	37. 49. 58. 77. 129
Cæs. quatuor triumphi	74	Carthaginis urbis fundamenta lupi euerterunt	109. 110
Cæs. Consul & Dict. III. Augur & Pont. Max.	78	Carthaginem erutá Cæsar erexit	109
Cæs. populo epulum dedit peracto triúpho	79	Carthaginem cur denuo reficiendá Cæsar duxit	110
Cæs. frumentum populo distribuit	79	Carthago. 200. annis post euerisionem a Romanis restituta	110
Cæs. oleum populo distribuit	79	ad Caspias portas magna uis ueneni	64
de Cæs. tertio Consulatu, & Dict.	80	Casilinum Rom. Colonia	109
Cæs. in Africam profectio	80	C. Cassius prætor	15
de Cæs. munificentia Suetonius quid		Cassius mons in Aegypto	122
Cæs. in Hispanias profectio	80	M. Cato Sicilie præfectus	40
Cæs. populo Roma. pacé comparauit	83	Causæ per sortem ordinate	62
Cæs. imago in nummo	84	Cenchrus serpens maculis plæna	65
Cæs. genibus ingressus Cconscendit apitulum	86	Censorinus de Cæs. quid	80
Cæs. pacis belliq; arbiter	90	Cerastes serpens cornutus	64
Cæs. imago tutelata, & laureata	95	Cæs. Cleopatrx forma accensus	122
Cæsar pater patriæ in nummo	95. 96	Cercina insula, Gerbe iã uulgo dicta	126
Cæs. Imp. Pont. Max.	98	Cereris nuptie, Orci nuptiæ	79
		Cereale	

I N D E X

Cereales prætores duo à Cæs. creati	48	Cleopatra regina, Cæsaris amica	13
Cereris imago in nummo Cæs.	78	Cleopatra in Veneris Genetricis tēplū	
Cereris ludi quando edebantur & quare	78	Dææ imaginem contulit	39
Cereris imago quare in nūmo posita	78	Cleopatæ cæna sumptuosissima	60
Cereris imago cur tritico coronata	79	Cleopatra quo serpentum genere interiit	64
Cereris mystica historia	80	Cleopatre imago in templo ueneris in Pharsalia posita a Cæs.	99
Certamen quinquennale quando institutum	90	Cleopatra Ptolemæi regis soror Aegypti eiecta	122
Cæsiones quare sic appellati	69	Cleopatra nubit fratri	122
Chamæ, serpentes	65	Cleopatra cum Antonio in auali certamine superata	123
Chelonophagi populi	128	P. Clodius adulter in Cæsaris uxore	13
Chersydros, serpens est amphibion	65	C. Clouius præfectus urbis	63. 65
Chimæra triformis in nummo Cæs. & ad quid spectet	73	in C. Clouii numismatis explicatione error	66
Chimæra mons Lycie	112	Clouiorum familia	65
Chimæra monstrum triceps fabulose dicitur	112	C. Clusianus ex Cæs. exercitu dimissus	41
Chimæra à Bellerophonte occisa	113	Cluuii nominis error in Cic. epistolis corrigendus	65
Chimæra triformis dicta & quare de Chimæra qui scripsere	112. 113	de C. Cluuius, inscriptio uetus	66
per Chymeram tres rhetoricæ partes intelligi posse	114	Clypei in Cæs. tropheo	55
Chimæra allegorice interpretata	114	de Coloniais Ro. qui scripsere	109. 111
Chimære, & Amoris interpretatio	114	Colonias mittendi quibus erat potestas	110
Cicero de Cæs. Augure quid	80	Coloniarum duo genera	111
Cicero Consul patris patriæ cognomē primus habuit, & quare	96	Coloniæ Romanæ quare sit dictæ	111
Cicero de libertate & pace quid	85	Coloniæ Latinæ quare sit dictæ	111. 112
in Circo maximo spectacula a Cæs. celebrata	28	Coloniæ diuersæ a Cæs. ductæ	109
Cithara cur in nūmo Cæsaris	35	Columna lapidis Numidici Cæsari erecta. 15 eadem a Dolobella euerfa ibi.	
Citharæ significatio	35	Columnæ mortuis nobilibus superponi solebant & cur.	75
ex Citro apparatus Cæs. in triumpho Gallico	125	Columna Traiani	126
Citrus arbor priscis Rome rarissima	126	non Cometis sed Veneris sidus, in nummis ante Cæs. mortem	103
Citrus cur Medica dicatur	126	Cometis typus in nummis Cæs. post eius mortem positus	103
Ciuica corona Cæsari data	9	Comentariorū. 23. librorū ordo	26. 27
Ciuilis belli initium quando	29	Comites Siciliæ	43
Ciuium Rom. in bello ciuili cæsorū numerus	65	Comum, cur postea Nouocomum dictū	109
Cyziceni populi insulani in Propontide	99	Concordiæ templum, in laudem Cæs. 85	
Clementia Cæsaris	14. 15. 84	Concordiæ typus	88
Clementia Cæs. a quibus celebrata	71	Congiararia Cæsaris	12
Clementis nomine Cæs. gloriatus est	71	Congiararia militibus dedit Cæsar.	79
Clementia erga humiles uti	85	Coniuratorum in Cæsare numerus	16
Clementiæ templum	85	Confidius Longus Pomp. Legatus	85
Cleopatra Aegypti regina a Cæsare constituta	11. 39. 60. 122	Consulatus Cæsaris	11. 12
Cleopatre aduentus in urbem	12	Consulatus. 1111. Cæsaris	80
		Consu	

I N D E X

Consulatus. v. Cæsaris	15	Dexterâs iungere, non læuas	88
Consulatum per decennium Cæsar accepit	12	Diales Flamines & eorum officium	74
Consul nemo fuit nisi Dic. prætor	49	Diadema, capitis insigne	57
Consulatus & Dictaturæ tempus	51	Dictaturæ Cæsaris obseruatio	11
Consul in quinquennium fuit Cæsar ac dict. perpetuus	51	Dictaturæ Cæsaris	11. 12
de Consulatu Cæs. tertio, & dict.	80	Dictature magistratus ultra sex menses non solebat esse	51
Consulatus Cæsare per decennium decretus	92. 97	Dictatura. v. Cæsaris	15
Consules in expeditionem ibant	119	Dictaturæ & Consulatus idem tēpus	51
Consulatus quartus magistratus	119	Dictatura Cæs. ad decennium	59
Corduba Hyspaniæ ciuitas	72	Dictatura perpetua Cæs.	98
Corinthum erutam Cæsar erexit	109	de Dictatura Cæs. qui scripsere	98
Corinthus Colonia latina a Cæs. ducta	111. 112	Dicanicum genus apud rhetores	114
Corinthi urbis imago in nummo	111	Dion de Cæs. munificentia quid	29
Corinthium æs	111	Diplomata imagine Veneris signauit Cæsar, & alia	99
Cornelius Cæsarem deprehendit	9	Dipsas serpens	65
Corneliæ Cæsaris uxoris mors	10	Diui Iuli inscriptio in Cæs. nummis	116
Corneliæ, Cæsaris uxor.	13	Dolabrum in sacris quid	76
Cor. nepos de Cæs. quid	73	Drachma quantum ualeat	12
Cornelius Gallus Aegyptum primus ad ministravit	123	Draco pro pugna periculosa Ponitur	113. 114.
Corona ciuica Cæsari data	9	Draco symbolum uictoriæ Ponti &	63
Corona ex acantho	57	Draco serpentis genus	65
Cornucopiæ in nummo Cæs. quid	84. 85	Draco deliberatiuum genus præfert	73
Cornua animalium tingi solita	129	E	
Cornucopiæ & caduceus quid	85	Ex Ebore quid fieri solitum	128
Cossutia Cæs. uxor	13	Eburnea oppida in Cæsaris triumpo	129
C. Cossutius Maridianus cum notis A. A. A. F. F.	95	Eburnum sceptrum	110
Crocodilus in nummo Cæs.	121	Eburneis ferculis in triumphis qui sint usi	128
Cupidines duo Veneris currum trahunt	30. 31.	Ebur in triumpho Cæs. Africo	128
Cupido Lethæus amoris obliuionem inducit	34	Echidna mater Chimeræ	113. 115
Cupidines tres fuisse apud ueteres	34	Echidnæ imaginis interpretatio	115
Curia Saliorum deflagrata	82	Ectypa numismatum	27
C. Curio Cæsaris legatus	40	Elephantem, Cæs. nomen significare	68
Curius triumphalis ex acantho	127	Elephantis & religionis signorum notæ	68
Currus triumphalis Cæsaris ab elephantibus quatuor ductus	129	Elephantis sculptura Diui Iuli apothefis	68
Corru elephantorum triumphasse Cæsarem, inditium	130	ab Elephanthe, cognomentum Iuliis inditum	69
D		Elephas ab auo. C. Iuli Cæs. interemptus	69
DACTILOTHECAS sex Veneri sacrauit Cæsar.	99	Elephas Maurorum lingua Cæsar dicitur	69
Denarii supputatio ad nostrâ monetâ	12	de Elephantis natura qui scripsere	71
Desultorii equi in spectaculis Cæs.	93	Elephantis notæ explicatio	71
Desultores Lucifero & Hespero sacri	93	Elephas gloriæ cupidus	72
		de Elephantis pietate & religione	72
		Elephas militem proboscide circûdat	73
		Elephantis	

I N D E X

Elephãti quatuor in Cæsaris nũmo	129	Extur	47
Elephanti. LXIIII. in Libyca uictoria a Cæsare capti	129	Exta hostiarum oleo madefacta, cur	47
Elephas, quas uirtutes & significationes obtinet	71	F	
Elephas in lixam inermen impetum fecit	73	FABIUS prætor	48
Elephãtes. 90. Cæs. in prælio oppositi	73	Fabius Cæs. Legatus	128
Elephantis imaginem cur Cæs. gessit	73	Fabius Cæsaris legatus	128
Elephanti. 20. contra. 500. pedites pugnant	74	Faciei sub pede Elephantis in nummis Cæs. interpretatio	72
Elephanti nummis Cæs.	124	Fasces ex Bettula Gallica fiebant	88
Elephantorum curru triumphasse Cæsarem indicium	130	Fasces lauro circumdati	88
Elymais infestatur uenenis	64	Fasces & secures purpura colorabat	88
Enna Siciliae ciuitas	42	Fascibus & securibus quibus non nisi intra pomerium licebat uti	88
Eunoe regina, Cæsaris amasia	13	Fascibus & securibus, qui sint usi	88
Epistolas imagine Veneris signauit Cæsar	99	Felicitatis auctor Cæsar fuit	85
Epulum annuũ populo instituit Cæs.	80	Felicitatis deæ simulacrum	85
Equitum Cæsaris Magister M. Antonius	36	Felicitas humana in quo consistat	84. 85
Equi desultorii in spectaculis Cæs.	93	Felicitatis auctor quis merito dici potest	83
Equus insignis Cæsaris	14	Felicitatis templum	85
Equus cur in Solis quadrigis roseus		Felicitatis notæ	87
Item cur albus,		Festus de simplo quid	77
Item cur prasinus idest uiridis,		Festus de Tutulo quid	96
Item cur ueneti coloris,		Feracitas Siciliae	42
Item quibus sint sacriati	93	Fercula eburnea in triumphis	128
Error illorum qui male serpentes in numismate interpretati sunt	64	Ferculis ligneis in triumphis qui usi	128
Error in Cic. epistolis de Cluuii nomine, corrigendus	65	Ferdinando Imperatori tabula hieroglyphica	170
Error in C. Clouii numismatis explanatione	66	apud Ferentum inscriptio uetus	91
Error Bar. Fontii in Plinio	70	Fidem Iustitia conseruari	87
Error Hermolai Barbari	70	Filicata patera	77
Error in A. Hirtii Commentariis	41. 67	Flamen Dialis honos	9
Eryx mons & Veneris filius qui matri templum construxit	34	Flamen dialis Cæs.	73
Estensium familia unde orta	28	Flamines quid in capite gestabant	74
Estensis familia prius Atia dicta	28	Flamines unde dicti	75
Euries regina, Cæsaris amasia	13	Flaminiae uirgines	76
Euripi, sunt fosse in ludis circundate pro septis	93	cum Flamines manibus ad digitos inuolutis rem diuinam faciebãt	88
in Europa Cæsar felicitatis auctor	85	L. Flaminius. IIII. uir	90. 91
Eusebii Cæsariensis error de edificatione Lugduni & Basileae	60	Flaminius, flamma nuncupatus	90
Eusebius de Bellerophonte quid	113	Flamines tutulo utebantur	96
Excidium Troianum	38	Florus de triumphis Cæs. per multa	98
Extâ hostiarum super aram cremabantur		Fæderis symbolica significatio	88
		Famora tria cruribus a genu recuruis	42
		Forum Roman. ubi Cæs. esse uoluit	99
		Forũ Iulii Octauanorũ i Narbonensi	109
		Forum Iulii Rom. Colonia	109
		Fructum laborum & labores ipsos sæpe cum uita amittimus	27
		Frumentum Cæs. populo distribuit	79
		Fulgentius de tutulo quid	95
		Fuluia	

I N D E X

Fulvia Antonii uxor	60	A. Hirtii mors	49
G		A. Hirtius in campo Martio sepultus	49
C. Fufius Calenus & C. Vatinius Coss.	58	A. Hirtius scriptor de bello Africo	67
Galbæ principis nummi	107	Hispania à Cæs. subacta	119
Galea in Cæs. tropheo	55	Hispaniensis Cæs. triumphus	124
Galliarum imperiû Cæsari datû	10. 11	Historia Cereris mystica	80
Gallicum bellum	59	ad Historiæ notitiam consequendam ni-	
Gallia prouincia à Cæsare facta	11	hil ordine accomodatus	27
Gallicus Cæs. triumphus	124	Hypnale serpens	65
A. Gellius de ceremoniis quid	75	Hæmorrhoids serpens	65
Genibus ingressus Cæs. conscendit Capi-		Humana felicitas in quo consistat	84. 85
tolium	86	I	
Genius Cæsaris ultor fuit in percusso-		IACVLVS serpens	65
res	15	Imago Cereris cur tritico coronata	79
Genituræ domina, Venus & quales pro-		Imago Cæs. in nummo	84
ducat	103	Imago Cæs. tutulata, & laureata	95
Germani bellica uirtute omnium infi-		Imperatoris nomen, quando, & quare da-	
gnes	11	ri solebat	43
Gestamina in triumphis præfereban-		Imperatorio noie qui fuerint digni	53
tur	128	Insigne Auguratus	81
Gloriæ cupidus elephas	72	Insignia Pont. Max.	81
Gloriæ studium Cæs.	71. 72	Instrumetorû sacrorum notæ	74. 76
Globus in nummo Cæs. quid	84. 85	Interpretatio allegorica Chimære	114
Graccus, quomodo debeat scribi	108	Ioannes Grimanus Aquileiensis patriar-	
C. Graccus tribunus plebis	109	cha	38
Gubernaculum nauis in nummo	84. 85	Ioannes Sambucus pannonijs	41. 113
Gutti uasis forma in nummo	45	Iouis sacerdos Cæsar	72
Gutti uasis explicatio	47	Ioui seiuge sacræ	93
Guttus uas sacerdotale ex fagino confe-		Ituci, siue Virtus Iulia.	109
ctum	47	Iuba Iubæ fil. scriptor celeberrimus in	
Gutturium in sacris unde dictum	81	triumpho captiuus ducitur	11. 72. 125
H		de Iuba Rege Cæs. uictoria	67
HAMMODITÆ, serpentes	65	Iuba Mauritanix Rex a Cæs. uictus	73
Heliopolitani nummi	130	Iudicium nomina ex urnis sortita educe-	
Hermolaus Barbarus contra Plinium	69	bantur	62
& eius error	70	Iulia Marii Iunioris mater	9
Hexaclinon testudineum	128	Iuliæ Cæsaris amictæ mors	10
Hercules uirtus, seu fortitudo interpre-		Iulia Cæsaris filia	13
tatur	100	Iulia gens	28. 19
Hieronimus Faletus orator Ducis Ferra-		Iulia, Augusti filia	108
rie	28	Iulia felix Rom. Colonia	109
Hieroglyphicum Africæ serpens	64	Iulia Obricia, que & Flauia	109
Hieroglyphicû de elephante, & Cæs.	73	C. Iuli Cæs. parentes	9
Hieroglyphica notarû in nummo Cæs.		C. Iul. Cæs. Augur.	20
significatio	85	C. Iul. Cæs. Pont. Max.	10
Hipsella Rom. Colonia	109	Iul. Cæs. quæ opera extruxit	10
Hirtii Commentarii de bello Africo	41	Iuliorum familiæ, statux	39
A. Hirtii locus corrigendus	41. 67	D. Iuli apotheosis, elephantis scalptu-	
A. Hirtius prætor	46. 47. 49	ra	68
A. Hirtii pater a Sylla Dictatore proscri-		C. Iul. Cæs. Cos. IIII. Dict. IIII.	83
tus	49	Ius pretorum	48
		Latinæ	

I N D E X

L	
Latinæ Coloniz quare sic dictæ	111
Latii ueteris Coloniz	112
Laureata Cæs. imago	95
Laurea Cæsaris perpetuum gestamē.	106
ex Lauri ramo Aspergillum	76
Lauro Laninium urbs	75
Laurus quando in palatio nata	76
Laus Pii. i. v. Pon. Max.	85
Lecticarum interdictio	12
Lepidus prætor urbis	25
Lepidus prætor, & Magister equitum	52
Lethæi Amoris templum	34
Lethæi Cupidinis explicatio	34. 35
Lex de pecuniæ possidendæ modo	12
Lex de sumptu ac uestitu	12
Libertatis patriæ uindex Cæsar	46
Liberator patriæ Cæsar appellatus	46
Libertatis templum	46. 85
Libertas publica per Cæsarem	85
Licinius Macer	103
Ligna oppida in Fabii max. triumpho	129
Ligneis ferculis in triumpho, qui sint usi	128
Lilybæum Siciliae promontorium	42
Lituus Auguratus symbolum	51
Lituus Antonii auguratus signum	53
Lituus religionis insigne	76
L. Liuius Regulus	67
L. Liuius Tripho	68
Lollia. A. Gabinii à Cæsar corrupta	13
Longorum cognomentum inter Ro.	86
Ludi Cereris quando	78
Ludi Quinquennales	90
Lugdunum Colonia	60
Luteus color igni & Soli sacer	94
M	
C. Macer	103
Malleus in sacris	74
Manus iunctæ in nummo quid	88
Mappa in sacris quid	81. 76
Margarita. n. s. sexagies empta.	12
Margaritarum interdictio	12
C. Maridianus. A. A. A. F. F. triuuir.	106
Marii statuæ, uictoriæ, & trophæa restitu- ta	10
Martis Vltoris templum	39
Mercurius quomodo pingi solitus	74
Metellorum gens.	93
M. Mettius	93. 101

Mezentius ab Ascanio Iulo superatur	29
Militis cuiusdam uirtus	73
Militaria signa in nummo Cæsaris	107. 108
Mucia Cn. p. p. magni, à Cæsare cor- rupta	13
L. Munatius Plancus urb. præf. et.	59
Municipium Patauinum	28
Munificentia Cæsaris	12. 71
Munificētia Aug. in nummis Ant. pii.	71
Munificentia Aug. in nummis Septimii Seu.	71
L. Mussidius Longus	85
Matina colonia Romana	111
C. Norbanus prætor	48
N	
NOVOCOMVM Rom. colonia	109
Nummus Aegyptius	129
Nummus Cæsaris cum curro ab elephā tibus quatuor ducto	129
Nummi præfecturarum Aegypti	130
Nummorum signandorum cura prætori- bus data	48
Item & quæstoribus	48
Item & legatis	48
Nummorum signandorum extra urbem caussa	48
Nutrices Amorum	32
O	
OLEAGINA uirga in sacrificio quid	74
Olisippum, seu Felicitas Iulia	109
Onuphrius Panuinius antiquarius	70
Opera a Cæsare exstructa	10
Oppida eburnea in triumpho, Cæsaris	129
Oppida lignea Fabii maximi in trium- pho	129
Orci nuptiæ, Cereris nuptiæ	701
P	
PACIS & concordie typus	85
Pacensis classica	109
Pachinus Siciliae promontorium	42
Pacis simulacri notæ	90
Pandenii Veneris simulacrum	30
Parma Colonia Romanor.	111
Patauium municipium	28
Patera aurea religionis insigne	76
Patris patriæ cognomen	96
Pax Iulia, hodie Baidoiz	109
de Pharnace Cæsaris triumphus	125
Pharus in Aegypto colonia Ro.	109
Pharus ardens in triumpho Cæs.	125
β Philippus	

I N D E X

Philippus Hispaniarū & Siciliae Rex	43	Quinquennale certamen quando institutum	90
Photinus morte multatur	122	R	
Pelorus Siciliae promontorium	42	RHETORICAE tres partes per Chimerā representatae	73
Peregrini caedebatur uirgis	88	Rinaldus Odonius	106
Petalus in Cæs. trophæo	55	Religionis & Elephātis signorū notæ	68
M. Petreius Pompeii legatus	11.45	Religionis Elephas symbolum	72
Pietas Cæsaris	14	Romæ gradientis trophæo onustæ nota	63
Pietas Cæs. in Pompeium	46	Roseus equus cur in Solis quadrigis.	93
item in ciues	46	cur. Marti sacer	94
Pietatis imago cur in nummo posita	46	S	
Pietatis symbolum quare Cæs. adscriptum	46	SAGVM militare ac bellicum amictum	55.56
Pietatis definitio	46	Satyri cur cornibus caprinis pingantur	119
Pietatis symbolum	72	Scalabis, siue Præsidium Iulium	109
Pietas mutua Augg.	88	Sceptro qui sint usi	108
Pila in nummo Cæs. quid	86	Sceptri Veneris explicatio	30
Pileus cur Flamines gestabant	75	Sceptrum eburnum	110
Pileus sacerdotalis religionis insigne	76	Sceptrum magistratum insigne	110
Pileus sacerdotalis nummo Cæs.	84.85	Scipio Africanus primus Cæsar appellatus	69
Pisandrus Bellerophontis filius	112	Scipionis sententia notabilis	86
Pii. IIII. Pon. Max. laus	85	Scipio à Cæs. deuictus	73.124
L. Plancus urbis præfectus	58.59	Scythale, serpentis genus	65
Pola, Pietas Iulia dicta	109	Secespita in sacris quid	76
Pompeia Cæsaris uxor	13	Secures in Cæs. trophæo	55.57
Pompeius à Cæsare debellatus	11	Securis ænea in sacris	74.76
Pont. insignia	81	Secures Pontificum	
Ponti prouintiæ imaginis nota	63.57	Item & Consulium	75
Popilia. L. F. Rectina	117	Securium & uirgarum causæ	88
Porphyrii Platonici apologus	31	Sedem in dextris sacrari, & cur	88
Posthumia Ser. Sulpitii à Cæsare corrupta	13	Seiugæ Ioui sacrae	93
Præfectorum urbis ius.	48.61	Ti. Sempronius Graccus	107.108
Præster, serpentis genus	65	P. Sepullius Macer	102
Prætores prouinciarum	48	Serpente, Asiam ueteres declarabant	64
Prætores. XI IIII. siue. XVI. creati	48	Serpens hieroglyphicum Africae	64
Prætores ærarii a Cæsare creati	48	Seruilia. M. Bruti mater, à Cæsare dilecta	13
Prætores Cereales	48	Seruii error ī Anterotis explicatione	31
Prætoribus extra urbem nummos signandi cura	48	Siciliae facies in nummo	40
Prætorum uirgæ cur fascibus alligatae	88	Sicilia quando a Cæs. acquisita	40
Prasinus equus cur in Solis quadrigis	93	Sicilia quare Trinacria dicta	40
Floræ & Terræ sacer.	94	Siciliae simulacri explicatio	42
Prouinciales quæstores qui	119	Siciliae ambitus	43
Purpureus color Iri sacer	94	Siciliae uaria fortuna	43
Q		Siculi ciuitate donati	43
QUADRIGAE Soli sacrae	93	Sidus Veneris, est lucifer & uesper	103
Quartum Vir Quinquennalis	90	Symbuleuticū genus apud rhetores	114
III II. Viri Quinquennales	66	Symphu-	
Quæstoris urbanei munus	118.119		
Quæstores. X. L. à Cæs. designati	120		
Quinquennales ludi	90		

I N D E X

Sympulum in sacris	76.77
Sympulli & capedinis differentia	77
Sypulli figura	77
Simulacrum Pacis	90
Spectacula uarii generis a Cæs. celebra- ta	93
Soli quadrigæ sacræ	93
Statuæ in Martis Vltoris templo ab Au- gusto positæ	39
Stephanus Magn ⁹ patricius Venetus	43

T

TAVRI sigillū	67
Tauri quomodo in sacrificiis cæsi	75
Templum Veneris Genetricis	15
Templum Lethæi Amoris ubi	34
Templum Libertatis	46
Templa Cæsari consecrata	85
Templum Felicitatis item Libertatis Aequitatis Concordiæ Clementiæ	85
Tertia. C. Calsii, à Cæsare corrupta	13
Tertulla. M. Crassi, à Cæsare corrupta	13
Testudo ī triūpho Alexandrino Cæs.	125
Testudinum putamina, quo in usu	127
Themidos oraculum	32
Theodorus à Cæsio cruce suspensus	122
Thorax Veneri dedicatus	99
Thufci Romani notabile dictum	55
Tiberius Decianus	77
Torquatus Bembus	105.117.118
Traiani Columna	126
Tribunatus militum honor duplex	9
Trige inferis sacræ	93
Trinacriæ notæ explicatio	42
Tritico cur Cereris imago coronata	79
Triumphorum Cæsaris apparatus	12
Triumphus Cæs. quatuor	74
Triumphus Cæsaris quinque	124
Trophæi Cæs. in Pharmacem notas	4.57
Trugillo, siue præsidium Iulium	109
Tutulata Cæs. imago	95
Tutululus	95.96.

V

M. VARRO Pompeii legattus	11.45
P. Vatinius Tribun. pl.	10
Vellera à pilei lateribus quid	74
Veneris Genetricis templum	15.39.97
Veneres tres	30
Veneris sceptrum quid	30
Veneris Vranix simulacrum	30
Veneris Apostrophix simulacrum	30
Veneris Pandemi simulacrum	30
à Venere Iulii originem duxerunt	30
Venerum trium parentes	30
Venus Erycina & eius templum	34
in Veneris Genetricis simulacri notas ex positio	97
Veneris templum in Pharsalia	99
Veneris sidus est lucifer, & uesper 102.103	103
Veneris stella	103
Veneti coloris equus, in Solis quadrigis 93.94	93.94
Venus Genetrix à Iulia gente colebatur 98.99	98.99
Venus etiam Victrix appellata	98. 100
Vitorix capitis in nummo Cæs. nota	58
Victoria Cæs. de Pharnace	80
Victoriæ capiti s nūmi & eiusdem bigas agitantis sigilli expositio	83
Victoria Cæs. in Pompeii liberos	83.87
Victoria Libyca Cæsaris	86
Virga oleagina in sacrificio quid	74
Virgarum & securium caussa	88
Virgarum dissolutio, quid significet	89
Vitulus in nummis Cæs.	116.118
Vniones duo in cæna Cleopatrx	60
Q. Voconius Vitulus	116.117
Voconius, quam legem tulit	117
Voconiorum gens	117
C. Voconius. C. F.	117
Vranix Veneris simulacrum	30
Vrbanus prætor	48
Vrbes ciuitate donatæ à Cæsare	12
Vrceus & urceolus	62.81.76
Vrna iudiciaria	62
Vxores Cæsaris	13

Introduction	1
Chapter I	10
Chapter II	25
Chapter III	40
Chapter IV	55
Chapter V	70
Chapter VI	85
Chapter VII	100
Chapter VIII	115
Chapter IX	130
Chapter X	145
Chapter XI	160
Chapter XII	175
Chapter XIII	190
Chapter XIV	205
Chapter XV	220
Chapter XVI	235
Chapter XVII	250
Chapter XVIII	265
Chapter XIX	280
Chapter XX	295
Chapter XXI	310
Chapter XXII	325
Chapter XXIII	340
Chapter XXIV	355
Chapter XXV	370
Chapter XXVI	385
Chapter XXVII	400
Chapter XXVIII	415
Chapter XXIX	430
Chapter XXX	445
Chapter XXXI	460
Chapter XXXII	475
Chapter XXXIII	490
Chapter XXXIV	505
Chapter XXXV	520
Chapter XXXVI	535
Chapter XXXVII	550
Chapter XXXVIII	565
Chapter XXXIX	580
Chapter XL	595
Chapter XLI	610
Chapter XLII	625
Chapter XLIII	640
Chapter XLIV	655
Chapter XLV	670
Chapter XLVI	685
Chapter XLVII	700
Chapter XLVIII	715
Chapter XLIX	730
Chapter L	745
Chapter LI	760
Chapter LII	775
Chapter LIII	790
Chapter LIV	805
Chapter LV	820
Chapter LVI	835
Chapter LVII	850
Chapter LVIII	865
Chapter LIX	880
Chapter LX	895
Chapter LXI	910
Chapter LXII	925
Chapter LXIII	940
Chapter LXIV	955
Chapter LXV	970
Chapter LXVI	985
Chapter LXVII	1000

COMMEMORATION
IMPERIAL ROMAN
NUMISMATICS

116

8135